

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU“

Vol. 25-26/2002

Colectia
BIBLIOTECA ECONOMICĂ

Seria
**Probleme
economice**

**EVOLUȚII
ALE POLITICII
COMERCIALE
A UNIUNII
EUROPENE**

Cornel ALBU
- coordonator -

ISBN 973-85844-7-7

Centrul de Informare și Documentare Economică

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ

EVOLUȚII ALE POLITICII COMERCIALE A UNIUNII EUROPENE

Centrul de Informare și Documentare Economică
București, 2002

Volumul de față prezintă tema
"EVOLUȚII ALE POLITICII
COMERCIALE A UNIUNII EUROPENE"
realizată de Institutul de Economie Mondială
în cadrul

Programului Național de Cercetare CERES.

Proiectul Institutului Național de Cercetări Economice al Academiei Române
**"Modelarea politicilor economice în perspectiva integrării în Uniunea
Europeană și fundamentarea restructurării economiei României în contextul
tranziției spre o nouă Europă".**

Contract 155/2001
Etapa a III-a/1.2

COORDONATOR:
Cornel ALBU

AUTORI:
**Cornel ALBU, Eugen ANDREESCU, Liliana RĂDULESCU
Dragoș SĂLĂGEAN, Nicoleta TAUDOR, Rodica VELCIU**

Editat de CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ
REDACTOR-ȘEF - VALERIU IOAN FRANCO
SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE - AIDA SARCHIZIAN

REDACTOR: ADELINA BIGICĂ
MACHETARE ȘI TEHNOREDACTARE: VICTOR PREDAC
CIDÉ/PROBLEME: Pro2526_02.doc

Redacția și administrația: București, Calea 13 Septembrie nr. 13, sectorul 5,
cod poștal 76 117, telefon: 0040-1-411 60 75, telefax: 0040-1-411 54 86
Adresa poștală: București 5, căsuța poștală 5 - 72

Materialele cuprinse în acest buletin pot fi reproduse numai cu aprobarea
conducerii Institutului Național de Cercetări Economice

Volumele seriei pot fi identificate și comandate fie în colecție anuală, respectiv ISSN 1222 - 5401,
fie pe fiecare titlu în parte, respectiv pe ISBN alocat fiecărui volum.

Pentru volumul de față: ISBN - 973 - 85844 - 7 - 7

CUPRINS

INTRODUCERE	5
Capitolul 1 POLITICA COMERCIALĂ COMUNĂ - PILON PRINCIPAL AL INTEGRĂRII ECONOMICE ÎN CADRUL UNIUNII EUROPENE.....	7
Capitolul 2 TENDINȚE ALE POLITICII COMERCIALE A UNIUNII EUROPENE FAȚĂ DE ȚĂRILE ÎN DEZVOLTARE	36
Capitolul 3 TENDINȚE ALE POLITICII COMERCIALE COMUNE A UNIUNII EUROPENE FAȚĂ DE FOSTELE ȚĂRI SOCIALISTE	56
Capitolul 4 TENDINȚE ALE POLITICII COMERCIALE COMUNE A UNIUNII EUROPENE FAȚĂ DE ȚĂRILE DEZVOLTATE.....	70
Anexe.....	78

*Ediție realizată cu asistență financiară din partea Comunității Europene,
grant B7-030-ZZ00 24.03.08.15.*

*Punctele de vedere exprimate în acest studiu aparțin autorilor și, prin urmare, nu pot fi
considerate în nici un fel ca exprimând punctul de vedere oficial al Comunității Europene*

INTRODUCERE

Aderarea și integrarea României în Uniunea Europeană presupune și adoptarea de către țara noastră a politicii comerciale comune a Uniunii, precum și promovarea aceluiași cadru juridic al relațiilor externe față de toate țările terțe UE. În cadrul negocierilor de aderare a României la UE, demarate în februarie 2000, capitolul rezervat armonizării politicii comerciale ocupă un loc principal în cadrul celor 31 de capitole de negociat, fiind, totodată și unul dintre cele mai dificile.

Alinierea la politica comercială externă a UE implică deci pentru România acordarea aceluiași tratament comercial față de terți. Altfel spus, aceasta înseamnă aplicarea prevederilor acordurilor comerciale ale UE în relațiile economice cu alte state sau grupări de state din afara acesteia.

Politica comercială comună a fost una dintre primele politici conturate și aplicate în totalitate de statele UE încă din 1957. Tratatul de la Roma, care a pus bazele integrării europene, cerea țărilor membre să aplice un tarif vamal comun față de țările terțe, aceleași tipuri de măsuri de protecție comercială și de promovare/stimulare a exporturilor, precum și același tratament comercial în relația cu statele terțe.

Mai mult, UE a prezentat o poziție comună în cursul tuturor evoluțiilor importante ale comerțului internațional din ultimii 30 de ani și, prin urmare, a fost un protagonist major pe scena comercială internațională. Tratatul de la Roma acordă Comisiei Europene abilitatea de a negocia acordurile comerciale ale Uniunii cu țările terțe și de a reprezenta statele membre (indiferent de numărul acestora) în toate forumurile comerciale internaționale, inclusiv în Organizația Mondială a Comerțului (OMC).

Politica comercială comună a UE a fost pusă în slujba asigurării funcționării și apărării uniunii vamale între țările membre, motiv pentru care ea cuprinde numeroase instrumente - deseori cu aplicarea discriminatorie - de restricționare artificială a schimburilor comerciale cu țările terțe. În acest context, ca urmare a reducerii importanței relative a instrumentului clasic de politică comercială, taxa vamală, în politica comercială externă a UE capătă o pondere în continuă creștere, obstacolele netarifare având un efect protecționist mult mai puternic comparativ cu cele puse în aplicare de celelalte țări dezvoltate, deși în cercurile comunitare este negat acest lucru. Un exemplu în acest sens îl constituie înmulțirea restricțiilor cantitative la import, inclusiv sub forma deghizată a aranjamentelor de limitare "voluntară" a exporturilor de produse industriale; apărute inițial ca o reacție la agresivitatea exportatorilor japonezi, aceste aranjamente au devenit un instrument caracteristic al politicii comerciale a UE.

Pierderea competențelor naționale în ceea ce privește negocierea și încheierea de acorduri comerciale cu țările terțe UE și trecerea acestor competențe la nivel comunitar, respectiv Comisia Europeană, a dat și dă naștere în continuare la numeroase dispute între țările membre. Un exemplu elocvent și de dată recentă îl constituie divergențele majore între Franța și Marea Britanie

privind încheierea unui acord de zonă de comerț liber între UE și NAFTA, ce poartă denumirea de TAFTA (Trans-Atlantic Free Trade Agreement).

Studiul de față își propune să analizeze și să prezinte succint principiile și mecanismele politicii comerciale comune a UE^{x)}, evoluția actuală și de perspectivă a cadrului juridic ce reglementează schimburile comerciale ale Uniunii cu țările terțe, precum și “poziția” UE în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC).

Autorii, cercetători științifici în cadrul Sectorului de “Integrare Europeană” din Institutul de Economie Mondială, țin să mulțumească conducerii și specialiștilor din cadrul Direcției de Integrare Regională din Ministerul Industriei și Comerțului pentru sprijinul acordat în faza de documentare a acestui studiu.

Coordonatorul

^{x)} **Notă:** Denumirea de Uniune Europeană, ce înlocuiește pe cea de Comunitate Economică Europeană sau Piața Comună, a fost adoptată de la 1 noiembrie 1993, dată la care a intrat în vigoare “Tratatul de la Maastricht”. Pentru uniformizare, pe tot parcursul studiului vom folosi această denumire.

Capitolul 1

POLITICA COMERCIALĂ COMUNĂ - PILON PRINCIPAL AL INTEGRĂRII ECONOMICE ÎN CADRUL UNIUNII EUROPENE

1.1. Prevederile Tratatului de la Roma privind punerea în aplicare a unei politici comerciale comune (PCC)

Tratatul de la Roma dispune în Articolul 9 că: “Comunitatea este fondată pe o uniune vamală care acoperă ansamblul schimburilor de mărfuri și care comportă interdicția aplicării, între statele membre, a taxelor vamale la import și export și a oricăror taxe cu efect echivalent, precum și adoptarea unui tarif vamal comun în relațiile cu țările terțe”.

Articolul 110 din Tratatul de la Roma introduce o legătură între realizarea uniunii vamale și instituirea unei **politici comerciale comune**. Conform textului acestui articol, prin stabilirea unei uniuni vamale între ele, “statele membre înțeleg să contribuie, conform interesului comun, la eliminarea progresivă a restricțiilor din calea schimburilor internaționale și la reducerea barierelor vamale”. În context, autorii Tratatului au avut în vedere faptul că uniunea vamală singură nu poate să asigure o desfășurare normală a schimburilor comerciale, atât intra, cât și extracomunitare, acestea putând fi influențate de multitudinea de obstacole netarifare rămase nereglementate. De precizat însă că, în timp ce pentru punerea în aplicare a unei PCC, Tratatul de la Roma prevedea unele direcții foarte generale, pentru realizarea uniunii vamale erau prezentate obiective detaliate și termene precise. Ideea “conducătoare” a promotorilor actualei UE era aceea că, avantajele ce vor fi dobândite de către statele membre în primul stadiu al realizării uniunii vamale vor determina partenerii comunitari să nu mai renunțe la procesul în care s-au angajat deja și, chiar cu prețul unor renunțări, al unor compromisuri, să continue a avansa. Această “teorie a lansării”, cum este numită în literatura economică de specialitate¹⁾, se bazează pe așa-numitele “puncte de ireversibilitate”, descrise a fi acel stadiu de realizare a unor elemente ale procesului de integrare, în care s-au dobândit avantaje apreciabile, de natură să determine statele membre să accepte concesii pentru a nu pune în cauză ceea ce s-a reușit să se înlăptuiască. Asemenea “puncte de ireversibilitate” au fost considerate: realizarea uniunii vamale (1 iulie 1968), organizarea de piețe agricole unice (1968-1970), uniformizarea regimurilor comerciale față de țările terțe (1970-1972). Aceasta a făcut ca autonomia politicilor naționale să fie din ce în ce mai limitată, nu numai de caracterul adoptării deciziilor la nivelul comunitar în principalele sectoare ale economiei, dar și datorită creșterii interdependențelor

¹⁾ În literatura economică de limba franceză se folosește termenul de “théorie du tremplin”, iar în cea anglo-saxonă, termenul de “spill over”.

între economiile statelor membre, ca urmare a realizării uniunii vamale și a pieței agricole unice.

În literatura economică occidentală s-a considerat că, elaborarea și înfăptuirea politicii comerciale externe a UE au fost puternic determinate de faptul că această politică era parte integrantă a însuși procesului de integrare economică. “Nu trebuie uitat - remarcă în acest sens reputatul specialist francez, Maurice Byé - că, dacă o politică comercială comună este primul pas al unei politici economice comune, ea nu poate fi decât un mijloc în vederea realizării unor acorduri largi²⁾. În acest sens se consideră că, PCC nu trebuie înțeleasă și nici abordată ca un scop în sine, ci ca unul dintre mijloacele și chiar unul dintre mijloacele cele mai importante de asigurare a unei dezvoltări accelerate și concertate a procesului de unificare economică și monetară în UE. De altfel, în concepția promotorilor acestei “construcții europene”, realizarea PCC avea valoare de simbol, deoarece se consideră că, odată înfăptuită, ea declanșează “reații în lanț” de evoluții integraționiste și de “puncte de ireversibilitate”. Ulterior, efectuarea unor pași importanți pe calea realizării PCC a presupus adoptarea și funcționarea unor reglementări de politică tarifară și netarifară aplicate în mod unitar de către toate țările membre ale actualei UE în relațiile cu țările terțe, care să țină cont nu numai de interesele unei țări sau alteia din cadrul UE, ci și așa-numitele “interese comunitare”. Evoluția în timp a demonstrat că, “medierea” acestor interese a putut fi realizată în domeniul PCC, astfel: pe de o parte, interesele Comunității au impus anumite proceduri de negociere obligatorii, necesare salvagărdării interesului general al sistemului, iar, pe de altă parte, confruntarea în cadrul sistemului între interesul general și interesele naționale a dus la declanșarea unui proces, menit să conducă la realizarea de compromisuri.

După cum se menționează în cel mai apreciat “ghid” al construcției “casei comunitare”³⁾, “PCC a UE exprimă însuși dinamica unificării europene: ea rezultă, atât din motive politice ce figurează în preambulul Tratatului de la Roma, cât și din logica integrării europene”.

Realizarea obiectivelor generale definite de către Articolul 2 al Tratatului de la Roma “stabilirea unei piețe comune, apropierea progresivă a politicilor economice, dezvoltarea armonioasă a activităților economice...”, presupunea elaborarea și punerea în funcțiune de activități comune în diverse domenii, printre care Articolul 3 prevedea: “stabilirea unei politici comerciale comune”. În acest sens, PCC apărea, în primul rând, ca un instrument în serviciul altor obiective și nu ca un scop în sine. În al doilea rând, PCC, în viziunea “arhitecților” comunitari, urma să se “încadreze” în efortul mondial general de liberalizare a schimburilor comerciale între țările lumii, conform angajamentelor asumate în cadrul fostului GATT.

²⁾ Maurice Byé - *Relations économique internationales*, Troisième édition, Ed. Précis Dalloz, 1971, Paris, pag. 481.

³⁾ *Joly Communautaire* - Tome V - “Politique commerciale commune et mesure anti-dumping”, - Bruxelles, 1996, Introduction - page 1 .

1.1.1. Dispozițiile Tratatului de la Roma și modificările aduse de Tratatul de la Maastricht

Tratatul de la Roma fundamenta PCC în cadrul Articolelor 110-115, ale căror prevederi au fost modificate ulterior prin Tratatul de la Maastricht.

Astfel, potrivit Articolului 113 din Tratatul de la Roma și a modificării acestuia prin Articolul G paragraf 28 al Tratatului de la Maastricht: “politica comercială comună este fondată pe principii uniforme, în ceea ce privește: modificările tarifare, încheierea de acorduri comerciale cu țările terțe, uniformizarea măsurilor de liberalizare, politica de export, precum și măsurile de protecție comercială ce trebuie luate în caz de dumping și de subvenții”⁴⁾. De asemenea, ambele tratate menționează că “Comisia UE, pentru punerea în aplicare a PCC avansează propuneri Consiliului Ministerial”, urmează a fi negociate diverse acorduri comerciale cu țări terțe, grupuri de țări sau organizații internaționale specializate. “Comisia prezintă recomandări Consiliului Ministerial, care autorizează deschiderea negocierilor respective”. În luarea acestei decizii, Consiliul poate hotărî cu o majoritate calificată de voturi (în prezent, 62 dintr-un total de 87).

Principiile formulate în Tratatul de la Roma referitor la punerea în aplicare a unei PCC a țărilor membre au fost adoptate și legiferate de Consiliul Ministerial al UE în septembrie 1962, care a stabilit și un program detaliat de realizare a uniunii vamale, a unei politici comune în domeniul importului și exportului, precum și cazurile și domeniile de aplicare a măsurilor de salvagardare.

Ulterior, Curtea de Justiție a UE a fost chemată să definitiveze câmpul de aplicare și domeniile PCC, conform Articolului 113 din Tratatul de la Roma. Ca de exemplu, în Avizul său nr. 1/1994, referitor la Organizația Mondială de Comerț (OMC), Curtea de Justiție a apreciat că, “comerțul cu servicii nu poate fi exclus din câmpul de aplicare a Articolului 113, intrând în noțiunea de PCC”.

1.2. Factori interni și externi ce au determinat și condiționat politica comercială comună a UE

Pentru aprofundarea studierii mecanismului PCC al UE în afara examinării obiectivelor, a scopurilor ce sunt prevăzute în acest domeniu, considerăm important de analizat factorii care au condiționat întregul proces de elaborare și de realizare a politicii comerciale și care, în mod obiectiv, au constituit variabilele date ale problemei.

Apreciem că, abordarea acestora este de natură să faciliteze înțelegerea acțiunilor desfășurate până acum în acest domeniu și să permită, îndeosebi, descifrarea direcțiilor în care această politică comercială va evolua în viitor, oferindu-ne, totodată, criteriile de selectare, de desprindere a tendințelor majore, de durată, de manifestările accidentale, tranzitorii sau cu caracter de improvizație. Am apreciat util ca acești factori cu rol definitoriu asupra PCC, fie în sensul

⁴⁾ Louis Cartou, *L'Union Européenne - Traité de Rome -Paris - Maastricht*, Ed. Précis Dalloz, Paris 1994.

accelerării sau frânării acesteia, să-i grupăm în factori interni și externi, recunoscând că această clasificare a lor este susceptibilă de a fi îmbunătățită, dată fiind natura complexă a acestor factori, influențele multiple pe care le generează și relația de intercondiționare în care se află.

1.2.1. Factori interni. Accentuata vocație comercială a țărilor membre UE și a UE ca entitate

Prin potențialul său economic, financiar și tehnico-științific, UE lărgită ocupă un loc însemnat în ansamblul economiei mondiale, constituind un factor important, cu profunde implicații, în raporturile politice și economice internaționale.

Comerțul exterior al țărilor UE a înregistrat în întreaga perioadă 1958-1999 un ritm de creștere mediu anual de circa 10%, devansând creșterea comerțului mondial și a schimburilor efectuate de marea majoritate a celorlalte țări sau regiuni, fapt ce a dus la creșterea constantă a ponderii UE în ansamblul fluxurilor comerciale internaționale.

Țările membre ale UE realizau al nivelul anilor '70 peste două cincimi din schimburile comerciale mondiale, depășindu-și, de departe, principalii parteneri comerciali, atât din punct de vedere al mărimii absolute, cât și al ritmului de creștere a participării ei la fluxurile comerciale internaționale. Valoarea globală a exporturilor și importurilor țărilor UE depășește de circa trei ori pe cea a SUA, de zece ori pe cea a Rusiei și de peste cinci ori a Japoniei. De altfel, această vocație comercială sau dependență de comerțul internațional este ilustrată atât de faptul că în țările membre ale UE se înregistra cea mai ridicată valoare a exporturilor pe locuitor, cât și de proporția remarcabilă în care schimburile comerciale se regăsesc în produsul național brut⁵⁾. Realizând, pe ansamblul țărilor membre, în 1970 o treime din suma valorilor produsului național brut al tuturor țărilor lumii dezvoltate, peste 40% din rezervele de aur și devize internaționale, deținând două treimi din flota comercială - țările membre ale UE au devenit în anii '70 un mare centru comercial al lumii, iar UE cel mai puternic negociator pe planul comercial internațional, fiind pe cale să devină și un important centru tehnologic mondial.

Țările membre comunitare au fost puternic angrenate în diviziunea internațională a muncii, pe ansamblul Comunității peste o cincime din venitul național se realiza prin activitatea de comerț exterior. Pentru țările membre de mai mici dimensiuni (Belgia, Olanda, Irlanda), comerțul exterior avea o importanță vitală în contextul întregii economii.

Deși a avut loc o concentrare puternică a schimburilor comerciale între țările membre, un proces puternic de intracomunizare a comerțului - evidențiat prin creșterea ponderii acestuia de la 29% în 1958 la peste 50% în anul 1973 - valențele comerciale ale statelor membre nu au putut fi, totuși, satisfăcute pe măsura potențialului de export și import de care dispune. Aceasta s-a manifestat

⁵⁾ Vezi și: Aurel Ghibușiu, *Tendențe în politica comercială a țărilor vest-europene*, Editura Politică, București 1976.

prin creșterea schimburilor comerciale extracomunitare, de asemenea într-un ritm superior comerțului mondial.

UE nu se putea replia asupra ei însăși din punct de vedere al schimburilor comerciale, ea trebuind să mențină un larg schimb de mărfuri cu țările terțe, chiar și numai pentru faptul că era tributară aprovizionării cu materii prime din aceste țări și că trebuia să-și asigure debușee pentru producția sa industrială. Țările membre se bucurau, de altfel, de o destul de ridicată capacitate concurențială, iar structura comerțului lor exterior, compusă, în principal, din produse primare la import și din produse finite la export, era deosebit de avantajoasă.

De aceea, remarca Maurice Byé, "la scara ansamblului comercial internațional, UE nu intenționa să se *închidă*, să se izoleze. Tariful vamal comun și regimul de prelevări agricole erau considerate ca necesare în această fază de mutații structurale prin care trecea Comunitatea. Astfel, noțiunii de tarif *educator* lansată de Frederic List, i-a urmat cea de tarif *reeducator*"⁶⁾.

Dependența UE de fluxurile comerciale internaționale a determinat-o să fie tot așa de interesată în asigurarea accesului său pe piețele de export și de aprovizionare extracomunitară, cum erau partenerii ei extracomunitari în găsirea soluțiilor care să permită dezvoltarea, în continuare, a schimburilor comerciale cu țările membre comunitare. Aceasta a făcut ca UE să nu poată ignora, pe termen lung, interesele comerciale ale partenerilor săi comerciali, să neglijeze respectarea regulilor comerciale internaționale - îndeosebi a principiului nediscriminării în regimul comercial - a codului conduită a statelor în raporturile economice internaționale, cod a cărui forță a constat tocmai în interesul și cerința respectării lui de către toate statele.

Eterogenitatea concepțiilor și intereselor economice ale statelor membre

Elaborarea și înfăptuirea PCC a țărilor membre UE au fost puternic marcate de divergențele economice și de concepție ale țărilor membre. Deși țările membre au parcurs o perioadă de circa 43 ani de integrare, se recunoaște și astăzi că lucrurile nu au evoluat așa cum prevedeau "vizionarii" integrării, în sensul instalării în scurt timp a unui automatism care să conducă statele spre un federalism crescând, care să realizeze chiar și trecerea în acest domeniu de la economic la politic. Deși perioada parcursă a adus unele schimbări în activitatea statelor membre, se mai menținea încă deschis conflictul între unele țări, ca Germania și Olanda, cu vechi tradiții și potențial de largă deschidere la competiția internațională și la comerțul mondial, pe de o parte, și alte țări membre, ca Italia și Franța, care dețineau economii de un tip diferit, fapt la care se adăuga dorința celei din urmă de a asigura dezvoltarea echilibrată și a unui sector agricol. În acest context erau situate conflictele intracomunitare în definirea unor poziții unice în cadrul negocierilor comerciale ale "Rundeii Kennedy", convenției de asociere a statelor

⁶⁾ Maurice Byé, *Relations économiques internationales*, Ed. Précis Dalloz, 1971, p. 482.

africano-malgașe, procesului de lărgire geografică a UE, noii runde de negocieri multilaterale GATT(Runda Tokio).

Alături de această problemă cu caracter general, a cărei influență se regăsea încă pregnant asupra definirii PCC a UE, considerăm important să se precizeze că anumite orientări speciale au fost rezultatul influenței exercitate de chiar un singur stat membru. Astfel, a fost, de exemplu, cazul politicii comunitare în Africa, impusă la origine de către Franța.

După cum se știe, la sfârșitul negocierilor privind adoptarea Tratatului de la Roma, Franța a prezentat în mod surprinzător o nouă condiție a aderării sale: salvagardarea relațiilor comerciale cu teritoriile africane care făceau parte din fostul sistem colonial francez. Amendamentul francez prevedea stabilirea noilor relații pe baza a două principii ce erau respinse de ceilalți parteneri ai săi comunitari : a) uniunea vamală, care să asigure produselor africane debușee în metropolă și b) o politică de prețuri care să asigure achiziționarea de către țările membre comunitare a produselor tropicale la cursuri superioare celor ale pieței mondiale. Franța a reușit, până la urmă, să se impună și așa s-a "născut" regimul de asociere a țărilor africane, stipulat chiar de prevederile Tratatului de constituire a UE. Franța a avut de câștig de cauză, atât în 1962, la încheierea cu aceste țări a "Convenției de la Yaoundé", cât și în 1970, la reînnoirea Convenției. Mai mult chiar, cu ocazia definitivării condițiilor de aderare a Angliei la UE, s-a prevăzut că politica de asociere va fi continuată, ca urmare a modificării statutului Angliei.

O influență decisivă a avut Franța și în ce privește politica de asociere sau de încheiere a unor acorduri preferențiale cu țările în curs de dezvoltare din zona mediteraneană. Ea a determinat, în acest caz cu sprijinul Germaniei, menținerea acordului de asociere a Greciei la UE, în situația creată de prima lovitură de stat militară a "coloneilor" (1974).

Diferențierile în concepțiile politice privind finalitatea integrării vest-europene

Evoluția concepțiilor politice ale statelor membre privind felul de realizare și finalitate a integrării vest-europene, modul lor de concertare la nivelul UE au avut, continuă să aibă și vor avea o însemnată influență asupra întregii PCC, deoarece în funcție de soluționarea acestora va depinde delimitarea de competențe între statele naționale și UE ca entitate.

În imprimarea unui caracter interstatal sau suprastatal procesului de integrare vest-europeană, în influențarea "stilului" instituțional al Comunității, este bine cunoscut rolul deținut de Franța, îndeosebi în perioada gaullistă. Pentru Generalul de Gaulle, statul național era veritabila forță motrice a istoriei, singura realitate a economiei mondiale, care trebuie păstrată. De aceea "el s-a opus integrării, pronunțându-se pentru cooperare, în general, și chiar pentru cooperarea politică, care ar fi putut plasa Franța în fruntea unei diplomații europene".

În domeniul PCC a UE această coordonată de bază a poziției franceze s-a regăsit, îndeosebi, în ce privește încheierea de acorduri cu țările terțe. Astfel, Franța a militat, în mod consecvent, pentru constituirea de delegații mixte, compuse din reprezentanți ai statelor membre și ai Comisiei sau a cerut

întotdeauna excluderea Comisiei ca participantă de la negocieri, ori de câte ori anumite incertitudini de interpretare a prevederilor Tratatului i-o permitea. Așa a fost cazul în negocierile privind Convenția de la Yaoundé sau în cele privind aderarea de noi state la UE. Totodată, în același spirit, în acei ani '70 Franța a influențat adoptarea formulei celei mai puțin comunitare privind momentul de consultare a Parlamentului European.

Poziția franceză a constituit unul din factorii endogeni care au acționat în sensul limitării la maximum posibil a competențelor și a libertății de acțiune a instituțiilor comunitare în domeniul politicii comunitare. În aprecierea acestei influențe trebuie, însă, să ținem seama și de paradoxul diplomației franceze sub conducerea generalului de Gaulle, care ținea de stilul său: optând pentru cooperare și nu pentru integrare, era logic ca instituțiile comunitare să nu fie tratate ca instituții ale Comunității, dar dorindu-se afirmarea concepțiilor sale asupra cooperării, a "Europei europenilor", în mod paradoxal s-a apelat la mijloace, la procedee care țineau mai mult de natura conflictului și nu de cea a cooperării, mai mult de unilateralism decât de compromis. În acest sens, se poate aminti procedeele veto-ului francez exprimat pe calea conferinței de presă, în timp ce negocierile mai continuau la Bruxelles (ex. În 1963 în legătură cu aderarea Angliei), sau politica "scaunului gol" practică în maratonul problemelor agricole în 1965. Toate aceste atitudini au generat în acea perioadă partenerilor comunitari ai Franței sentimentul că UE nu este un scop în sine⁷⁾.

Delimitarea competențelor între statele naționale și UE, ca entitate

Specific acestui factor endogen este faptul că acțiunea sa a fost întotdeauna confruntată cu relația dialectică național-instituțional: pe de o parte cerințele naționale erau diferențiate de la o țară la alta și fiecare căuta să influențeze orientarea politicii comerciale externe comunitare în funcție de interesele proprii, iar, pe de altă parte, caracterul instituțional al Comunității, ca entitate, impunea necesitatea formulării unei poziții unitare la solicitările externe, chiar dacă această poziție era rezultatul unui compromis.

PCC a UE, ca element constitutiv al politicii externe, a fost, pe de o parte, terenul cel mai vizibil de manifestare a suveranității unui stat, iar, pe de altă parte, domeniul care prezenta o importanță majoră pentru interesele naționale.

Atât din prevederile formulate în Tratatul de la Roma, cât și din întreaga evoluție de până acum a UE, rezultă că statele membre au preferat în domeniul PCC certitudinile independenței naționale incertitudinilor unei integrări ale căror finalități politice nu au fost încă precizate. În acest sens, se poate concluziona că, activitatea externă a Comunității a fost rezultanta a **două tendințe contradictorii**, deși ambele logice, ale statelor membre: păstrarea controlului asupra politicii externe a Comunității, în condițiile încredințării, totuși, a competenței de a le angaja în anumite domenii, cum ar fi cel al politicii comerciale. De menționat faptul

⁷⁾ Vezi și: Ghibuțiu Aurel, *Comunitatea Economică Europeană*, Documentar, Ed. Politică, București, 1973.

că, Tratatul de la Roma conține un anumit număr de dispoziții care permit, în mod expres UE, ca entitate, să intre în relații cu statele terțe în vederea încheierii de angajamente tarifare (articolul 111, paragraful 2; articolul 113, paragraful 1; articolul 114), acorduri comerciale (articolele 113 și 114), acorduri de asociere (articolul 238) sau pentru angajarea de relații în cadrul organizațiilor internaționale (articolele 229, 230 și 231).

Statele membre au totuși posibilitatea să influențeze modul de exercitare de către entitate a acestor competențe în relațiile externe, fie pe baza prevederilor Tratatului de la Roma, privind participarea statelor la elaborarea politicii comerciale externe, fie prin existența obligativității exprimării acordului unanim al țărilor membre în vederea aderării unui stat terț (articolul 237).

O dată încheiată perioada de tranziție în ce privește înfăptuirea PCC a UE față de țările terțe (1970-1975) cadrul actual de confruntare a politicilor naționale în acest domeniu îl reprezintă Consiliul Ministerial al UE, organul juridic de decizie. Deși Consiliul, conform prevederilor legislative, poate lua hotărâri cu o majoritate calificată, se consideră că, în practică, această regulă nu este aplicată, dat fiind că considerațiunile de politică comercială sunt, adeseori, dominate de către considerațiunile, mai generale, de politică externă.

1.2.2. *Factori externi*

Este bine cunoscută politica de dominare economică dusă de SUA față de țările Europei Occidentale în perioada de după al doilea război mondial. În ceea ce privește poziția americană față de integrarea vest-europeană, politica ei a fost extrem de dualistă: ea a promovat "unitatea europeană", ca apoi să dea înapoi în fața consecințelor realizării ei. Ideea de bază a SUA era, de fapt, încercarea de a îmbina o Europă supranațională cu o comunitate atlantică puternic integrată, sub conducerea americană.

În fața acestei susținute tentative americane, Franța a fost cea care "a tras semnalul de alarmă" împotriva pericolului instalării ireversibile a hegemoniei americane în Europa de Vest. Apărându-și propriile interese, Franța a antrenat conștiința politică a celorlalți parteneri comunitari și i-a determinat să-i susțină poziția⁸⁾.

Totodată, Franța a fost aceea care a cerut, pe plan vest-european, punerea sub control a investițiilor americane, a declanșat neîncrederea în dolarul american ca valută internațională, arătând că el nu mai are valoarea ce i se atribuie, a influențat adoptarea politicii agricole, atât de criticată de americani, a ridicat problema decalajului economic și tehnologic între SUA și Europa Occidentală și consecințele acestuia. Criticile americane au devenit și mai susținute odată cu proliferarea sistemului de relații preferențiale de către UE cu țările terțe, îndeosebi cele în curs de dezvoltare.

⁸⁾ Vezi și: Maurice Allais, *La libération des relations économique internationales*, Ed. Gauthier, Paris, 1972.

În funcție de acest factor extern, integrarea în cadrul UE a cunoscut mai mult o orientare interstatală decât suprastatală, iar în politica comercială a UE s-au regăsit o serie de orientări specifice acestei perioade. Astfel, pentru a evita tot ceea ce ar fi putut să întărească influența americană în UE, Franța s-a opus, o lungă perioadă de timp, în mod sistematic, aderării Angliei la această grupare.

Orientările de PCC adoptate de UE - datorită locului și rolului acesteia în economia mondială, poziției ei de principală grupare comercială, păienjenisului de relații speciale pe care și le-a creat în relațiile cu unele state - au exercitat o puternică influență asupra fluxurilor comerciale internaționale, determinând în mare măsură orientarea lor geografică, volumul, structura și uneori chiar eficiența lor.

Aceasta a făcut ca marea majoritate a statelor terțe să adopte o politică comercială activă față de UE, încercând ca, prin reșezarea pe noi baze juridice a raporturilor lor cu acest organism, să evite sau să atenueze efectele și implicațiile nefavorabile ale reglementărilor și măsurilor cu caracter protecționist ale UE în domeniul politicii comerciale, inclusiv celei agricole.

În anii '70 - '80 peste 100 de țări terțe au recunoscut UE, acreditând pe lângă ea misiuni diplomatice, dintre care 80 de state au semnat cu UE acorduri de asociere, zone de liber schimb, acorduri de cooperare comercială, acorduri și aranjamente pe produse etc, cu prevederea unor facilități la exporturile lor pe piețele comunitare, cum ar fi suprimarea sau reducerea taxelor vamale de import, înlăturarea restricțiilor cantitative și a altor bariere netarifare, reglementarea comerțului cu produse "sensibile" etc.

Trebuie însă arătat că, îndeosebi în etapa respectivă (1970-1975), de definitivare a politicii comerciale externe comunitare "mecanismul procedural al UE a fost foarte greoi și neeficient, în sensul că era foarte dificil din partea UE de a avea inițiativa în cadrul unor acțiuni cu țările terțe, de a antama chiar negocieri exploratorii, înainte ca elementele de fond ale mandatului Comisiei UE să fi făcut obiectul unor dezbateri între țările membre, să se ajungă sau "să se negocieze" mai întâi o poziție comună comunitară. Aceasta a determinat ca țările terțe să le revină inițiativa în reanalizarea raporturilor lor cu UE sau în vederea angajării de negocieri comerciale multilaterale, cum a fost cazul în rundele de negocieri din cadrul GATT: Dillon, Kennedy și Tokyo.

Inițiativele statelor terțe au fost de natură, de cele mai multe ori, să accelereze procesul de elaborare și de convenire, la nivel comunitar, a concepțiilor de politică comercială și a orientărilor strategice, să grăbească punerea în aplicare a politicii agricole comune, au constrâns factorii de răspundere la nivel comunitar să ajungă la definirea unor politici globale față de țările în curs de dezvoltare.

Un exemplu, în acest sens, l-a constituit și deschiderea dialogului între CAER și UE. Este știut că la nivel comunitar s-a decis ca, începând cu 1 ianuarie 1974, să se adopte și față de țările foste socialiste o politică comercială comună (în relațiile cu celelalte țări terțe aceasta s-a aplicat încă din 1970, față de țările foste socialiste acordându-se o derogare). Aceasta a însemnat că, țările membre comunitare nu mai puteau încheia, pe cale bilaterală, acorduri comerciale cu țările respective, ele trebuind să fie negociate de către Comisia UE, în numele Comunității, ca entitate. Deși era convenită, în principiu, această orientare, statele membre comunitare nu au dat dovadă că ar fi grăbite să cedeze competențele și

În acest domeniu iar, pe de altă parte, Comisia UE nu a avut inițiativa să supună Consiliului de Miniștri, spre dezbaterea țărilor membre, concepția sa privind modalitățile de promovare, după 1 ianuarie 1975 (când expira marea majoritate a acordurilor comerciale bilaterale ale țărilor socialiste cu țările comunitare) a relațiilor comerciale cu țările foste socialiste membre ale CAER.

Apartenența UE la diferite organizații internaționale și responsabilitățile ce-i incumbă pe plan internațional

Din partea acestui factor exogen de influențare a PCC a UE distingem două aspecte importante: elaborarea și realizarea măsurilor de politică comercială cu luarea în considerare a obligațiilor, în sensul strict al termenului, ce decurg pentru UE din calitatea de membru la numeroase organizații internaționale (GATT, UNCTAD, FMI, BIRD, OCDE, acorduri internaționale pe produse etc.) și reflectarea în orientările de politică comercială a UE a măsurilor concertate pe plan internațional în vederea reducerii și eliminării decalajelor economice și tehnologice care separă țările în curs de dezvoltare de țările dezvoltate economic (exemplu: Strategia generală a dezvoltării; Deceniile ONU pentru dezvoltare; Sistemul generalizat de preferințe care prevede acordarea de scutiri de taxe vamale la importul produselor industriale provenind din țările în curs de dezvoltare).

În ce privește influența apartenența UE la diferite organizații economice internaționale asupra PCC, în primul rând, menținem că, în virtutea Articolului 234 al Tratatului de la Roma, țările membre s-au angajat să respecte angajamentele asumate anterior prin convenții internaționale, inclusiv în cadrul organizațiilor internaționale. Dintre acestea, GATT-ul și în prezent OMC era singura organizație internațională care, în virtutea prevederilor articolului XXIV al Acordului general^{x)}, are competența să controleze modul de constituire și funcționare a unei uniuni vamale sau a unei zone de liber schimb, atunci când unele țări membre GATT/OMC participă la asemenea forme de integrare economică. Există, de altfel, prevăzută obligația ca orice acord, care își propune constituirea unei uniuni vamale sau zone de liber schimb, să fie supus spre examinarea Părților Contractante GATT/OMC în vederea analizării compatibilității lui cu cerințele promovării unui comerț liber de noi îngrădiri. Prevederile articolului XXIV al Acordului general au creat un adevărat sistem juridic, care se străduiește să concilieze clauza națiunii celei mai favorizate cu conceptul de integrare regională. Semnificația reală a acestui articol a fost de a asigura țările membre GATT/OMC că proiectele de acord examinate au în mod efectiv ca obiectiv constituirea unei

^{x)} Articolul XXIV, paragraful 4, prevede: "Părțile contractante recunosc că este de dorit să fie lărgită libertatea comerțului prin dezvoltarea, pe calea acordurilor liber încheiate, a unei integrări mai strânse între economiile țărilor participante. Ele recunosc, de asemenea, că **realizarea unei uniuni vamale sau a unei zone de liber schimb trebuie să aibă ca scop facilitarea comerțului între teritoriile constitutive și să nu ridice obstacole comerțului celorlalte părți contractante cu aceste teritorii**".

Instruments de base et documents divers. Volume IV, *Texte de l'Accord général*, 1969, Geneve, pag. 43.

uniuni vamale sau zone de liber schimb (care în concepția GATT-ului din anii '50 reprezintă o contribuție la liberalizarea schimburilor internaționale, cu condiția ca noile forme să nu ridice obstacole comerțului cu țările terțe) și nu sunt o formă mascată de acordare între anumiți participanți a unui regim preferențial prin dețurarea clauzei națiunii celei mai favorizate.

GATT-ul a fost, de altfel, prima organizație internațională în care s-a manifestat și apoi s-a afirmat caracterul unitar al Comunității. Începutul s-a făcut cu "Runda Kennedy" (4 mai 1964-30 iunie 1967), în cadrul căreia statele membre ale UE au folosit un singur purtător de cuvânt. Originalitatea poziției în cadrul GATT constă în faptul că s-a reușit concilierea individualității fiecăruia dintre membrii UE - care își păstrau, pe mai departe, calitatea de parte contractantă - și caracterul unitar al Comunității. "Runda Kennedy" de negocieri comerciale multilaterale din cadrul GATT a marcat poziția de partener unic al UE pe planul comercial internațional.

În baza prevederilor GATT, tariful vamal comun al UE, element principal al politicii comerciale, a făcut de mai multe ori obiectul analizei de către celelalte țări membre GATT. Dintre aceste examinări, cele mai însemnate au fost: negocierile din anii 1960-1962, în cadrul "rundeii Dillon", cu care ocazie s-a dezbătut situația ce se crea prin introducerea de către cele 6 țări fondatoare ale UE a unui tarif vamal comun în relațiile cu țările terțe, au fost evidențiate modificările survenite în gradul de protecție tarifară față de tarifele naționale ce se aplicau anterior constituirii uniunii vamale a UE de către țările membre și au fost solicitate de către părțile contractante GATT compensații tarifare din partea UE; Renegocierile din anii 1973-1974 între UE și un număr de 16 țări interesate în obținerea de compensații, ca urmare a modificărilor în regimul comercial față de țările membre GATT intervenite prin aderarea Angliei, Danemarcei și Irlandei la UE. Obiectul acestor negocieri l-a constituit retragerea listelor de concesiile acordate în cadrul GATT de către cele 4 teritorii care au constituit noua uniune vamală largită (UE "în șase"; Anglia, Danemarca și Irlanda) și oferirea de către aceste teritorii a concesiilor acordate anterior în cadrul GATT de către UE "în șase". Comunitatea largită a fost astfel **debitoare** față de țările terțe cu drepturile juridice deținute de către acestea în cadrul GATT din listele anterioare de concesiile acordate de cele patru teritorii vamale și **creditoare** cu drepturi juridice care decurg pentru țările terțe din oferta de concesiile pe care Comunitatea a făcut-o în noua sa componență de nouă țări⁹⁾. Aceste negocieri, care erau pe punctul de a compromite începerea efectivă a unei noi runde de negocieri comerciale în cadrul GATT, au reușit să se încheie în luna august 1974, UE admițând să-și amelioreze oferta globală de compensații făcută țărilor membre GATT în cursul anului 1973.

Apartenența UE la GATT a determinat, astfel, modificarea taxelor vamale prevăzute inițial în cadrul tarifului vamal comun și garanția că nivelul de protecție al acestora nu o să fie mărit în viitor de către UE prin măsuri cu caracter autonom.

Un alt exemplu, în sensul influenței apartenenței UE la GATT asupra orientărilor ei de politică comercială, l-a constituit lansarea politicii globale meditera-

⁹⁾ Vezi și: Ion Aurel, *Politica comercială a Pieței Comune vest-europene*, Teză de doctorat, București, 1975.

neene de către UE în 1975, modificată în urma criticilor vehemente adresate în cadrul GATT de către SUA, Canada, Japonia, Australia, alte țări dezvoltate, cât și țări în curs de dezvoltare din Asia și America Latină față de acordurile de asociere încheiate de UE cu Maroc și Tunisia. În cadrul acestei politici globale, UE a fost nevoită să încorporeze elemente de cooperare, de natură să reducă caracterul preferențial al acestor acorduri și să echilibreze compatibilitatea acestora cu prevederile GATT-ului.

1.3. Mecanismele politicii comerciale comune a UE și efectele asupra comerțului intra și extracomunitar

Mecanismele PCC, așa cum au fost ele concepute prin Tratatul de la Roma, au suferit modificări importante odată cu adoptarea "Actului Unic European" în 1986 și a Tratatului de la Maastricht în 1992. Ca de exemplu, noțiunea de uniune vamală în sensul de unificare tarifară este, după 1993 (intrarea în vigoare a prevederilor Actului Unic), depășită ca sferă de cuprindere și importanță. Astfel, prin Articolul 13 al Actului Unic, care se adaugă Articolului 8 al Tratatului de la Roma, piața internă unică este concepută ca un "spațiu fără frontiere în care libera circulație a mărfurilor este complet asigurată", spre deosebire de uniunea vamală care nu putea realiza acest lucru în condițiile existenței multitudinilor de obstacole netarifare¹⁰⁾. În context, se apreciază că, libera circulație a mărfurilor, care este una din cele patru mari libertăți legiferate prin Actul Unic, a necesitat o lărgire considerabilă a conceptului de "uniune vamală", conferindu-i acesteia o însemnătate nu numai tarifară sau bugetară ci "fundamental economică". În special, obligația de a asigura loialitatea schimburilor și de a plasa ansamblul operatorilor în concurență identică au făcut necesară aplicarea în comerțul cu țările terțe a unei legislații vamale comunitare, omogene și obligatorii, prin adoptarea unui nou cod vamal comunitar. Crearea acestui spațiu fără frontiere interne a avut ca efect obligarea legiuitorului comunitar sau național să suprima orice dispoziție din legislația vamală cu incidența în termeni de formalități sau de control, asupra trecerii libere a unei frontiere intracomunitare.

1.3.1. Crearea și funcționarea uniunii vamale

În decurs de peste 30 de ani, Uniunea Vamală (U.V.) a evoluat continuu. Au fost eliminate toate taxele vamale interne, țările membre adoptând un tarif vamal comun (T.V.C.), realizând astfel, treptat o piață internă unică.

Acceptate în prezent, aceste evoluții constituie rezultatul multor ani de eforturi legislative, negocieri și compromisuri, atât pe plan intra, cât și extra-comunitar. Sarcina creării unui sistem vamal al celor 15 țări nu s-a încheiat încă, dar cadrul legal de lucru este operabil. În prezent UE progresează constant către o integrare vamală viitoare la mai multe nivele operaționale. Existența unui comerț și

¹⁰⁾ Vezi și "L'Union douanière – Commentaire", în *Joly Communautaire*, Luxemburg, iulie 1996.

a unei industrii comunitare cât mai competitive este rezultatul unei legislații mai moderne, simple, clare și mai uniform aplicate.

În eforturile UE către crearea Uniunii Economice și Monetare (UEM), politica vamală joacă un rol important în ceea ce privește simplificarea legislației la importul de mărfuri. Problemele apărute în edificarea UEM ne reamintesc problemele pe care le-au întâmpinat în crearea Uniunii Vamale. Paralela dintre integrarea monetară și cea vamală este evidentă. Așa cum integrarea vamală a deschis calea integrării și în alte domenii, UEM va servi drept cadru și inspirație altor cooperări și armonizări în alte domenii, poate chiar și în ceea ce privește fiscalitatea, domeniu mult rămas în urmă.

În prezent, Comisia Europeană este autorizată să pregătească noi obiective pentru politica vamală și aplicarea lor în practică. În opinia experților comunitari, politica vamală reprezintă un instrument multifuncțional și poate deveni cu mult mai eficient și apt în acțiunile sale¹¹⁾. Cum a evoluat aceasta, care este exact rolul ei și cum poate face față "provocărilor" actuale, vom analiza și vom prezenta, în cadrul acestui subcapitol.

Reglementări de bază în domeniul vamal al Uniunii Europene

Legislația vamală a UE este fructul unei evoluții îndelungate, care a început, în 1958, prin armonizarea progresivă a legislațiilor naționale în domeniu, finalizându-se în 1968 prin instituirea unui tarif vamal comun în schimburile cu țările terțe și ulterior prin adoptarea unui Cod Vamal (1992), acesta din urmă fiind considerat ca singurul compatibil cu funcționarea pieței interne unice.

După 1 ianuarie 1994, legislația vamală a UE se află, în principal, reunită în două Acte, unul al Consiliului Ministerial, iar altul al Comisiei Europene, în cadrul cărora sunt regrupate diversele reglementări vamale existente și cărora li se aduc completări și simplificări ulterioare.

În primul rând este Reglementarea nr. 2913 din 1992 a Consiliului Ministerial¹²⁾, ce stabilește Codul Vamal comunitar, fondat pe Articolele 28, 100A și 113 ale Tratatului de la Maastricht și modificat, în ceea ce privește definirea "teritoriului vamal" al UE, prin Anexa 13 a Actului privind condițiile de aderare a Austriei, Finlandei și Suediei la UE¹³⁾.

În al doilea rând este Reglementarea nr. 2454/1993 a Comisiei Europene, din 2 iulie 1993, ce fixează anumite dispoziții de aplicare a Reglementării Consiliului ce stabilește codul vamal¹⁴⁾.

Experții comunitari apreciază că, din nefericire pentru lizibilitatea acestor dispoziții, dacă Reglementarea Consiliului a beneficiat după adoptarea sa de o mare stabilitate, Reglementarea de aplicare a Comisiei a fost modificată de 7 serii de dispoziții, cuprinzând peste 200 de amendamente.

¹¹⁾ Vezi și "The customs policy of the European Union" – colecția *Europe on the move*, European Commission, Bruxelles, 1999.

¹²⁾ Vezi și: Journal officiel al UE – seria "L"/302, Bruxelles, 19 octombrie 1992.

¹³⁾ Vezi și: Journal officiel al UE – seria "C"/241, Bruxelles, 29 august 1994.

¹⁴⁾ Vezi și: Journal officiel al UE – seria "L"/253, Bruxelles, 11 octombrie 1993.

În ciuda acestor imperfecțiuni se consideră că această nouă legislație vamală constituie cea mai vastă codificare întreprinsă vreodată în dreptul comunitar, ea putând servi ca exemplu și în alte domenii ale integrării europene.

Pe plan instituțional, Articolul 247 al Codului a creat "Comitetul Codului Vamal", compus din reprezentanți ai statelor membre și prezidat de un reprezentant al Comisiei. Dispozițiile necesare de aplicare a Codului sunt decise de Comisie după consultarea Comitetului, potrivit așa numitei proceduri: "Comitet de Reglementare". În anumite cazuri prevăzute în Cod, Comisia are dreptul de decizie, atât în mod automat (de exemplu, restabilirea de taxe vamale atunci când plafoanele fixate au fost atinse), cât și după consultarea cu un grup de experți vamali ai statelor membre (de exemplu, decizii luate ca urmare a unei rambursări de taxe percepute abuziv).

Regimul de import al Uniunii Europene

Definitivarea PCC (1973), încheierea "Runde Uruguay" (1994), precum și evoluția politico-economică din țările Europei centrale și est-europene și din spațiul ex-URSS au permis o simplificare a regimului de import al UE, care era caracterizat, până în 1994, printr-o mare complexitate (reglementarea comunitară a importurilor opera distinctă nu numai între țările vizate: țări membre GATT și asimilate, țări cu comerț de stat, dar și între regimuri de liberalizare a importurilor și măsurile de aplicare a restricțiilor cantitative¹⁵⁾.

În prezent, regimul de import al UE este structurat prin **două reglementări**:

- Reglementarea UE nr. 3285/1994 a Consiliului Ministerial, ce instituie regimul de taxe comune;
- Reglementarea UE nr. 519/1994 a Consiliului Ministerial, care succede reglementării anterioare aplicabile țărilor așa zise cu "comerț de stat" cum ar fi: țările membre ale CIS, Albania, Coreea de Nord, Mongolia, Vietnam și China.

Regimul de import general (aplicat în baza Reglementării 3285/1994) se aplică importurilor din țările terțe, cu excepția produselor textile și agricole, supuse unui regim specific. Articolul 1, paragraful 2 din această reglementare consemnează principiul libertății de import a produselor originare din țările terțe, sub rezerva măsurilor de salvagardare ce pot fi luate în virtutea capitoului V din respectiva Reglementare.

Referitor la măsurile de salvagardare, țările membre, conform Reglementării, sunt obligate să informeze Comisia atunci când evoluția importurilor dintr-o țară terță ar putea face necesară recurgerea la aceste măsuri, declanșându-se o procedură de consultări și de examinare a situației create. Când, în urma acestor consultări între statul membru reclamant și Comisie există elemente și probe suficiente pentru a justifica deschiderea unei anchete antidumping, Comisia deschide respectiva anchetă în decurs de o lună de la depunerea plângerii și publică un "Aviz" în Journal Officiel al UE, rezumând informațiile care au fost reținute la originea acestei acțiuni.

¹⁵⁾ Vezi și: *Politique commerciale commune et mesures antidumping* – chapitre I – "Le Regime des importations", Bruxelles, 1996.

Scurt rezumat al reglementării antidumping a UE¹⁶⁾

Regulile antidumping ale UE sunt cele prevăzute în Reglementarea Consiliului (CE) nr. 384/1996 ale cărei prevederi au intrat în vigoare la 1 ianuarie 1995. Un rezumat al acestei reglementări, pe articole, este cuprins în Anexa 1.

Această reglementare reflectă noile acorduri în domeniul antidumping convenite în ultima rundă de negocieri GATT (Runda Uruguay)¹⁷⁾.

Reglementarea antidumping a UE acoperă toate produsele, în afara celor care cad sub incidența Tratatului privind Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO). Aceste produse sunt reglementate printr-o decizie distinctă a Comisiei (2277/96) care are prevederi identice cu 384/96.

Reglementarea antidumping a UE cuprinde **patru cerințe** care trebuie îndeplinite înainte de a fi luate orice măsuri antidumping.

- **Dumping**

Prețul de export al produsului vândut în UE este considerat ca fiind de dumping dacă este mai mic decât prețul comparat pentru acel produs pe piața internă.

- **Prejudiciu**

Industria UE trebuie să fi suferit un prejudiciu material, adică trebuie să întâmpine dificultăți semnificative și cuantificabile.

- **Legătura cauzală**

Trebuie demonstrat că importurile la preț de dumping cauzează prejudiciul identificat mai sus. În acest context trebuie să existe asigurarea că alți factori, în afara dumpingului, nu au cauzat prejudiciul.

- **Interesul comunitar**

Chiar dacă dumpingul, prejudiciul și legătura cauzală au fost stabilite, măsurile antidumping sunt impuse numai dacă sunt în interesul comunitar. Interesul comunitar se referă la interesele UE ca întreg, incluzând industria comunitară, utilizatorii și consumatorii.

Dumpingul apare atunci când pentru un produs exportat, prețul de vânzare în UE este mai mic decât prețul aceluiași produs vândut pe piața internă.

În esență, pentru a calcula dumpingul trebuie făcută o comparație de prețuri pentru același produs vândut pe două piețe diferite: cea internă și cea a UE. Reglementarea anti-dumping a UE cere ca această comparație să fie corectă. Ea trebuie să fie făcută pe cât posibil pentru vânzări efectuate în același moment și la același nivel de comerț. Nivelul comerțului înseamnă că vânzările către un tip de cumpărător (ex. grosist sau detailist) pe piața internă trebuie comparate cu acelea către cumpărători similari din UE.

Atunci când se face o comparație corectă, sunt trei elemente care trebuie identificate: **(i)** produsele analizate trebuie să fie **produse similare**, **(ii)** trebuie

¹⁶⁾ Vezi și: Ovidiu Cernei, *Ghid practic al procedurilor și practicilor antidumping ale UE pentru exportatori români*, februarie 1997.

¹⁷⁾ Vezi și: Precedentele reglementări antidumping ale UE au avut următoarele numere de referință: 3017/79; 2176/48; 2423/88; 3283/94.

identificată **valoarea normală a produsului și (iii) trebuie calculat prețul de export** al produsului.

Așa cum este stabilit în Reglementare, dumpingul are loc numai atunci când prețul de vânzare intern dintr-o țară terță (valoarea normală) este mai mare decât prețul de export pentru același produs.

Procesul de calculare a cifrelor pentru valoarea normală și prețul de export este adesea foarte complicat datorită diferențelor ce pot să existe între produsele comparate și care ar putea să împiedice realizarea unei comparații corecte. Atunci când se descoperă astfel de diferențe care afectează comparația de preț, Comisia va face unele ajustări.

Determinarea produselor similare este relevantă în două etape ale anchetei antidumping:

- pentru calcularea dumpingului: pentru a asigura că produsele care sunt comparate sunt aceleași;
- pentru evaluarea prejudiciului: pentru a identifica mărimea impactului pe care o au importurile pretinse ca fiind dumping asupra producției de produse concurente din industria UE.

Pentru calcularea dumpingului, comparația corectă este posibilă numai pentru produsele care sunt identice sau, dacă nu sunt identice, pentru cele care au caracteristici asemănătoare pe cât posibil. Dacă produsele pot fi considerate ca fiind similare este o chestiune de fapt. Atunci când produsele care se compară sunt identice nu va fi nici o problemă. Pot să apară însă dificultăți când trebuie făcute comparații între produsele care nu sunt identice. Atunci când există diferențe între produsele similare, o comparație corectă poate fi făcută numai dacă se aplică ajustările și reducerile pentru a compensa aceste diferențe.

Valoarea normală este termenul utilizat pentru a descrie prețul intern al unui produs. Valoarea normală este calculată uzual pe baza prețului plătit sau de plătit în cursul unor tranzacții normale de către un client independent pe piața internă. Atunci când vânzările nu se fac în cursul unor tranzacții comerciale normale sau nu se fac către un client independent vor fi folosite metode alternative de calcul. Atunci când se consideră că prețurile interne nu sunt capabile să permită o comparație corectă, sau din alte motive sunt considerate ca fiind îndoielnice, Comisia va calcula cifra pentru valoarea normală pe baza:

- a) fie a costurilor de producție în țara de origine la care se vor adăuga ajustările pentru vânzare, a costurilor generale și administrative și a unei marje rezonabile de profit,
- b) fie a prețurilor de export reprezentative pentru o țară terță corespunzătoare.

Dacă valoarea normală este calculată pe baza actualelor prețuri interne, unui exportator îi va fi relativ ușor să monitorizeze valorile sale normale pentru a se asigura că nu vinde la prețuri de dumping. Atunci când Comisia folosește un calcul pentru a construi prețul, situația devine mai complicată și de aceea este nevoie să privim în detaliu aceste situații.

Comisia poate sau trebuie să folosească calculul de construire a prețului în trei situații:

- atunci când nu sunt vânzări sau vânzările sunt insuficiente pentru a fi reprezentative;
- atunci când vânzările intrene nu se fac în cursul unor tranzacții comerciale normale, de exemplu când se fac în pierdere;
- atunci când vânzările sunt făcute către o companie asociată.

În urma anchetei, Comisia prezintă un raport Comitetului de Reglementare Vamală și poate, potrivit concluziilor acestor investigații, fie să procedeze la încheierea anchetei, fie să propună Consiliului Ministerial să adopte măsuri de supraveghere sau de salvagardare. Aceste măsuri pot fi adoptate și în caz de urgență, dar termenul lor de aplicare nu trebuie să depășească 200 de zile. În cazul țărilor în curs de dezvoltare nici o măsură de salvagardare nu poate fi aplicată atât timp cât ponderea acestor țări în importul comunitar a produsului considerat nu depășește 3%.

1.3.2. Uniunea vamală – fundament al UE și element esențial al pieței interne unice (PIU)

Uniunea vamală a UE a fost, practic, constituită la 1 iulie 1968, dată la care s-a definitivat – cu un an și jumătate înaintea calendarului inițial stabilit – procesul de eliminare treptată a tuturor taxelor vamale, a restricțiilor cantitative și a altor taxe și măsuri cu efect echivalent, realizându-se, astfel, un prim pas spre libera circulație a mărfurilor între cele șase țări membre originare.

Față de țările terțe a fost instituit un tarif vamal extern comun, al cărui nivel mediu era de 8,14%, începând cu 1 ianuarie 1972, când s-a aplicat ultima tranșă a reducerilor convenite în cadrul GATT cu ocazia “Rundeii Kennedy”. Trebuie remarcat că, în cazul UE, care grupează țări puternic dezvoltate din punct de vedere industrial, acest nivel de taxe, aparent redus, asigură producătorilor comunitari o preferință destul de importantă.

În condițiile înfăptuirii uniunii vamale aceasta a reprezentat principalul factor de impulsie a schimburilor comerciale între țările membre. În perioada 1958 – 1972 comerțul intracomunitar a înregistrat un ritm mediu anual de 15,3%, creșterea fiind de circa 8 ori în timp ce schimburile extracomunitare au crescut doar de circa 4 ori. Ponderea comerțului intracomunitar în importurile totale ale UE reprezenta în 1972 peste 50%, față de circa 30% în 1958.

În concluzie, se poate aprecia că realizarea uniunii vamale a UE a schimbat, astfel, în mod radical, pe de o parte, condițiile de efectuare a schimburilor comerciale intracomunitare iar, pe de altă parte, condițiile de acces pe piețele comunitare ale exporturilor ce provin din țările terțe ale UE.

Uniunea vamală a reprezentat, totodată, un element esențial al PIU a UE, împreună cu celelalte patru elemente de bază: libera circulație a mărfurilor, persoanelor, serviciilor și capitalului. Fără echivoc, se poate considera că, această piață unică integrată, de 370 milioane consumatori, este cea mai mare din lumea țărilor industrializate. Piața unică fără frontiere economice interne reprezintă un

catalizator pentru integrarea economică a UE, efectele uniunii vamale a UE extinzându-se asupra multor domenii¹⁸⁾.

Uniunea vamală, extinde, dezvoltă și deschide calea către o piață comună unică, unde mărfurile circulă libere oriunde. Ea reprezintă o bază sigură pentru o integrare mai profundă. Fără o uniune vamală, politica de dezvoltare, comercială comună, piața agricolă comună și coordonarea efectivă a politicilor economice și monetare nu ar fi fost posibile.

Obiectivele inițiale ale uniunii vamale ale UE înscrise în Tratatul de la Roma au fost următoarele:

- să contribuie la buna desfășurare a comerțului mondial;
- să promoveze un comerț liber și ordonat;
- să îmbunătățească atractivitatea poziției UE pentru industria și comerțul Uniunii și să contribuie la crearea de noi locuri de muncă;
- să asigure protecția cetățenilor și afacerilor în toate domeniile ce implică importuri sau exporturi pe o cale clară, uniformă, sigură, cât mai eficient posibil;
- “securizarea” frontierelor pieței unice, asigurând beneficii maxime tuturor;
- să faciliteze un sistem practic de colectare a veniturilor, taxe vamale, TVA și impozitelor indirecte;
- să centralizeze statisticile de bază privind comerțul intra și extra-UE.

Unificarea tarifară a “celor 6” a fost încheiată în 1968: toate taxele vamale și restricțiile dintre cele 6 state fondatoare ale Comunității erau eliminate și a fost introdus un tarif vamal comun – un tarif extern era aplicat în relațiile cu terți: “Oportunitățile noi de export” create prin eliminarea taxelor interne au dat un imbold economiilor țărilor membre. Comerțul dintre statele membre s-a amplificat, ceea ce a determinat un optimism în ceea ce privește posibilitățile pieței, iar investițiile în Comunitate au crescut. Consumatorii au beneficiat de accesul la o gamă mai largă de produse și de prețuri mai reduse.

Legislația vamală, în afară de ceea ce ține în mod esențial de uniunea tarifară, a fost creată progresiv căutând să asigure ca orice marfă care era importată în Comunitate, nu era numai subiectul acelorași reguli tarifare și a acelorași prevederi vamale, asigurându-se că tariful vamal este aplicat în același fel oriunde. Au fost elaborate regulile comune, de origine, procedura de depozitare și toate celelalte instrumente.

Punctul culminant l-a constituit Documentul Administrativ Unic (SAD – Single Administrative Document). În 1998 un pas important l-a constituit simplificarea procedurilor vamale. SAD a fost creat ca o declarație ce înlocuia 150 de documente diferite ce erau utilizate anterior de administrațiile vamale dintre statele membre.

În același timp au fost necesare și introduse alte legi (dispoziții) vamale pentru a transforma uniunea tarifară într-o reală Uniune vamală.

¹⁸⁾ Vezi și: “L’Union Européenne et le commerce mondial”, colecția *L’Europe en mouvement*, Commission Européenne, Bruxelles, 1999.

Piața internă unică a intrat în vigoare, asigurând în mod real patru deziderate: libera circulație a mărfurilor, persoanelor, serviciilor și capitalurilor într-o piață fără frontiere interne. Piața unică a eliminat rolul punctelor vamale de a colecta taxele indirecte/TVA dintre statele membre și a permis Uniunii vamale ce stă la baza Comunității să devină evidentă pentru toți.

În 1994, codul vamal a consolidat întreaga legislație comunitară într-un singur text, a statuat un cadru pentru procedurile de import și export ale Comunității. Principiul de bază a fost că procedurile pot să evite întreruperea fluxurilor comerciale prin stabilirea echilibrului optim între un comerț liber și responsabilitatea comercianților, pe de o parte și necesitatea unui control, pe de alta.

PIU reprezintă "motorul" unei mai mari armonizări într-o multitudine de domenii vamale și nevamale.

Ca o consecință a acestei integrări a fost că UE a devenit nu numai cel mai important partener comercial cu țările terțe, dar și comerțul intracomunitar a crescut considerabil.

PIU, bazată în mod esențial pe Uniunea vamală, este fundamentul pe care UE își adoptă inițiativele privind politicile de creștere economică, competitivitate și ocuparea forței de muncă.

PIU servește drept catalizator strategiei de dezvoltare economică a UE. Acest lucru nu ar putea fi posibil fără existența Uniunii vamale și principiului său de liberă circulație a mărfurilor.

Înainte de constituirea PIU, libera circulație a mărfurilor în cadrul comunității nu a fost o realitate.

Numeroasele formalități vamale erau încă existente, de exemplu modalitățile de colectare a TVA și taxelor indirecte și în scopuri statistice. Înainte de 1993, transportatorii erau opriiți la granițele din interiorul Comunității pentru "vamă" și taxe vamale și chiar pentru inspecții.

Legislația vamală, deși armonizată, nu era aplicată în mod uniform. În pofida absenței taxelor vamale în comerțul dintre statele membre, de fapt existau diferențe în formalitățile administrative sau a celor dintre comerțul intracomunitar și cel cu țările terțe. Vămuirea la frontierele interne ale Comunității necesită pierdere de timp. "Fluxul" constant de legi, reglementări și standarde noi, atât la nivel comunitar, cât și național privind sănătatea și protecția consumatorilor, etc. erau aplicate în mod formal de serviciile vamale la granițele interne, deoarece ele existau de fapt. Primul pas în edificarea unei piețe unice reale a fost înlocuirea formalităților la frontierele interne cu sisteme noi statistice, fiscale și alte modalități de control, care nu necesitau control sau documentație în momentul în care mărfurile traversau granițe interne.

De la 1 ianuarie 1993 toate verificările vamale la granițele interne, inclusiv cele care necesitau Documentul Administrativ Unic (SAD), au fost eliminate la circulația mărfurilor. Verificările s-au păstrat numai pentru medicamente și pentru imigrare, dar cele de rutină la granițele interne au dispărut.

Ce rezervă viitorul?

În prezent sunt 12 țări candidate să adere la UE. Politica vamală este un domeniu de o importanță deosebită, în cadrul acestui proces, experții comunitari

plecând de la "considerentul" că un "lanț are tăria pe care i-o dă tăria fiecărei zale din care este format"¹⁹⁾.

Rolul sistemului vamal este dat de crearea unei administrații vamale eficiente moderne, un element indispensabil al pachetului de criterii de aderare. Controlul frontierelor externe pentru o Uniune Europeană lărgită va fi el însuși o sarcină majoră, în timp ce rolul important al vămilor într-o piață unică cere competențe specifice. Recunoașterea acestei importanțe, se reflectă în includerea domeniului vamal ca un sector prioritar în accesul partenerilor la procesul de aderare. În consecință el se regăsește în programul PHARE de asistență tehnică pentru țările candidate.

În general, se apreciază că s-a produs deja un progres considerabil în cooperarea mai strânsă dintre administrațiile vamale ale țărilor candidate și ale țărilor membre UE. Se consideră că, este notabilă, îndeosebi, adoptarea unei noi legislații vamale de către țările candidate. Totuși anumite lucruri au rămas nerealizate în special în ceea ce privește atingerea unei capacități operaționale echivalente cu cea existentă în UE. Aceasta în special în cazul unor domenii dificile pentru țările candidate, de exemplu: aplicarea unei politici agricole comune.

Operaționalitatea sistemului vamal al UE și legislația comercială aferentă va fi ea însăși o sarcină dificilă pentru administrațiile vamale ale țărilor candidate. Pentru aceasta o strategie specifică a pregătirii a fost adoptată în comun de Comisia UE, țările membre și țările candidate. S-au elaborat "hărți rutiere" pentru a trasa rutele ce vor fi urmate, capacitățile operaționale vor fi fixate folosind ghiduri pentru diferite sectoare ale punctelor vamale.

O verificare a progreselor înregistrate este efectuată de subcomitetele mixte pentru probleme vamale din cadrul acordurilor de asociere semnate de UE cu țările candidate.

UE este implicată permanent în multe negocieri comerciale și vamale multilaterale. În ipostaza sa de cel mai mare bloc comercial al lumii, va continua să joace un rol substanțial în forurile internaționale, în special în OMC. Comisia UE ia parte ca negociator și purtător de cuvânt în numele UE, dar consultându-se cu țările membre.

OMC și-a anunțat de curând o nouă rundă "Runda Mileniului" ce își propune, printre alte obiective, îmbunătățirea accesului la piețe, comerțul cu produse electronice, comerțul preferențial și facilitățile comerciale, în special simplificarea și armonizarea procedurilor vamale.

Simplificarea și armonizarea procedurilor vamale vor fi, de asemenea, abordate și de Organizația Mondială a Vămirilor (fostul Consiliu de Cooperare Vamală) care este un forum mai mult de natură tehnică ce tratează metodele și procedurile vamale, funcționând sub auspiciile OMC.

Program de consolidare: Uniunea vamală 2002

Interoperabilitatea administrațiilor vamale ale UE și cooperarea dintre ele este redată mai dificil de structurile, responsabilitățile, culturile și tradițiile lor diferite.

¹⁹⁾ Vezi și: "The Customs policy of the European Union" - Bruxelles, 1999.

Acest lucru asigură totuși un mediu fertil pentru idei noi. Armonizarea legislației vamale este în prezent virtual completă. Totuși, diferențele dintre aplicarea detaliată a regulilor comune dintre statele membre poate însemna că efectele sunt ușor diferite.

Efectul existenței PIU nu este exact același cu al altor asemenea entități. O mai omogenă aplicare a legislației vamale armonizate de către administrațiile vamale ar fi dus la un profil mai pronunțat.

Acest lucru implică un cadru pentru discuții și decizii privind problemele nelegalității. Aceste probleme au fost cuprinse în programul "Uniunea vamală 2001".

În 1996, Parlamentul și Consiliul au adoptat propunerile Comisiei Europene privind un program de acțiune pentru sistemul vamal al UE al anilor 2000.

Acesta a acceptat un ghid al serviciilor vamale și al rolului pe care dorește să îl aibă sistemul vamal în UE. Fără a încălca drepturile privind competențele naționale. Programul este prelungit și a fost intitulat "UV 2002" prin includerea programelor de tehnologie informatizată prezente și viitoare (precum Transit) și programul de școlarizare "Mathaeus". Va fi de asemenea deschis accesului țărilor candidate la aderare la aceste programe.

Ce este "Uniunea vamală 2002"?

Obiective

Unul din principalele obiective ale programului este să evite divergențe operaționale în materie la nivel național. Programul de acțiune recunoaște că desființarea granițelor interne cere un control eficient de înaltă calitate la granițele externe.

Acțiunea individuală a fiecărei administrații este incapabilă să atingă acest obiectiv prin forțe proprii.

Cum?

Prin adoptarea unui spirit de parteneriat și cooperare care se dezvoltă între Comisia Europeană și statele membre. Acesta este considerat ca unul din cele mai importante elemente ce trebuie pus în funcțiune pentru atingerea obiectivelor "Uniunii vamale 2002"

Acțiuni

"Uniunea vamală 2002" prevede, printre altele:

- vizite pentru a vedea aplicarea efectivă a procedurilor vamale din statele membre de către echipe formate din reprezentanți ai Comisiei Europene și ai statelor membre (denumite echipe de "monitorizare") pentru a identifica cele mai bune practici, sau eventualele necorelări, în măsurile de control;
- Comisia Europeană și statele membre să contribuie la combaterea fraudelor vamale. În acest context urmează să colecteze, să analizeze și să folosească informațiile folosind calculatoarele asigurându-se că neregulile sunt eliminate;
- Comisia Europeană să susțină orice acțiune de îmbunătățire a metodelor de lucru ale administrațiilor vamale, de exemplu, prin utilizarea analizelor de risc, a tehnicilor de audit post-import prin verificarea performanțelor comercianților și computerizarea procedurilor vamale;
- Organizarea de seminarii, cu participarea operatorilor comerciali, pentru identificarea problemelor apărute și a acțiunilor ce pot fi întreprinse și a celor mai bune practici ce pot fi utilizate în mod general;

- Schimburi de oficiali vamali între diferite administrații pentru a-și împărtăși reciproc experiența și pentru programe comune de școlarizare în vederea unei viitoare dezvoltări;
- Computerizarea procedurilor vamale la nivelul UE.

Computerizarea

Pentru creșterea eficiență este necesară computerizarea tuturor operațiunilor vamale. În prezent există computerizat la nivel comunitar numai datele de bază operaționale (TARIC, "tariful de lucru" care combină pentru fiecare produs taxele vamale generale, taxele vamale preferențiale și detalii ale tuturor măsurilor aplicate la import; (date de bază privind administrarea sistemului de cote, etc.).

În prezent există o preocupare deosebită atât a serviciilor vamale comunitare cât și a partenerilor din Convenția Comună de Tranzit pentru computerizarea controlului operațiunilor de tranzit. Operațiunile vamale comunitare de tranzit sunt indispensabile pentru piața unică dacă se permite mărfurilor importate pentru care nu se plătesc taxe vamale să circule către destinația finală fără a fi oprite pentru controale vamale interne.

Din a doua jumătate a anului 1999 un sistem computerizat a început să acopere progresiv necesitățile operaționale ale tuturor statelor membre ale UE și ale partenerilor din Convenția Comună de Tranzit: Norvegia, Islanda, Elveția, Polonia, Cehia, Slovacia și Ungaria.

Expedițiile de mărfuri au devenit foarte sensibile la factorul "timp". Industria folosește din ce în ce mai mult sistemul de livrare "just in time" și devine foarte importantă livrarea rapidă.

Toate acestea duc la preocuparea sistemului vamal de a găsi noi idei și sisteme pentru rezolvarea acestor cerințe.

Cum se poate însă găsi echilibrul ideal între facilitatea accesului și control? Crearea pieței interne, sporirea comerțului cu restul lumii și în special cu estul Europei, induc presiuni noi asupra sistemului vamal pentru asigurarea unei mai mari simplificări și reducere a cheltuielilor de control.

Referitor, în concluzie la unificarea vamală, experții Comisiei UE apreciază că s-a parcurs un drum lung, dar el nu a ajuns la final, atâta timp cât comerțul intra UE cât și cel cu terții nu poate fi eliberat de orice fel de limitări sau control. Aceștia se întrebă retoric dacă se va întâmpla acest lucru vreodată, răspunsul dându-l tot ei: "da" dar nu într-un viitor apropiat. În opinia acestora, rolul văzii trebuie să se adapteze și să se schimbe potrivit noilor necesități, să armonizeze și, poate, să unifice procedurile și practicile din tot teritoriul vamal. În acest sens, se consideră că, primii pași au fost făcuți: 15 servicii vamale naționale activează, în prezent, ca unul singur.

1.3.3. Crearea și funcționarea politicii agricole comune (PAC)

Cunoașterea aprofundată a mecanismului instituțional și funcțional al PAC, în general, a modului de funcționare a fiecăreia dintre piețele unice de mărfuri agricole și a reglementărilor specifice fiecărui produs nu face obiectul studiului de față.

Strânsa interdependență a factorilor interni și a celor externi în cadrul procesului de integrare economică vest-europeană face însă ca politica comercială a UE în domeniul agricol să nu poată fi tratată decât în contextul larg al întregii politici agricole comune.

Agricultura a ocupat un loc deosebit în sistemul de măsuri prevăzute de Tratatul de constituire a UE. Dacă pentru mărfurile industriale, unificarea piețelor naționale într-o piață putea fi obținută, în mare parte, prin eliminarea treptată a taxelor vamale în comerțul dintre țările membre și renunțarea la restricțiile cantitative, în domeniul agricol aceasta se putea face prin cu totul alte mijloace și anume prin trecerea la o politică agricolă comună și unitară. Acest lucru a fost condiționat, în primul rând, de situația specifică a agriculturii în țările originare ale UE. În toate aceste țări, după al doilea război mondial, agricultura a fost supusă reglementărilor de stat, care s-au extins atât asupra sferei producției, cât și asupra comerțului exterior cu produse agricole. În acest scop, s-a aplicat un sistem complex de măsuri, ca de exemplu stabilirea prețurilor de fermă la produsele agricole garantate de stat, subvenționarea producției, monopolizarea de către stat a comerțului cu unele produse agricole, inclusiv comerțul exterior.

În aceste condiții, crearea unei piețe comune a mărfurilor agricole, printr-o simplă anulare a barierelor vamale și a altor bariere care separă, în general, piețele naționale, nu a fost posibilă. Era necesară, înainte de toate, unificarea diferitelor sisteme naționale de reglementare a agriculturii într-un sistem unic, comun pentru toate țările membre.

Elaborarea politicii comune de reglementare a agriculturii s-a dovedit, însă, a fi o problemă deosebit de grea, datorită diferențierilor importante existente între sistemele naționale de reglementare, în nivelul productivității muncii din domeniul agriculturii, în condițiile social economice ale satelor, în ponderea agriculturii în economia fiecărei țări, etc. Aceste deosebiri au determinat, încă de la început, profunde contradicții între țările participante.

Conflicte de interese au existat și continuă să se accentueze atât între țările UE (îndeosebi între cel mai mare producător de mărfuri agricole - Franța - și cel mai mare importator - Germania), cât și în interiorul țărilor.

Exportatorii principali de mărfuri agricole - Franța, Olanda și Italia - sperau să obțină cu ajutorul politicii agricole comune acces liber la piețele celorlalte țări comunitare, înlăturând atât pe producătorii locali fără capacitate de concurență, cât și pe furnizorii din țările terțe.

În același timp, importatorul principal de mărfuri agricole din țările UE - Germania - care procura din țările terțe două treimi din produsele alimentare importate, căutau să nu-și micșoreze aceste proporții de import, care condiționau, într-un anumit fel, exporturile sale industriale în cadrul comerțului extra-comunitar.

Adoptarea unei PAC era impusă chiar de însăși natura problemelor agricole, la care se adaugă - ca o recunoaștere a necesității de acționare în acest sens - refuzul tuturor statelor membre de a lăsa problemele complexe ale acestui domeniu pe seama "mecanismului pieței"²⁰⁾.

²⁰⁾ Vezi și: Mario Corti, *Politique agricole et construction de l'Europe*, Bruxelles, 1971.

Discordanța între interesele participanților la UE s-a resimțit în întregul proces de elaborare a PAC. La semnarea Tratatului de la Roma, participanții la UE nu au reușit să ajungă la un acord în privința principiilor PAC²¹⁾. În anii următori, nereușindu-se progrese în elaborarea principiilor generale ale acestei politici, participanții la UE au adoptat calea coordonării condițiilor concrete privind reglementarea comună a piețelor agricole naționale. Ca rezultat, din anul 1962 au început să fie puse în funcțiune sistemele unitare de reglementare a piețelor de desfacere, rezolvându-se, în principiu, și problemele creării Fondului European de Orientare și Garantare a Agriculturii (FEOGA), pentru finanțarea PAC

În prezent, UE dispune un mecanism de protecție și de sprijinire a schimburilor intracomunitare, a cărei gestiune este înfăptuită de organele comunitare. Acest mecanism s-a substituit sistemelor naționale de producție și asistență. În ceea ce privește politica de prețuri și de piață, remarcăm originalitatea, în multe privințe, și caracterul novator al acesteia, în condițiile funcționării mecanismelor specifice economiei de piață.

În reglementarea regimului comun de schimburi comerciale cu țările terțe, s-a avut în vedere "vocația" comercială a UE, dublului rol: atât de principal importator, cât și de mare exportator, fapt ce a determinat ca PAC să exercite o influență deosebită asupra comerțului internațional cu produse agricole. De această vocație comercială a UE s-a ținut seama încă din momentul elaborării politicii agricole comune, excluzându-se posibilitatea unei izolări totale a piețelor comunitare de fluxurile comerciale internaționale.

Până la sfârșitul anului 1974 au fost adoptate și puse în aplicare reglementări comunitare privind organizarea de piețe unice pentru 95% din producția agricolă a țărilor membre.

Organizarea comună a piețelor se bazează pe următoarele principii:

- a) Libera circulație a produselor agricole în interiorul UE, cu caracter de piață internă;
- b) Unicitatea prețurilor produselor agricole;
- c) Asigurarea preferinței comunitare, în vederea desfacerii prioritare a produselor țărilor membre și creșterii gradului de autoaprovizionare a Comunității, paralel cu instituirea unui sistem de restituiri la export, de fapt, adevărate subvenții;
- d) O responsabilitate financiară comună, exercitată prin FEOGA.

O dată cu crearea piețelor agricole unice, la importul din țările terțe a fost pus în aplicare un sistem unitar de protecție, mult mai accentuat decât în trecut, prin taxe mobile de prelevare, taxe de compensație, suprataxe de prelevare.

Funcționarea PAC a condus la creșterea producției comunitare, intensificarea schimburilor intracomunitare cu produse agricole, paralel cu o scădere continuă, relativă a importurilor din țările terțe. Între 1958 - 1972, importurile intracomunitare de produse agricole au crescut de circa 7 ori față de numai 96% cât a reprezentat creșterea importurilor din țările terțe.

²¹⁾ Deși Tratatul de la Roma consacră acestor probleme Articolele 38 - 47, esențialul problemei a fost lăsat pe seama negocierilor ulterioare, care s-au dovedit pe cât de importante, pe atât de dificile.

O particularitate de seamă a politicii comerciale promovate de UE în relațiile cu țările terțe a constituit-o adaptarea și aplicarea unui sistem propriu de reglementări comerciale externe în cadrul PAC, sistem care a înlocuit mijloacele clasice de protecție la frontiere (taxe vamale, contingentări etc.) și a "îmbogățit" cu un mijloc nou de limitare a importurilor, arsenalul mijloacelor protecționiste de politică comercială.

Aceste reglementări au avut ca scop ridicarea gradului de autosatisfacere la produsele agricole prin limitarea importurilor din țările terțe sau eliminarea efectelor acestora asupra pieței agricole unice (ce are caracteristicile unei "piețe interne unice" din punct de vedere al circulației libere a celor mai importante produse agricole, nivel uniform de prețuri interne, sistem comun de protecție la frontiere, etc.).

În scopul aplicării prețului comunitar ridicat și puternic susținut, intervenții foarte precise au fost prevăzute pentru fiecare produs: măsuri de protecție împotriva importurilor din țările terțe, taxe vamale, taxe de compensație, prețuri prag sau prețuri de referință ce duc la aplicarea de prelevări, sistemul restituirilor la export ce permite alinierea prețului produsului exportat la nivelul prețului mondial, etc. Politica de susținere a prețurilor, în funcție de situația fiecărui produs, a dus fie la o îmbunătățire a gradului de autosatisfacere, fie la oprirea deteriorării lui, influențând defavorabil posibilitățile țărilor terțe de export cu produse agricole pe piața comunitară.

În cadrul acestor reglementări economico-comerciale de piață, taxa de prelevare ocupă locul central în sistemul unitar de protecție instituit față de importurile de produse agricole din țările terțe.

Taxa de prelevare se definește ca o diferență ce rezultă din compararea prețului intern de comercializare comunitar (preț indicativ, un preț susținut) și prețul mondial înregistrat pe piețele externe cele mai reprezentative pentru produsul respectiv. Ca și contingentele și marea majoritate a taxelor vamale, taxa de prelevare se adresează fluxului comercial de import. Caracterul său "liberalist", ar consta, însă, în aceea că spre deosebire de sistemul contingentărilor, taxa de prelevare nu stabilește nici o limită cantitativă importurilor. Ca și taxa vamală ea "lovește" produsul străin dar îl lasă să pătrundă. Acest aspect prezintă importanță dacă este pus în legătură cu existența, încă, a unui important deficit comunitar la produsele alimentare.

Prin modul specific cum influențează formarea prețului, prelevarea se deosebește de taxa vamală, afectând în mod diferit domeniul concurenței intra și extracomunitare, în măsura în care aceasta se face prin preț. În cazul prelevării, prețul intern (prețul indicativ de bază) este cel care se determină mai întâi, iar suma prelevării este consecința, pe când în situația taxei vamale nivelul acesteia este cauza, iar prețul efectul. Astfel, un preț intern oarecare poate fi stabilit la adăpostul prelevării, pe când taxa vamală nu permite aceasta. În acest fel, prelevarea se dovedește a fi un instrument de protecție comercială mult mai eficient ca taxă vamală.

Acest instrument specific de politică comercială, datorită remarcabilelor sale "virtuți" a afectat în mod considerabil eficiența exporturilor țărilor terțe spre piețele statelor membre ale UE.

În timp ce o taxă vamală se aplică în mod uniform tuturor furnizorilor externi, nu modifică competitivitatea între aceștia și rămâne neschimbată indiferent de diferența între prețul mondial și prețul intern al produsului importat, taxa de prelevare a suprimat orice fel de concurență bazată pe elementul preț, ridicând în mod automat orice nivel de preț sau puțin peste nivelul prețului comunitar garantat producătorului național.

Natura foarte protecționistă a acestui mecanism al prelevării a constat în aceea că un exportator dintr-o țară terță care dorea să-și mențină volumul desfacerilor sale pe piața comunitară - chiar cu sacrificiul de a suporta taxa de prelevare printr-o reducere corespunzătoare a prețului de vânzare - nu o putea face așa cum exista posibilitatea în cazul unei taxe vamale fixe. Deși nivelul de protecție introdus prin taxe mobile se poate determina ca o diferență dintre prețul mondial și prețul comunitar pentru fiecare produs în parte contrar taxei vamale fixe, această diferență de preț se schimbă atât de la an la an prin deciziile administrative ale Consiliului de Miniștri al UE, cât și prin oscilațiile factorilor conjuncturali ai pieței mondiale.

Instituirea unui sistem comun de măsuri discriminatorii față de importurile de produse agricole provenite din țările terțe - al cărui principal mecanism era taxa de prelevare - capătă întreaga sa semnificație dacă este raportată la situația UE ca principal importator de produse agricole din lume, ceea ce a dat pondere și o importanță deosebită orientărilor comunitare în domeniul politicii comerciale externe.

O dată cu înlocuirea pârghiilor tarifare și netarifare "clasice" (taxele vamale și contingentele) folosite de țările membre cu taxele de prelevare și alte taxe mobile pentru protejarea pieței comunitare la importurile din țările terțe, a crescut în mod considerabil și gradul de protecție sporind valul de nemulțumiri și critici din partea exportatorilor tradiționali din țările terțe.

De aceea în cadrul ultimei runde de negocieri comerciale multilaterale din cadrul GATT (Runda Uruguay) principalii parteneri comerciali ai UE au solicitat cu tărie, iar UE a acceptat în final, să înlocuiască acest sistem al prelevărilor variabile la import, prin includerea diferenței de preț comunitar față de cel mondial în cuantumul taxei vamale (procedeu denumit "Tarificare"), urmând ca apoi nivelul taxei vamale rezultate să fie consolidat (în sensul de a nu mai crește) și pe viitor să fie supus unui proces de reducere continuă.

1.3.4. Reglementarea cadrului juridic al relațiilor economice externe cu țările terțe

După realizarea unificării tarifare, unul dintre obiectivele majore ale UE a fost armonizarea și coordonarea politicilor economice ale statelor membre, în vederea realizării și definitivării pieței interne comunitare și promovării unei politici coordonate în relațiile cu țările terțe.

În cadrul acestor preocupări s-au înscris eforturile de elaborare și punere în funcțiune a politicii comerciale comune (PCC) față de țările terțe. Existența unor diferențieri între regimurile comerciale ale țărilor membre comunitare față de țările

terțe ar fi condus, în mod inevitabil, la distorsiuni și dificultăți susceptibile să compromită, din exterior, chiar caracterul unitar al piețelor interne ce erau în curs de organizare. Totodată, apariția unor divergențe între pozițiile adoptate de țările membre în mod individual în cadrul organismelor internaționale cu caracter economic, comercial și valutar ar fi putut prejudicia influența UE, ca entitate, asupra relațiilor economice internaționale și locul ei în economia mondială. De altfel, Tratatul de la Roma prevedea în articolele 110-116, ca unul dintre obiectivele principale care urma a fi realizat, stabilirea unei politici comerciale comune față de țările terțe, care să fie în mod uniform aplicabilă de către toate țările membre și promovată pe plan comunitar de către Comisia Europeană²²⁾.

În domeniul PCC față de țările terțe au fost luate, în anii 1970 - 1973, o serie de măsuri care au avut menirea să stabilească raportul competențelor în materie de politică comercială între UE, ca entitate și țările membre.

Astfel, începând cu data de 1 ianuarie 1970, UE ca entitate avea competența exclusivă de elaborare și aplicare a unei politici comune de negocieri tarifare și comerciale cu țările terțe nesocialiste. La sfârșitul anului 1969, Consiliul Ministerial al UE a adoptat o hotărâre privind uniformizarea progresivă a acordurilor comerciale cu țările terțe și negocierea acestora. Pornindu-se de la principiul "competenței comunitare depline", s-a prevăzut totuși, aplicarea progresivă a acesteia, precum și măsuri tranzitorii de natură derogatorie. Astfel, s-a prevăzut ca statele membre să mai poată negocia și încheia, cel târziu până la data de 31 decembrie 1972, acorduri cu acele țări terțe cu care negocierea la nivel comunitar nu erau încă posibile. Deschiderea unor astfel de negocieri trebuia, totuși să fie autorizată de către Consiliul Ministerial la propunerea Comisiei Europene, pe baza concluziilor desprinse în cursul consultărilor prealabile. Rezultatele negocierilor erau comunicate Comisiei și statelor membre, acordul putând fi încheiat numai dacă nu se formula nici o obiecție din partea acestora.

Cu toate că, în decizia respectivă nu se menționa că derogarea privește în mod expres relațiile cu țările socialiste, dispozițiile cu caracter tranzitoriu și excepțional amintite au fost prevăzute în vederea aplicării lor în relațiile contractuale cu aceste țări. În acest sens, pentru perioada 1 ianuarie 1970 - 31 decembrie 1972 a fost prevăzută o procedură comunitară de consultări obligatorii între țările membre ale UE, cu ocazia negocierii acordurilor comerciale sau a protocoalelor anuale cu țările socialiste. Pentru anul 1973 s-a prevăzut introducerea unei politici comerciale comune privind negocierile comerciale cu țările socialiste și instituirea, în situațiile în care asemenea negocieri nu vor putea fi organizate de țările socialiste cu Comunitatea, a unei proceduri obligatorii de consultări între țările CEE

În cadrul Conferinței la nivel înalt a șefilor de state și guverne - Paris, 1972 - țările membre comunitare s-au declarat hotărâte să promoveze față de țările socialiste europene "o politică de cooperare bazată pe reciprocitate".

Derogarea acordată, în mod excepțional, în decembrie 1969 privind menținerea posibilității în continuare, într-un cadru bilateral, a cadrului juridic de

²²⁾ Vezi și: A. Ghibuțiu, *Politici comerciale în relațiile economice internaționale*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.

desfășurare a schimburilor comerciale, a expirat la 31 decembrie 1972. Dat fiind că majoritatea acordurilor comerciale erau în vigoare până la sfârșitul anului 1974, s-a prevăzut posibilitatea ca protocoalele pentru anul 1974 să se prelungească prin "tacita reconducțiune", iar acordarea de eventuale majorări de contingente să se facă de către țările comunitare pe o bază autonomă, "nenegociabilă".

Pentru anul 1975, încă din luna mai 1974, cu ocazia sesiunii Consiliului Ministerial al UE, s-a reafirmat hotărârea statelor ca acordurile să nu mai fie reînnoite după 31 decembrie 1974 pe o bază bilaterală, iar negocierea de acorduri comerciale să fie, în mod exclusiv, în competența Comisiei Europene. Numai instituțiile comunitare puteau, deci, să dispună asupra liberalizării anumitor importuri încă contingentate, se puteau pronunța asupra oportunității aplicării de reduceri ale taxelor vamale și puteau aprecia contrapartida concesiilor de natură comercială ale partenerilor în eventualitatea încheierii unor acorduri comerciale între țări socialiste și UE, ca entitate.

Încheierea de acorduri comerciale de către țările socialiste cu UE, ca entitate, ridică, bineînțeles, atunci, în primul rând, problema recunoașterii diplomatice a UE, fapt nerealizat până în 1989.

Uniunea Europeană - ea însăși, prin natura ei, generatoare de distorsiuni în comerțul mondial - pentru a-și consolida poziția și joacă un rol tot mai important în relațiile economice internaționale și-a lărgit treptat, în anii '70 politica de creare a unor relații speciale cu țările terțe, asigurându-și, sub o multitudine de tipuri de acorduri și aranjamente, cadrul juridic propice satisfacerii intereselor sale economice, comerciale și chiar politice.

În anii 1970 - 1975, având în vedere reglementările UE și ținând seama de efectele acestor măsuri, asupra volumului, structurii și eficienței schimburilor comerciale internaționale, majoritatea țărilor terțe au negociat cu Comunitatea, ca entitate, în vederea facilitării condițiilor de acces al exporturilor pe piețele comunitare. Astfel, un număr de peste 100 de state au recunoscut Uniunea Europeană și au acreditat pe lângă ea misiuni diplomatice. Dintre aceste țări, un număr de circa 90 au încheiat acorduri de asociere la UE de zone de liber schimb, acorduri comerciale preferențiale, acorduri sau aranjamente de produse etc., cu prevederea unor facilități - diferențiate în funcție de natura acordurilor - la importul comunitar (cum ar fi suprimarea totală sau parțială a taxelor vamale, a taxelor de prelevare și a altor taxe de import pe piețele UE, suprimarea restricțiilor cantitative și a altor bariere netarifare).

Prin "relațiile speciale" stabilite între UE și unele țări terțe s-a creat, astfel, un ansamblu comercial, cu o pondere însemnată în comerțul mondial, relații care au dus și duc la existența unor segmente aparte ale pieței internaționale, ce se izolează de fluxurile comerciale obișnuite.

Este bine știut că, relațiile economice internaționale, tratamentul națiunii celei mai favorizate și în mod concret clauza "are ca obiect stabilirea și menținerea, în permanență, a egalității fundamentale, fără discriminare, între toate țările interesate"²³⁾.

²³⁾ Vezi și: "Instruments de base" și "Documents diverse" - texte de *L'Acord General*, Geneva, 1969.

În prezent, marea majoritate a specialiștilor consideră că, o restrângere a ariei de aplicare a acestui principiu și chiar o compromitere a valorii sale este provocată de către exacerbarea fenomenului de integrare economică regională a acelor forme care prevăd acordarea între statele membre a unor avantaje și preferințe care nu se extind și țărilor terțe.

Extinderea în ultimii 10 ani a unor acorduri speciale (acorduri de asociere, de liber schimb, sau pur și simplu preferențiale) sunt considerate de tot mai multe țări membre GATT/OMC ca fiind o aplicare abuzivă a prevederilor Acordului General, a Articolului XXIV, care prevede exceptarea de aplicarea principiului clauzei națiunii celei mai favorizate a uniunilor vamale și zonelor de liber schimb constituite în scopul lărgirii libertății comerțului, cu condiția să nu ridice obstacole comerțului cu țările terțe, acorduri care prin natura lor preferențială amenință întreaga structură a OMC și aduc prejudicii liberalizării generale, pe o bază nediscriminatoare a comerțului internațional.

Capitolul 2

TENDINȚE ALE POLITICII COMERCIALE A UNIUNII EUROPENE FAȚĂ DE ȚĂRILE ÎN DEZVOLTARE

2.1. Asocierea țărilor din Africa, Caraibe și Pacific (ACP) la Uniunea Europeană (Convenția de la Lome)

La baza cadrului juridic între UE și țările foste colonii din Africa, Caraibe și Pacific stau prevederile Articolului 131 din Tratatul de la Roma, care au permis mai întâi semnarea în iulie 1963 a primului acord comercial preferențial între UE și 18 țări africane ("Convenția de la Yaoundé"). În 1969 această formă juridică de "legare" a țărilor foste colonii de UE a fost reînnoită și îmbunătățită prin semnarea unui nou acord (Convenția Yaoundé II), cu valabilitate până în 1974. Această primă formă de asociere a acestor țări la UE prevedea doar un acces preferențial al produselor primare din țările respective pe piețele comunitare și ajutor financiar de urgență în consolidarea independenței politice.

Odată cu aderarea Marii Britanii (în 1973) s-a pus problema lărgirii ariei geografice a Convenției de la Yaoundé, prin includerea și țărilor în dezvoltare din Commonwealth, precum și a lărgirii obiectivelor asocierii. După aproape doi ani de negocieri și consultări, la 28 februarie 1975 a fost semnată la Lomé (Togo), o nouă Convenție de asociere, între 46 de țări din zona ACP și UE, compusă la acea dată din 9 țări. Convenția Lomé I a intrat în vigoare în aprilie 1976, având valabilitate până în februarie 1980. Câmpul de aplicare a prevederilor Lomé I a fost lărgit prin includerea de noi domenii, cum ar fi:²⁴⁾

- sporirea accesului preferențial pe piața țărilor UE prin includerea produselor industriale și a mării majorități a produselor agroalimentare (cu excepția celor care concureau produsele din țările comunitare);
- sprijinirea (financiar, tehnic și uman) a procesului de dezvoltare industrială în aceste țări;
- acordarea de asistență tehnică și financiară sporită pentru dezvoltarea și modernizarea agriculturii;
- promovarea cooperării regionale intra - ACP;
- ajutoare speciale pentru țările cele mai sărace din ACP (cu un PIB pe locuitor sub 100 de dolari);
- sporirea volumului asistenței financiare acordate acestor țări prin Fondul European de Dezvoltare și Banca Europeană de Investiții (de la 1 miliard de dolari în cazul "Convenției Yaoundé II" la 3,5 miliarde de dolari în cazul "Lomé I").

²⁴⁾ Vezi și: Katarina Focke, *De Lomé I vers Lomé II*, Bruxelles, 1980.

- crearea unor fonduri speciale pentru compensarea pierderilor suferite în încasările de export ca urmare a scăderii volumului vânzărilor ("Stabex" - pentru materiile prime agricole și "Sysmin" - pentru produsele minerale);
- sprijinirea procesului de formare a cadrelor, modernizarea învățământului, promovarea culturii etc.

La 31 octombrie 1979 a fost semnată "Convenția Lomé I" între 51 de țări ACP și UE, aceasta intrând în vigoare la 1 martie 1980 și expirând la 28 februarie 1985. Volumul asistenței financiare acordate de UE țărilor semnatare ale "Lomé II" s-a majorat la circa 5,5 miliarde dolari, acordându-se totodată, facilități suplimentare pentru promovarea exporturilor acestor țări pe piețele țărilor comunitare²⁵⁾.

A III-a Convenție de la Lomé - "Lomé III", a fost semnată la 8 decembrie 1984 și a intrat în vigoare la 1 mai 1986, incluzând 65 de țări membre ACP și având valabilitate până la 1 februarie 1990. "Lomé III" a avut prevăzut un volum de asistență financiară pentru țările ACP de 7,5 miliarde dolari, iar textul Convenției semnat de cele două Părți cuprindea 294 de Articole (față de 191 în cazul "Lomé III"), punându-se un accent deosebit pe dezvoltarea agricolă și rurală "piața unghiulară" în cadrul noii Convenții²⁶⁾.

La 3 și 4 noiembrie 1995, în Insula Mauriciu a avut loc reuniunea la nivel ministerial dintre reprezentanți ai UE și 70 de țări membre ACP, care s-a încheiat cu semnarea celei de a 4-a Convenție de asociere - "Lomé IV". Această nouă Convenție a fost valabilă până în februarie 2000, ea fiind considerată ca una din cele mai fructuoase, respectiv cu rezultatele cele mai spectaculoase pe planul comerțului și cooperării economice, financiare și culturale din istoria relațiilor UE - ACP²⁷⁾. Acordul intervenit consemna, în final, că țările ACP vor putea beneficia de o sumă globală de 13,3 miliarde ECU în perioada 1995 - 2000 față de 12 miliarde ECU în perioada 1990 - 1995. Cu acest prilej au fost puse bazele unei cooperări mai largi și întărite între țările UE și cele 70 de țări ACP, care să fie și în conformitate cu noile reglementări ale Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), fixate prin Declarația finală de închidere a Runde a 8-a (Runda Uruguay) semnată de UE la 12 aprilie 1994, la Marrakech (Maroc). Potrivit angajamentelor asumate de UE în cadrul acestei Runde la sfârșitul anului 2000 facilitățile comerciale preferențiale acordate de UE țărilor ACP vor expira, acestea urmând să fie "aliniat" la cele acordate tuturor țărilor membre GATT/OMC cu care au fost încheiate acorduri comerciale de diverse tipuri.

În februarie 2000, după 18 luni de negocieri, reprezentanți ai Comisiei Europene și ai celor 71 de țări membre ACP au parafat la Bruxelles, o nouă "Convenție", practic a V-a, care va avea o durată de 20 de ani și care va consemna o intensificare fără precedent a relațiilor economice între UE și țările ACP²⁸⁾.

²⁵⁾ Vezi și: "La Convention de Lomé II - Analyse chapitre per chapitre", Colecția *Information* No. 194/1980, Bruxelles.

²⁶⁾ Vezi și: "Lomé III - Analyse de la Convention CEE ACP" - în Colecția *Information* No. 123/1985, Bruxelles, aprilie, 1985.

²⁷⁾ Vezi și: "Les Quinze et les pays ACP revioent leur coopération", articol publicat în *Le Figaro economique*, Paris, 4 noiembrie 1995.

²⁸⁾ Vezi și: "The Future on the ACP Countries", articol publicat în *Intereconomics*, ianuarie - februarie 2000, Londra.

Noul parteneriat economico - comercial - financiar și cultural între UE și cele 71 de țări este considerat a fi cel mai ambițios, scopul lui fiind "eradicarea sărăciei în aceste țări"²⁹⁾.

La 23 iunie 2000, data celei de a 25-a aniversări a primei convenții de la Lomé, la Cotonou (Benin) a fost semnat noul Acord de Parteneriat ce leagă 71 (ulterior 77) de țări ACP și Uniunea Europeană pentru o durată de 20 de ani. La ceremonia semnării acestui "acord, denumit pe scurt Acordul de la Cotonou", s-a apreciat că "relațiile viitoare între UE și ACP vor inaugura o nouă eră de cooperare și vor defini un nou model de cooperare Nord-Sud, sub influența conjugată a liberalizării schimburilor și a mondializării"³⁰⁾. Cadrul noului parteneriat constituie "un instrument prețios pentru dezvoltarea țărilor ACP, noul acord înscrindându-se în analele cooperării între UE și ACP", a declarat, cu acest prilej ministrul Comerțului și Turismului al Beninului.

Volumul asistenței financiare inițiale prevăzute prin "Acordul de la Cotonou" este de 13,5 miliarde de euro, la care se adaugă 9 miliarde euro neutilizate din Acordul precedent (1995 - 2000). La rândul său, Paul Nielson, membru al Comisiei Europene, responsabil cu relațiile de cooperare - dezvoltare și ajutor umanitar, a apreciat că "Acordul de la Cotonou" este un "eveniment istoric și politic", pentru că după rezultatul descurajator al deschiderii "Rundei Mileniului" din cadrul OMC, din decembrie 1999 de la Seattle (SUA), "el face dovada că există încă loc pentru o relație adevărată și profundă între Nord și Sud".

"Acordul de la Cotonou" este prevăzut să intre în vigoare abia în 2002, după ratificarea lui de către parlamentele naționale a țărilor ACP, a țărilor UE și a Parlamentului comunitar, perioada în care va funcționa "Convenția Lomé IV-bis". Acordurile de parteneriat regionale ce vor intra și ele în vigoare în perioada 2002 - 2008, vor avea în, concepția experților Comisiei Europene, menirea de a crea, până în 2020, a unor zone de comerț liber între UE și aceste țări, axate pe reciprocitate graduală și nu numai pe preferințele comerciale unilaterale. Țările ACP cele mai puțin dezvoltate, care nu vor fi în măsură să se "integreze" în asemenea acorduri de zonă de liber schimb, vor continua să beneficieze de regimul vamal preferențial al UE, care va fi acordat tuturor țărilor lumii din această categorie și după 2004, în conformitate cu Sistemul Generalizat de Preferințe (SGP) instituit încă din 1971³¹⁾.

2.2. Evoluția cadrului juridic al relațiilor economice ale Uniunii Europene cu țările din Bazinul Mării Mediterane

Relațiile comerciale privilegiate pe care țările comunitare le-au întreținut tradițional cu ansamblul țărilor din bazinul mediteraneean a determinat UE să încheie, la date și modalități diferite, o serie de acorduri cu aceste țări, care se

²⁹⁾ Vezi și: "Partnership for the 21st century - a Preliminary Assessment of the EU - ACP Agreement", studiu publicat în revista *Development and Cooperation*, nr. 2/2000, Berlin.

³⁰⁾ Vezi și: *Bulletin Quotidien Europe*, nr. 7744/24 iunie, editat de Comisia Europeană, Bruxelles.

³¹⁾ Vezi și: *Bulletin Quotidien Europe* nr. 7747, din 29 iunie 2000, Bruxelles.

situau la nord și la sud de Marea Mediterană, cu excepția Libiei. Cadrul juridic al acestor relații s-a concretizat prin acordurile de asociere încheiate de UE cu țările din nordul Mediteranei: Cipru, Malta și Turcia și prin acorduri de cooperare cu țările din sudul Mediteranei. Ulterior, negocierea acordurilor euro-mediteraneene a constituit o nouă etapă în evoluția cadrului juridic al relațiilor economice dintre aceste țări și UE, în timp ce cererile de aderare ale Ciprului, Maltei și Turciei înscriu raporturile lor cu UE într-o perspectivă radical diferită.

Inițial, Grecia a fost prima țară asociată la UE (1961), urmată de Turcia (1963), Malta (1970), Cipru (1972), acordurile încheiate având drept obiectiv principal realizarea unei uniuni vamale între țările respective și UE. După aderarea Greciei la UE (1 ianuarie 1981), cele trei țări au continuat procesul de asociere la UE, dar dintre aceste țări, numai acordul cu Turcia prevedea explicit posibilitatea aderării la UE, celelalte fiind considerate doar țări cu "vocație europeană"³²⁾.

2.2.1. Cadrul juridic al relațiilor economice între UE și Turcia

Acordul de asociere semnat la Ankara, la 12 septembrie 1963 și intrat în vigoare la 1 decembrie 1964, prevedea trei etape pentru realizarea unei uniuni vamale între Turcia și UE: o etapă pregătitoare, o etapă tranzitorie și o etapă definitivă.

Etapă pregătitoare, demarată la 1 decembrie 1964, a avut o durată de 8 ani, în care au fost adoptate măsuri menite să favorizeze schimburile comerciale reciproce (deschideri de contingente de import, în special pentru produsele turce, licențe preferențiale etc.) și să susțină financiar economia turcă prin intermediul fondurilor UE.

Pentru a trece la a doua etapă, cele două Părți contractante au semnat, la 23 noiembrie 1970, un protocol adițional acord, precum și un nou protocol financiar, intrate în vigoare la 1 ianuarie 1973. Această etapă desfășurată pe o durată de 12 ani a permis trecerea progresivă la înfăptuirea unei uniuni vamale. O decizie a Consiliului de Asociere UE - Turcia, reunit în septembrie 1986 a definit un calendar precis de eliminare de către UE, cu începere de la 1 ianuarie 1987, a taxelor vamale percepute la importul de produse agricole; de fixare a liniilor directe în ceea ce privește libera circulație a muncitorilor turci și a familiilor lor în țările UE, de provocare a unor acțiuni de cooperare în producție.

Decizia nr. 1/1995 a Consiliului de Asociere UE - Turcia din 22 decembrie 1995 a marcat trecerea la etapa definitivă a uniunii vamale, prevăzute prin Articolele 2 și 5 ale Acordului de la Ankara din 1963. Potrivit acestei decizii, taxele vamale de import sau export, precum și alte taxe cu efect echivalent sunt complet eliminate în schimburile dintre cele două Părți, începând cu **1 ianuarie 1996**. Turcia s-a aliniat de la 1 ianuarie 1996 la tariful vamal comun al UE față de țările nemembre și aplică după această dată deciziile de modificare a tarifului vamal comun al UE. Pentru acordarea de preferințe generalizate la import (SGP), Turcia

³²⁾ Vezi și: "Relations avec les pays mediterraneens" - în *Joly Communautaire*, Bruxelles, decembrie 1998.

dispune de o perioadă de 5 ani pentru a se alinia la acest sistem al UE, începând de la 1 ianuarie 1996. Pentru a ajuta Turcia să realizeze uniunea vamală cu UE, au fost alocate din resursele bugetare comunitare și cele ale Băncii Europene de Investiții fonduri în valoare de peste 1 miliard de euro, dar beneficierea de aceste fonduri a fost blocată de Grecia și de situația politică internă a Turciei.

La 14 aprilie 1987, guvernul turc a prezentat oficial cererea de aderare la UE, Consiliul ministerial al UE înaintând, pe 27 aprilie această cerere Comisiei Europene pentru a elabora un "Aviz" în conformitate cu Articolele 237 din Tratatul de la Roma, 98 din Tratatul CECO și 205 din Tratatul Euroatom.

La 18 decembrie 1989 avizul Comisiei Europene la cererea de aderare a Turciei a fost negativ, fapt ce nu a permis deschiderea negocierilor de aderare. Un rol important în redactarea acestui aviz negativ l-au jucat relațiile politice tensionate între Turcia și Grecia, respectiv refuzul hotărât al Greciei de a întreprinde aceste demers. Astfel, cererea de aderare a Turciei a rămas "înghețată" până la reuniunea Consiliului European de la Helsinki (decembrie 1999), când "cei 15" au "luat act din nou de dorința Turciei de a deveni membră cu drepturi depline a UE", fără însă să stabilească o dată precisă pentru începerea negocierilor de aderare.

Cu prilejul vizitei oficiale efectuate la Bruxelles la sfârșitul lunii septembrie 2000, de către ministrul afacerilor externe al Turciei, Ismail Cem, au avut loc discuții cu Gunther Verheugen, membru al Comisiei Europene responsabil cu lărgirea UE, precum și cu o serie de membri ai Parlamentului comunitar referitoare la aderarea acestei țări la "cei 15".

La încheierea vizitei, ministrul turc a declarat, într-o conferință de presă că relațiile Turciei cu UE sunt "pe o cale bună", ceea ce va permite ca negocierile de aderare între cele două părți să înceapă "înainte de sfârșitul anului 2001"³³⁾. Ministrul turc a mai declarat că, deși continuă să existe o serie de "opinii divergente" între cele două părți, în special pe plan politic, totuși, în urma acestui dialog, acestea ar putea fi rezolvate în timp, acum "mingea aflându-se în terenul Turciei". Potrivit aprecierilor ministrului turc, pentru țara sa nu sunt probleme deosebite pe plan economic pentru a îndeplini criteriile de aderare, respectiv de a adopta "acquis-ul comunitar" și de a se alinia la prevederile uniunii economice și monetare a UE, rămânând doar ca Turcia să facă tot ce este posibil să se conformeze criteriilor politice stabilite la Copenhaga. În acest sens guvernul turc și-a stabilit la "obiective prioritare" următoarele: accelerarea lucrărilor privind adoptarea reformelor legislative care să corespundă criteriilor UE în domeniile: drepturile muncitorilor, libertatea de a organiza, demonstrații și manifestări de protest, legea privind partidele politice; reorganizarea și o mai bună funcționare a sistemului judiciar, care să elimine tortura și violarea drepturilor omului și să permită dezvoltarea libertății de gândire și exprimare; combaterea terorismului; transformarea radicală a Consiliului Național de Securitate și creșterea numărului civililor ce fac parte din acesta și altele.

³³⁾ Vezi și: *Bulletin Quotidien Europe*, nr. 7806/26 septembrie 2000, Bruxelles.

2.2.2. Cadrul juridic al relațiilor economice între UE și Malta

Acordul de asociere între UE și Malta, semnat la La Valetta la 5 decembrie 1970, intrat în vigoare la 1 aprilie 1971, viza de asemenea, realizarea, în două etape, a unei uniuni vamale între cele două părți. Prima etapă programată pentru o perioadă de 5 ani, prevedea eliminarea progresivă a taxelor vamale la importul reciproc de produse industriale. Din diverse motive această etapă a fost prelungită succesiv, până în martie 1994, când cele două părți au convenit un program de reforme prioritare în vederea definitivării uniunii vamale și pregătirii economiei malteze în vederea aderării.

A doua etapă, în curs de desfășurare și în prezent, a marcat succese notabile pe linia liberalizării schimburilor comerciale reciproce, fără însă să definitiveze complet uniunea vamală între cele două părți.

La **16 iulie 1990**, guvernul maltez a înaintat, oficial, Consiliului Ministerial al UE cererea de aderare la Comunitate, iar la 17 septembrie 1990 Consiliul a solicitat Comisiei Europene elaborarea "Avizului" necesar deschiderii negocierilor. La 3 iulie 1993, Comisia a dat un Aviz favorabil, dar a solicitat guvernului maltez, ca înainte de începerea negocierilor, aceasta să clarifice unele probleme legate de: reforma economică a țării, problema compatibilității neutralității țării cu prevederile Tratatului de la Maastricht, precum și participarea adecvată a Maltei la instituțiile comunitare.

În urma unor schimbări în majoritatea guvernamentală a Maltei, această candidatură la UE a fost suspendată în 1996 și reactivată abia în 1998. Abia în decembrie 1999, Consiliul European de la Helsinki, a luat decizia de începere oficială a negocierilor de aderare în 2000, alături de celelalte țări candidate plasate în "valul" al II-lea al procesului de lărgire (România, Bulgaria, Slovacia, Lituania, Letonia).

2.2.3. Cadrul juridic al relațiilor economice dintre UE și Cipru

Acordul de asociere semnat la Nicosia la 19 decembrie 1972 și intrat în vigoare la 1 iunie 1973, viza, de asemenea, realizarea uniunii vamale între UE și Cipru, pe parcursul a două etape. Prima etapă prevedea reducerea progresivă a taxelor vamale la importul reciproc de produse industriale. Această etapă a fost prevăzută să se încheie la 30 iunie 1977, dar ea a fost prelungită până la sfârșitul anului 1986. După această dată, Acordul de Asociere UE - Cipru a fost completat cu un nou protocol referitor la trecerea la cea de a doua etapă, care să țină seama și de aderarea Spaniei și Portugaliei la UE (1 ianuarie 1986), semnat la 19 octombrie 1987 și intrat în vigoare la 1 ianuarie 1988. Acest nou protocol prevedea definitivarea uniunii vamale între cele două părți tot în două etape. Prima etapă, cu o durată de 10 ani (1997), prevedea suprimarea progresivă a taxelor vamale la importul reciproc de produse agricole, membre de protecție și salvagardare pentru anumite produse industriale importate în Cipru din UE, punerea în aplicare a unor reguli comune de origine a mărfurilor, armonizarea politicilor

vamale ș.a. Cea de a II-a etapă și ultima, prevăzută pentru o perioadă de 5 ani (1998-2002) are drept obiectiv adoptarea de către Cipru a tarifului vamal al UE față de terți, realizarea unei libere circulații a mărfurilor industriale și agricole și armonizarea politicilor vamale în acest sens.

La **3 iulie 1990**, guvernul cipriot a depus oficial cererea de aderare la UE, Consiliul ministerial al UE, în reuniunea sa din 17 septembrie 1990, solicitând Comisiei "Avizul" pentru începerea negocierilor. În Avizul dat la 3 iulie 1993, Comisia a confirmat "vocația europeană" a acestei țări de a aparține UE, dar a solicitat amânarea deschiderii negocierilor până la reglementarea "pacifică, echilibrată, și durabilă" a problemelor politice cipriote (ocuparea părții de Nord a Ciprului de către Turcia). Până la rezolvare, Comisia a propus dezvoltarea unui dialog structurat și a unei strategii de preaderare îndeosebi în domeniul economic. După decizia Consiliului European din decembrie 1997 de la Luxemburg, Cipru a început oficial în aprilie 1998 negocierile de aderare la UE, alături de țările din "primul val" (Polonia, Ungaria, Cehia, Slovenia și Estonia), fiind în prezent cea mai avansată țară în acest proces.

2.2.4. Cadrul juridic al relațiilor economice între UE și celelalte țări mediteraneene. Acordurile euro-mediteraneene

Urmarea acordurilor de cooperare încheiate de UE în anii 1975 - 1978 cu aceste țări, redefinite și înnoite în 1992 în cadrul noii politici mediteraneene a Comunității, acordurile prezente, semnate sau în curs de negociere cu țările din sudul și estul Mediteranei se înscriu pe linia parteneriatului "euro-mediteranean". Acest cadru vizează următoarele aspecte principale:

- pe plan politic - stabilirea unui dialog permanent;
- pe plan comercial - realizarea unei zone de comerț liber, prin eliminarea taxelor vamale și a restricțiilor cantitative din calea schimburilor reciproce;
- pe plan economic - dezvoltarea cooperării, acordarea de asistență financiară și tehnică din partea UE și armonizarea legislațiilor privind libertatea de stabilire, liberă circulație a serviciilor și a capitalurilor.

Conferința ministerială din noiembrie 1995 de la Barcelona, care a reunit pe "cei 15" cu: Algeria, Cipru, Egipt, Israel, Iordania, Liban, Malta, Maroc, Siria, Tunisia, Turcia și Autoritatea Palestiniană, a statuat cadrul juridic de realizare a acestui parteneriat, adoptând o nouă formă de cooperare pe plan politic, economic și social și un program de acțiune pe termen lung care să asigure "stabilitatea politică și prosperitatea regiunii confruntată cu războaie și recesiuni economice timp de aproape jumătate de secol"³⁴⁾.

Politica parteneriatului are la bază consolidarea democrației, respectarea drepturilor omului și a regulilor de drept ca elemente esențiale în cadrul relațiilor euro-mediteraneene.

³⁴⁾ Vezi și : "The European Union and its Partners in the Mediterranean", - colecția *Europe on the move*, Bruxelles, 1997.

Locul principal în implementarea parteneriatului îl deține negocierea și încheierea unor acorduri de asociere între UE și cele 9 țări din estul și sudul Mediteranei, care să conducă apoi la realizarea unei vaste zone de comerț liber între părțile asociate. Până în prezent au fost negociate, semnate și intrate în vigoare acorduri de asociere doar cu Israel și Tunisia, celelalte țări aflându-se în diferite faze de negociere cu UE.

În această perspectivă, Consiliul ministerial al UE a adoptat la 23 iulie 1996, Reglementarea nr. 1488/96, referitoare la inițierea unui program de măsuri financiare și tehnice (MEDA), care să susțină realizarea obiectivelor parteneriatului Euro-Mediterranean³⁵⁾. Volumul total al asistenței prevăzute pentru perioada 1996 - 1999 s-a cifrat la 3424,5 milioane euro.

2.2.4.1. Acordul de Asociere UE - Israel

La 20 noiembrie 1995 a fost semnat, la Bruxelles un acord euro-mediterranean ce stabilește o asociere între UE și Israel, înlocuind astfel acordul de comerț și cooperare existent între cele două părți din 1975. Acest acord, încheiat pentru o perioadă nedeterminată a intrat în vigoare abia la 1 iunie 2000, până la această dată funcționând un Acord Interimar. Acest acord instituie un dialog politic între cele două părți și creează o zonă de comerț liber, completată cu măsuri vizând intensificarea cooperării economice.

Dialogul politic, destinat să dea o stabilitate politică și economică în regiune, se realizează la nivel ministerial și la nivel parlamentar, în mod regulat.

Zona de comerț liber ce va fi creată între cele două părți este conformă cu reglementările OMC (artic. XXIV) și cu celelalte acorduri similare încheiate de UE cu alte țări terțe. Ea prevede eliminarea într-o perioadă de 5 ani a taxelor vamale la importul reciproc de produse industriale și reducerea nivelului acestor taxe la unele produse agricole, menținând un grad de protecție tarifară și netarifară pentru o serie de produse agricole.

Acordul de asociere UE - Israel mai prevede armonizarea politicilor în domeniul concurenței, asigurarea și respectarea dreptului proprietății intelectuale, asigurarea liberei circulații a capitalurilor, promovarea cooperării în domeniul științei și tehnologiei, în domeniul energiei, dezvoltării infrastructurii, etc.

Pentru urmărirea îndeplinirii prevederilor Acordului a fost instituit un Consiliu mixt de asociere care se reunește, la nivel ministerial, odată pe an, alternativ la Tel Aviv și Bruxelles.

2.2.4.2. Acordul de Asociere UE - Tunisia

Semnat la 17 iulie 1995 și intrat în vigoare la 1 martie 1998, Acordul de Asociere UE - Tunisia este încheiat pentru o perioadă nedeterminată și are ca scop principal "intensificarea relațiilor politice și economice către cele două părți, pe bază de reciprocitate și parteneriat. Respectarea principiilor democratice și a drepturilor omului constituie în acest context, un element esențial"³⁶⁾.

³⁵⁾ Vezi și: *Journal Officiel*, Seria L, nr. 180/30 iulie 1996, Bruxelles.

³⁶⁾ Vezi și: "L'Accord euro-méditerranéen avec la Tunisie" - colecția *Joly Communautaire*, Bruxelles, decembrie 1998.

Principalele elemente ale acordului sunt:

- dialog politic regulat, la nivel ministerial și parlamentar;
- crearea unei zone de comerț liber, în conformitate cu reglementările OMC, într-o perioadă de 12 ani;
- adoptarea de măsuri comune vizând: libertatea de stabilire, liberalizarea comerțului cu servicii, libera circulație a capitalurilor;
- promovarea cooperării economice și tehnico-științifice.

Acordul prevedea crearea unui consiliu mixt de asociere, care se va reuni o dată pe an și va analiza respectarea prevederilor luând decizii de intensificare a relațiilor reciproce.

2.2.4.3. Strategia comună a UE cu privire la regiunea mediteraneană adoptată de Consiliul European în iunie 2000

Consiliul European, reunit în zilele de 19-20 ianuarie la Santa Maria de Feira (Portugalia), a adoptat o Strategie și viziune nouă a dezvoltării relațiilor cu țările din regiunea mediteraneană sub forma unei "Carte euro-mediteraneene pentru pace și stabilitate"³⁷⁾.

Principalele obiective pe plan economic avansate în cadrul acestei strategii vizează:

- realizarea unei zone de comerț cu țările din sudul și estul Mediteranei până în 2010;
- sporirea asistenței financiare acordate de UE acestor țări în perioada 2000 – 2006, care să atingă un sfert din volumul total al asistenței financiare acordate de UE țărilor terțe în dezvoltare;
- promovarea investițiilor de capital în regiune;
- influențarea instituțiilor financiare internaționale (FMI, BIRD) pentru a spori volumul creditelor acordate acestor țări;
- coordonarea eforturilor în vederea sprijinirii proceselor de tranziție și modernizare economică în țările respective.

2.3. Cadrul juridic al relațiilor economice dintre UE și țările membre ale Consiliului de Cooperare a Golfului (CCG)

La 25 mai 1981, 6 țări: Arabia Saudită, Kuweit, Qatar, Emiratele Arabe Unite, Oman și Bahrain au semnat un acord privind crearea Consiliului de Cooperare a Golfului (CCG), cu sediul la Riyad, în special din motive politice, respectiv de securitate față de agresivitatea militară a Irakului. Ulterior, în noiem-

³⁷⁾ Vezi și: "Stratégie commune de L'Union Européenne a l'égard de la région méditerranéenne"- *Bulletin Européen*, Bruxelles, iulie 2000.

brie 1981 au semnat un acord economic vizând crearea unei piețe comune a țărilor din Golf, prin eliminarea taxelor vamale din cadrul schimburilor comerciale reciproce și instaurarea graduală, într-o perioadă de 5 ani, a unui tarif vamal comun în schimburile cu țările terțe³⁸⁾. Ulterior, țările membre ale CCG au adoptat măsuri de politică economică și monetară comune, propunându-și chiar să introducă o monedă comună.

În iulie 1984 au avut primele contacte oficiale între Comisia Europeană și Secretariatul CCG, privind încheierea unui acord de cooperare între cele două părți. La 1 martie 1985, în urma reuniunii din Bahrain, cele două părți au convenit să încheie un acord global, care să acopere toate domeniile în vederea dezvoltării cooperării economice și a comerțului. Acest acord a fost semnat abia în 3 martie 1990, intrând în vigoare la 1 ianuarie 1991.

Cu prilejul celei de a 9-a reuniuni a Consiliului mixt, la nivel ministerial, UE – CCG, ce s-a ținut pe 2 noiembrie 1999 la Dubai, în Comunicatul final dat publicității³⁹⁾. S-a precizat că cele două părți vor continua eforturile pentru realizarea unei zone de comerț liber depline până în 2001, precum și o armonizare a tarifului vamal extern al CCG cu tariful vamal comun al UE, în scopul creării unei uniuni vamale. De asemenea au fost precizate o serie de acțiuni menite să promoveze mai mult investițiile țărilor UE în regiunea Golfului, precum și o cooperare mai largă în domeniul energiei și infrastructurii.

2.4. Cadrul juridic al relațiilor economice dintre UE și țările Americii Latine

În politica sa comercială față de țările din America Latină, UE a ținut seama de o serie de priorități și anume⁴⁰⁾:

- să consolideze democrația și reforma politică pe întregul continent;
- să ofere asistență economică pentru a reduce decalajul față de țările dezvoltate;
- să promoveze exporturile sale și investițiile de capital într-o regiune puternic dominată de SUA;
- să încurajeze inițiativele în vederea integrării regionale a țărilor din zonă – ca apoi să stabilească un cadru juridic adecvat cu grupările respective.

Primele realizări în stabilirea unui cadru juridic care să promoveze relațiile economice între UE și țările Americii Latine s-au consemnat în anii '80, prin încheierea unor acorduri comerciale nepreferențiale sau de cooperare economică, care prevedeau, în principal, un anumit grad de liberalizare la exportul acestor țări pe piețele comunitare și promovarea unor forme de cooperare în domeniul industrial și agricol.

³⁸⁾ Vezi și: "La Communauté Européenne et le Conseil de Coopération des Etats du Golfe" – în *Europe Information*, 80/1985.

³⁹⁾ Vezi și: *EU- CCG Ministerial Meeting and 9th Joint Council*, Press release, Dubai, 2 noiembrie 1999.

⁴⁰⁾ Vezi și: "Uniunea Europeană își întărește legăturile cu America Latină", în *Dialog European*, nr. 3, mai-iunie 1993, Bruxelles.

În vederea intensificării relațiilor economice și stabilirii unui cadru juridic mai evoluat, UE a luat inițiativa organizării unor Conferințe la nivel înalt sau ministerial cu țările latino-americane care să conducă la un dialog oficial și permanent între cele două părți.

În 1993, UE a semnat un acord de cooperare economică și comercială cu țările membre ale Pactului Andin (Venezuela, Columbia, Ecuador, Bolivia și Peru), iar în 1995 un acord comercial cu Mexicul și un acord cadru cu țările aparținând grupării Mercosur (Brazilia, Argentina, Uruguay, Paraguay).

În context, oficialitățile UE apreciau că, mărimea pieței latino-americane cu o populație de circa 490 milioane de locuitori - și capacitatea ei de dezvoltare o fac foarte atractivă pentru investiții și comerț⁴¹.

În 1994, miniștrii de externe ai UE și ai țărilor din America Latină, întruniți la Sao Paolo au căzut de acord să elaboreze o nouă strategie pe termen mediu și lung, care să consolideze cooperarea într-o gamă de domenii, printre care comerțul, industria, economia precum și știința și tehnologia.

La întrunirea din Corfu, în 1994, și la cea de la Cannes, în 1995, liderii UE au cerut Comisiei să prezinte noi idei privind strângerea legăturilor cu Mexicul, cu grupul de țări MERCOSUR, înființat în 1991 și cu Chile.

Răspunzând acestei cereri în toamna anului 1995, Comisia a prezentat un document de strategie care a lansat un apel pentru un parteneriat mai puternic cu America Latină. În acest document, Comisia a decis să facă eforturi pentru strângerea legăturilor politice cu regiunea prin instituirea unui dialog asupra chestiunilor privind pacea și stabilitatea. Consolidarea pieței libere și a integrării regionale a fost identificată ca o altă prioritate, cu accentul pe sporirea potențialului comercial și economic al Americii Latine și pe transferul de tehnologie către această regiune. "Integrarea europeană este un experiment unic", a subliniat Comisia, "iar țările Americii Latine pot beneficia de pe urma acestei experiențe". S-a considerat că sunt de importanță specială trei domenii principale ale cooperării viitoare. UE a declarat că va ajuta și sprijini eforturile de consolidare procesului democratic din America Latină prin eforturi vizând întărirea instituțiilor și a reformei, modernizarea aparatului guvernamental și întărirea capacității acestora de a formula politici sectoriale în domenii cum ar fi educația, îngrijirea sănătății și dezvoltarea rurală.

Această strategie cere UE să depună eforturi în sprijinul reformei economice și al îmbunătățirii competitivității internaționale a Americii Latine. Țările UE trebuie să fie dispuse să împărtășească Americii Latine experiența lor în domenii cum ar fi: dezvoltarea sectorului privat și cooperarea economică, industrială și științifică, s-a precizat în raportul Comisiei.

Documentul a scos în evidență și alte domenii de interes comun, printre care sprijinul pentru cooperarea și integrarea regională, educație și instruire și eforturi pentru combaterea pagubelor ecologice, promovarea dezvoltării de surse energetice sustenabile și acțiuni de combatere a consumului și traficului de droguri. Pentru a finanța această cooperare, Comisia a stabilit un buget de 1,3

⁴¹) Vezi și: "Union Européenne - Amérique Latine: à la recherche d'un nouveau partenariat", în *Problèmes économiques*, nr. 2635/13 octombrie 1999.

miliarde euro pe perioada 1995-1999, o creștere semnificativă în comparație cu ajutoarele totalizând 3 miliarde euro, acordate între 1976-1994.

Deși majoritatea acestor propuneri a primit sprijinul statelor membre ale UE, sugestiile Comisiei ca UE să-și sporească prezența economică și comercială în regiune, prin stabilirea unor acorduri de comerț liber cu Mexicul și cu țările MERCOSUR, s-au dovedit controversate.

Apogeul relațiilor bilaterale dintre UE și America Latină l-a reprezentat Reuniunea la nivel înalt de la Rio de Janeiro, din 28-29 iunie 1999, la care au participat 46 de șefi de state și de guverne din 15 țări UE și 31 de țări din America de Sud, America Centrală și Caraibe.

În Comunicatul final dat publicității la încheierea reuniunii, cunoscut sub denumirea de "Declarația de la Rio", "Cei 46", au hotărât să depună eforturi sporite în vederea intensificării schimburilor comerciale și cooperării, echilibrării acestora și deschiderea unor negocieri vizând asocierea acestor țări la UE (potrivit datelor statistice comunitare, la nivelul anului 1998, exporturile UE în țările latino-americane se cifrau la circa 53 miliarde dolari, în timp ce importurile UE din aceste țări însumau 38 miliarde dolari, "Cei 15" situându-se pe locul doi, după SUA în comerțul total al acestor țări)⁴²⁾.

În 2002, în Spania, este programată să aibă loc a doua Reuniune la nivel înalt între țările UE și țările Americii Latine, care potrivit experților francezi va trebui să consemneze realizări concrete pe planul relațiilor economice bilaterale și în acest sens, se consideră că poziția comunitară față de raporturile cu aceste țări va trebui "mult schimbată și întărită"⁴³⁾.

2.4.1. Cadrul juridic al relațiilor economice între UE și MERCOSUR și Chile

MERCOSUR (Mercado Comun del Sur) sau Piața Comună a Sudului a luat ființă în **martie 1991**, prin acordul semnat de Brazilia, Argentina, Uruguay și Paraguay, fiind, în prezent, considerată cea mai reușită formă de integrare între țări în curs de dezvoltare. Având o populație de 225 milioane de locuitori și un produs intern brut de peste 1.000 miliarde de dolari, MERCOSUR reprezintă cel mai mare și mai dinamic bloc economic din America Latină și a doua mare piață integrată de pe continentul american, după NAFTA (SUA – Canada - Mexic).

În 1996, Chile și Bolivia au primit statutul de țări asociate la MERCOSUR. În multe privințe, țările MERCOSUR au folosit ca model UE în realizarea eforturilor lor pe calea integrării economice. De altfel, în **mai 1992**, cele două Părți au semnat un acord interinstituțional, în baza căruia UE s-a angajat să împărtășească grupării MERCOSUR experiența sa în procesul de integrare regională, fiind, de asemenea, stabilit și un dialog ministerial neoficial⁴⁴⁾.

⁴²⁾ Vezi și: "Le Mercosur attend de l'Europe une ouverture large de ses marchés", în *Le Figaro économique*, Paris, 3 juillet 1999.

⁴³⁾ Vezi și: "Si les Quinze s'unissaient pour prospecter l'Amérique Latine", în *Le Figaro économique*, Paris, 6 nov. 2000.

⁴⁴⁾ Vezi și: "Mercosur consideră UE drept model", în revista *Dialog European*, mai – iunie, 1999.

În ianuarie 1995, MERCOSUR a realizat o **Uniune vamală**, respectiv a eliminat taxele vamale și restricțiile cantitative din comerțul reciproc și a instaurat un tarif vamal comun în schimburile cu țările terțe. Gruparea intenționează să elimine, înainte de **2006**, actualele bariere din calea liberei circulații a mărfurilor, serviciilor și capitalului, deci să se realizeze și între aceste țări o **piață internă unică**, după modelul UE. Argentina și Brazilia au decis să realizeze în avans această piață unică, respectiv până la sfârșitul anului **2001**.

În **1994**, Consiliul Ministerial al UE a aprobat o **strategie**, în două faze, pentru reglementarea cadrului juridic cu MERCOSUR și Chile, care să permită dezvoltarea relațiilor reciproce. Un prim pas a fost făcut în **decembrie 1995**, când a fost semnat un Acord cadru de cooperare economică și comercială între **UE și MERCOSUR** și în **iunie 1996** între **UE și Chile** al căror obiectiv final era negocierea și încheierea unui Acord de Asociere, care să continue un dialog politic, crearea unei zone de comerț liber și promovarea cooperării economice, tehnico-științifice și culturale între cele două părți.

A doua fază a demarat după summit-ul de la Rio de Janeiro (iunie 1999), respectiv **la 24 noiembrie 1999**, când a avut loc prima reuniune a Consiliului de Cooperare UE-MERCOSUR, care a stabilit calendarul negocierilor și procedurile și metodologia acestor negocieri⁴⁵⁾.

Primele runde de negocieri au avut loc la 6 - 7 aprilie 2000 și 10 - 11 aprilie 2000 și 21 - 23 iunie 2000 cu Chile, ele urmând să fie reluate în cursul lunii noiembrie 2000. Aceste negocieri au demarat greoi, datorită divergențelor legate de "Dosarul" agricol UE, având în spate Franța nedorind să includă, deocamdată, în zona de comerț liber și produsele agricole, în timp ce MERCOSUR insistă pentru liberalizarea reciprocă a acestor schimburi în cadrul acestui acord. În cursul lunii septembrie 2000, Pascal Lamy, membru al Comisiei Europene, responsabil cu politica comercială a UE, aflat în vizită oficială în Chile, Argentina și Uruguay, a fost extrem de prudent în ceea ce privește durata de realizare a viitoarei zone de comerț liber între cele două blocuri regionale, legând acest proiect de liberalizare vamală de necesitatea studierii și analizării incidenței asupra economiilor și politicilor comerciale ale acestor țări aflate în plin proces de industrializare⁴⁶⁾.

2.4.2. Cadrul juridic al relațiilor economice dintre UE și Mexic

Primul acord comercial între UE și Mexic a fost semnat la **15 iulie 1975** și a intrat în vigoare la 1 noiembrie 1975, cu valabilitate de 5 ani, dar cu clauza prelungirii lui anuale. Acest acord era de tip nepreferențial și a avut ca obiective principale promovarea cooperării industriale, în domeniul energiei, al științei și tehnologiei și al asistenței financiare pentru dezvoltare.

⁴⁵⁾ Vezi și: "First Cooperation Council EU-Mercosur", -Press release, Brussels, 24 nov. 1999.

⁴⁶⁾ Vezi și: "Le Commissaire Lamy a invité les pays du MERCOSUR et Chile à examiner l'impact de la liberalisation sur de libre échange" în *Bulletin Quotidien Europe*, nr. 7809/ 29 sept. 2000.

În 1995 s-a semnat un nou acord comercial și de cooperare economică între UE și Mexic, care a pus bazele, 2 ani mai târziu lărgirii cadrului juridic între cele două părți, prin încheierea unui acord privind realizarea unei zone de comerț liber.

Acordul a fost semnat la **8 decembrie 1997** de Comisia Europeană și statele membre ale UE și Mexic iar până la rectificarea acestuia a funcționat un acord intermediar de la data de 1 iulie 1998. Acordul de zonă de comerț liber dintre UE și Mexic a intrat în vigoare pe data de 1 iulie 2000.

Acordul prevede:

- a) crearea unei zone de comerț liber în concordanță cu articolul XXIV al G.A.T.T./OMC;
- b) Semnarea unui acord de integrare economică privind comerțul cu servicii, compatibil cu articolul V al GATS.
- c) Deschidere piețelor publice;
- d) Liberalizarea mișcărilor de capital și a plăților;
- e) Coordonarea politicilor privind concurența și proprietatea intelectuală;
- f) Crearea unui sistem de reglementare a cadrului juridic privind investițiile și un cadru eficient de rezolvare a litigiilor și semnarea acestui acord de zonă de comerț liber va conduce, în opinia experților comunitari, la liberalizarea a peste 96% din comerțul dintre UE și Mexic până cel mai târziu în **2007**.

Acordul acoperă în întregime comerțul cu bunuri și elimină aproape în întregime discriminările privind comerțul cu servicii.

Lista completă a taxelor vamale care vor fi desființate va fi completată până la 1 ianuarie 2003; în prezent 82% din importurile industriale ale Mexicului pot intra liber în UE, același lucru fiind valabil pentru 50% din exporturile UE către Mexic⁴⁷⁾. Sunt incluse produse pentru exportul cărora se plăteau tarife de până la 20%, cum ar fi motoare, echipament pentru telecomunicații, telefoane celulare, telefoane publice, o serie de produse farmaceutice și chimice, componente radio - TV și echipamente medicale. Aranjamentele specifice pentru autoturisme includ o reducere a tarifelor de la 20% la 3,3% tariful urmând să dispară în 2003.

Începând cu **2003**, când comerțul cu produse industriale va fi complet liberalizat în cadrul NAFTA, exporturile Mexicane în UE vor fi complet liberalizate, iar exporturile UE vor avea de "suportat" o taxă vamală de maximum 5%. De exemplu, exporturilor de încălțăminte și textile din UE, li se va aplica o reducere de taxe vamale de la 35% la 5%. Acest calendar de reducere a taxelor vamale va plasa operatorii economici din ambele tabere pe picior de egalitate cu alți parteneri preferențiali. Comerțul cu produse agricole dintre UE și Mexic care reprezintă 7% din totalul comerțului bilateral cu bunuri, va fi liberalizat în proporție de 62% până în 2003. Accesul preferențial pe piața mexicană va fi posibil pentru o serie de exporturi importante pentru UE, cum ar fi cele de: bere, anumite legume, fructe și sucuri de fructe, băuturi alcoolice (votcă, coniac, anumite mărci de whisky, gin), flori, roșii și tutun. Taxele vamale pentru vinuri se vor reduce de la 20% la 15% și urmează ca Mexicul să elimine treptat taxele vamale percepute la importul din UE de ulei de măsline. Mexicul va beneficia de acces preferențial pe

⁴⁷⁾ Vezi și: "Latest Developments in the Conclusion of Free Trade Agreements with Mexico", în *Last Update*, Brussels, July 2000.

piețele UE pentru exporturile de: cafea, avocado, flori, fructe, sucuri de fructe și miere. Pe lângă prevederile referitoare la normele sanitare și fitosanitare, urmând a fi înființat și un comitet special care va fi însărcinat cu rezolvarea problemelor din acest domeniu.

Piețele publice

Agenților economici ai UE le va fi garantat accesul pe piețele publice ale Mexicului în condiții similare celor acordate țărilor NAFTA. Piețele la nivel de guvern federal includ cea mai mare parte a întreprinderilor guvernamentale și sectoare cheie cum ar fi: petrochimia (Pemex), compania națională de electricitate (CFE) și construcțiile. Acordul conține reguli clare care garantează transparența legislațiilor.

Concurența

O serie de prevederi suplimentare privind concurența, protejarea proprietății intelectuale și mecanismul de reglementare a litigiilor vor crea premisele pentru desfășurarea activității agenților economici în condițiile corecte, acordul prevăzând măsuri de salvagardare reciprocă în acest sens.

La nivelul anului **1998**, UE a exportat în Mexic mărfuri în valoare de circa 9 miliarde de dolari și a importat din această țară produse în valoare de circa 5 miliarde dolari, ponderea deținută în Mexic în totalul schimburilor comerciale ale UE cu țările din America Latină fiind de numai 14%. Ținând seama de faptul că, PIB al Mexicului reprezintă circa 20% din PIB-ul total al regiunii se consideră că volumul comerțului în această țară este relativ scăzut⁴⁸⁾. În același timp, pentru Mexic țările UE dețin în ansamblu doar 6% din volumul total al schimburilor sale comerciale.

2.5. Forumul de Cooperare Economică dintre Uniunea Europeană și țările Asiei de sud – est (ASEM)

Asia, cu jumătate din populația globului și cu un sfert din producția mondială a constituit un “pol” economic de atracție permanent pentru UE, în special după 1990. În același timp și țările asiatice erau îndreptățite să-și îmbunătățească cadrul juridic al relațiilor economice cu UE – cea mai integrată piață din lume.

Un prim pas în direcția reglementării cadrului juridic cu o parte a țărilor din Asia l-a constituit semnarea, la **7 martie 1980** a unui “Acord – cadru de cooperare comercială, economică și de asistență pentru dezvoltare”, dintre UE și țările membre atunci ale ASEAN (Asociația Țărilor din sud-estul Asiei – grupare regională, creată în 1969, prin Acordul de la Bangkok de către Indonezia, Malaiezia, Filipine, Singapore, Thailanda și Brunei).

În **1994**, Comisia Europeană a “reacționat” la evoluția spectaculoasă a economiilor țărilor asiatice, adoptând liniile directoare ale unei noi strategii, fondate pe un parteneriat economici și politic cu aceste țări, care să conducă la realizarea unui nou cadru juridic menit să intensifice relațiile bilaterale. Obiectivele principale ale UE în cadrul acestei strategii erau: intensificarea relațiilor

⁴⁸⁾ Vezi și: “Convorbiri cu Mexicul despre comerțul liber”, articol publicat în *Dialog European*, nr. 3/iunie 1999.

economice pe o bază reciprocă, contribuirea la realizarea păcii și stabilității politice în regiune printr-un dialog politic largit și acordarea de asistență sporită pentru dezvoltarea țărilor mai sărace din zonă⁴⁹⁾.

Reuniunea la nivel înalt din **1 - 2 martie** de la Bangkok a pus bazele creării **Forumului de Cooperare Economică UE - Asia** ("Asia Europe Meeting" - ASEM) prin semnarea acestui nou cadru juridic de către UE și 10 țări asiatice (7 țări membre ASEAN: Indonezia, Malaiezia, Filipine, Singapore, Thailanda, Brunei, Vietnam și alte 3 țări: Japonia, China și Coreea de Sud).

ASEM reprezintă un forum similar cu cel existent din 1989 (dar instituționalizat la nivel înalt în 1993) între SUA și alte 17 țări din zona Asiei și Oceanului Pacific, respectiv APEC (Asia Pacific Economic Cooperation). ASEM a fost creat din inițiativa UE în scopul realizării unui cadru juridic adecvat promovării comerțului și investițiilor reciproce de capital. De la Forumul fondator al ASEM (martie 1996) până în martie 1998 "dialogul" UE – Asia nu și-a găsit o concretizare, ca în cadrul APEC.

La sfârșitul lunii martie 1998, la Londra, a avut loc a doua întâlnire la nivel înalt între reprezentanții celor 15 țări membre ale UE și în 10 țări din Asia.

Pentru început, șefii de stat și de guverne din cele 25 de țări membre ale ASEM, reuniți la Londra, au trebuit să facă față unor cereri de largire cu noi membri ai Forumului, atât de o parte: India, Birmania, Pakistan, Australia, Noua Zeelandă, cât și de cealaltă parte: Elveția, Turcia, Polonia, Rusia, Ucraina fără însă să se ajungă la o hotărâre în acest sens sau la vreun acord de principiu, ca urmare a opiniilor contradictorii majore existente între "cei 25" referitoare la acest proces.

Criza financiară pe care o traversează țările din Asia de sud-est de mai multe luni a monopolizat dezbaterile, după cum opina cotidianul francez "Le Figaro". UE a marcat într-un mod concret "solidaritatea" cu aceste țări, anunțând crearea unui Fond de asistență tehnică (Trust Fund), de 50 de milioane de dolari, care să servească la restructurarea sectorului bancar asiatic. Deși, gestul "celor 15" pare a fi modest, comparativ, de exemplu, cu "cecul" de 1,7 miliarde dolari acordat de SUA la începutul acestui an Thailandei, Uniunea Europeană a precizat că ea a militat în cadrul FMI pentru acordarea ajutorului de "urgență" de 35 miliarde dolari țărilor din zonă aflate în criză (de menționat că cele 15 țări ale UE dețin împreună 30% din cotele de participare la FMI, față de 18% în cazul SUA și 6% în cazul Japoniei).

La summit-ul de la Londra, la cererea Coreei de Sud, "cei 25" au hotărât să creeze un "Grup de reflexie și perspectivă", care să contureze mai bine locul și rolul ASEM în economia mondială a secolului XXI (acest grup a ținut deja prima ședință la Cambridge iar la sugestia președintelui Franței, Jaques Chirac, conducerea acestuia a fost încredințată belgianului Alexander Lamfalussy (fost președinte al Institutului Monetar European, cu sediul la Frankfurt).

Pe lângă organizarea unor forumuri anuale ale oamenilor de afaceri din cele 25 de țări, la reuniunea de la Londra a ASEM s-a propus și un plan de acțiune pentru promovarea investițiilor, facilitarea schimburilor comerciale reciproce, crearea unui Centru al tehnologiei mediului înconjurător, ținerea unui forum în

⁴⁹⁾ Vezi și: "L'Union Européenne et l'Asie" – colecția *L'Europe en mouvement*, Bruxelles, 1995.

domeniul agriculturii, crearea unui cadru de cooperare euro-asiatic pentru o mai bună coordonare a politicilor economice și sociale, de combaterea șomajului în special (de menționat că în cele 25 de țări ale ASEM există în prezent circa 40 de milioane de șomeri: 18 milioane în UE și 22 milioane în cele 10 țări asiatice).

Interesul principal însă al cooperării în cadrul UE - ASEM îl constituie volumul important al schimburilor comerciale, care în 1998 au totalizat 258 miliarde dolari (99 miliarde dolari exporturi ale UE – 15 în cele 10 țări și 159 miliarde importuri).

Tabel nr. 1
Evoluția schimburilor comerciale în cadrul ASEM în perioada 1994 – 1998
(miliarde dolari)

	1994	1995	1996	1997	1998
Volum total, din care:	204	250	263	271	258
Export țări ASEM către UE	110	130	140	148	159
Import țări ASEM din UE	94	120	123	124	99
Sold balanță comercială UE-ASEM	+16	+10	+17	+24	+60

Sursa: OECD – "Economic Outlook", nr. 67/2000.

Comisia Europeană a elaborat în cursul anului 2000 "Documentul de Funcționare" adresat perspectivelor și priorităților viitoare în procesul ASEM care a fost prezentat ca document de lucru la cel de al treilea summit ASEM cea a avut loc la SEUL, în Coreea de Sud, între 20 - 21 octombrie 2000, cu participarea președintelui Comisiei Europene, Romano Prodi, celor 15 șefi de state membre UE și cei 10 șefi de state țările asiatice.

Comisia Europeană și-a propus să discute, ca priorități specifice pentru acest summit, probleme legate de securitate, de cooperare economică și comercială mai puternică, intensificarea cooperării pentru educația și protecția consumatorilor și o posibilă largire a participanților la ASEM⁵⁰.

Cu privire la contribuția pregătirilor pentru acest summit, "documentul de funcționare" comentează realizările ASEM și încercările cărora le face față procesul. Este confirmat faptul că avantajul ASEM constă în caracterul său informal, în multidimensionalitatea sa (tratând în mod egal problemele economice, politice și culturale) și fundamentul de parteneri egali între cele două regiuni (Asia și UE).

În continuare, se sugerează anumite priorități generale pe care procesul ASEM le va aborda în anii următori în domeniile politic, economic și cultural.

De asemenea, sunt propuse anumite priorități specifice, care să fie incluse în summit-ul de la Seul:

- intensificarea dialogului între Asia și UE pe probleme regionale și de securitate globală;
- cooperarea mai puternică în domeniul economic și comercial, incluzându-se un dialog în ceea ce privește politica socială;
- intensificarea schimburilor cultural-educaționale;

⁵⁰ Vezi și: "Les relations Europe-Asie prennent chair", în *Le Figaro économique*, 23 octombrie, Paris, 2000.

- cooperarea în domeniul protecției consumatorilor;
- o posibilă lărgire a participanților la gruparea ASEM

Chris Patten, responsabilul Comisiei Europene pentru Relații Externe a precizat că "Summit-ul de la Seul are loc exact în perioada în care țările asiatice încep să-și revină după crizele din 1997 - 1998 și când importanța politică și economică a UE a devenit tot mai mare. UE se pregătește pentru lărgire și este vorba despre noi responsabilități în politica externă și de securitate, pe baza creșterii puternice a economiilor, a succesului introducerii euro precum și deschiderii pieței unice. Mai mult decât înainte, Asia și UE trebuie să colaboreze, ca parteneri egali, pentru a face față încercărilor comune într-o lume din ce în ce mai interdependentă".

Acest al treilea summit (după cel de la Bangkok în 1996 și la Londra în 1998) se apreciază că a avut o importanță specială în relațiile politice, economice și culturale dintre cele două regiuni.

ASEM III are ca obiective cheie pentru prima decadă a noului mileniu acțiuni comune ca parteneri egali. În context, s-a apreciat că, pentru rememorarea vechilor realizări și discutarea viitoarelor probleme, din punct de vedere politic, Asia și UE pot găsi cauze comune în promovarea păcii și stabilității în acele zone unde conflictele rămân o problemă reală și serioasă. Din punct de vedere economic, reluarea creșterii economice susținute în Asia va avea un impact pozitiv asupra creșterii economice mondiale, în general, și asupra UE în particular. Partenerii asiatici ai ASEM reprezintă 31,5% din populația globului, produc 18,9% din PIB-ul mondial, reprezintă 24,7% din exporturile mondiale de bunuri (15,9% din servicii), 17,5% din importurile mondiale de bunuri (22,5% din servicii) și generează 7,5% din investițiile financiare directe străine în timp ce absorbția de investiții este de 14,5%. Din punct de vedere cultural, sporirea înțelegerii mutuale și contactele directe între cele două regiuni va contribui în mare măsură la înțelegerea reciprocă, precum și facilitarea schimburilor politice și economice.

2.6. Cadrul juridic al relațiilor economice între Uniunea Europeană și India

Primul demers pe linia stabilirii unui cadru juridic care să reglementeze relațiile economice între UE ca entitate și India a avut loc în anul 1973, când s-a și semnat un Acord-cadru, care prevedea în special promovarea cooperării economice și tehnico-științifice între cele două părți.

Ulterior, la 23 iunie 1981, s-a semnat un nou acord, mai larg, între UE și India, denumit "Acord de cooperare comercială și economică", având o valabilitate de 5 ani, cu prelungire automată a acesteia, în absența unei denunțări exprese cu 6 luni înainte. Acest acord, de tip nepreferențial, ce înlocuia pe cel încheiat în 1973, conținea prevederi mult mai ample și acoperea aproape toate domeniile vieții economice, după cum urmează:⁵¹⁾

⁵¹⁾ Vezi și: *Accords bilatéraux et autres engagements qui lient les Communautés à des pays tiers*, Commission des CE, Bruxelles, 1988, pag. 140.

- pe plan comercial, se prevedea promovarea celor mai utile mijloace pentru dezvoltarea și diversificarea schimburilor reciproce;
- pe planul cooperării economice, erau prevăzute măsuri vizând promovarea cooperării industriale, transferului de tehnologie, dezvoltarea investițiilor, sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii din India, seminarii de informare, etc.;
- pe planul asistenței pentru dezvoltare, acordul plasa India în rândul celor mai importante țări beneficiare de ajutor financiar din partea UE, atât prin intermediul transferurilor directe în condiții preferențiale, cât și prin deschiderea de credite instituționale, care acopereau necesitățile de finanțare a unui număr mare de sectoare, mai ales în domeniul agricol și al infrastructurii.

Evoluțiile ulterioare ale relațiilor economice dintre țările UE și India au reclamat o lărgire a cadrului juridic, care să permită o intensificare a schimburilor comerciale și cooperării economice între cele două Părți.

Astfel s-a ajuns ca, la 28 iunie 2000, să aibă loc la Lisabona primul summit bilateral UE - India, menit să "exploateze mai bine potențialul enorm de cooperare economică între cele două Părți"⁵²⁾. La acest summit, UE a fost reprezentată de primul ministru al Portugaliei (țară ce deținea președinția UE în semestrul respectiv) și de Javier Solana, responsabilul cu politica externă și de securitate comună a UE, iar India a fost reprezentată de primul ministru Atal Behari Vajpayee.

"Declarația comună" dată publicității la încheierea reuniunii de la Lisabona marchează "O nouă strategie de dezvoltare a relațiilor UE - India, bazată pe un parteneriat de comerț și cooperare pentru secolul 21"⁵³⁾.

Printre obiectivele principale ale acestui parteneriat, incluse în Declarația comună, menționăm:

- intensificarea relațiilor economice între UE și India, prin intermediul dialogului politic, dialogului în cadrul societății civile, dialogului economic între oamenii de afaceri și al cooperării. În acest sens, ca prim pas s-a produs crearea unei mese rotunde comune de personalități (oameni de știință, universitari, cercetători, ziariști) care să îmbunătățească cunoașterea realităților în domeniile respective;
- dezvoltarea economică și a securității regionale în Asia, prin consultări reciproce;
- liberalizarea schimburilor comerciale reciproce, prin inițierea unui program concret de acțiune în domeniu;
- promovarea cooperării în domeniul științei și tehnologiei informației, al aviației civile, biotehnologiei și serviciilor financiare;
- acordarea de asistență financiară și tehnică Indiei pentru modernizarea infrastructurii și a protecției mediului înconjurător;

⁵²⁾ Vezi și: "Le Premier sommet bilateral devrait marquer un approfondissement considérable des relations et lancer un certain nombre d'initiatives et des projets" în *Bulletin Quotidien Europe*, no. 7745-iunie 2000, Bruxelles.

⁵³⁾ Vezi și: *EU-INDIA SUMMIT-Joint Declaration*, Press release, Brussels, 28 June 2000.

- promovarea investițiilor de capital din țările UE, prin eliminarea restricțiilor și adoptarea de facilități sporite de către guvernul indian.

În vederea urmării aplicării acestui nou parteneriat strategic între UE și India s-a hotărât să se țină anual reuniuni la nivel înalt, următorul summit fiind programat să aibă loc în India, în 2001.

2.7. Cadrul juridic al relațiilor economice dintre Uniunea Europeană și Africa de Sud

Summit-ul UE de la Viena (decembrie 1998) a hotărât accelerarea negocierilor privind încheierea unui acord comercial și de cooperare cu Africa de Sud, negocieri antamate în iunie 1995, dar derulate greoi, în special din motive politice. În acest context, în martie 1999 negocierile de realizare a primului cadru juridic, care să reglementeze relațiile economice dintre UE și Africa de Sud, au fost finalizate.

Summit-ul UE de la Berlin (iunie 1999) a aprobat încheierea acestui acord, cu valoare de test, pentru viitoarele relațiile între UE și Africa de Sud, astfel că acesta a putut fi semnat la 11 octombrie 1999 la Bruxelles, el intrând în vigoare, în ceea ce privește aspectele legate de schimburile comerciale, la 1 ianuarie 2000.

În principal, acordul va stabili o zonă a liberului schimb între UE și Africa de Sud pe următorii 12 ani, liberalizând aproximativ 95% din comerț. Acordul va genera, în opinia experților Comisiei Uniunii Europene, beneficii pe termen lung și avantaje comerciale pentru ambele părți⁵⁴⁾.

Acordul va da Africii de Sud acces preferențial la piața UE, în special pentru textile și îmbrăcăminte, produse chimice, alimente și legume. Africa de Sud va acorda un statut scutit de taxe vamale pentru 86% din importurile provenite din UE, iar UE va acorda o scutire de taxe vamale de 95% pentru toate exporturile Africii de Sud. În plus UE va aplica o reducere tarifară mai rapidă, iar majoritatea liberalizărilor vamale introduse de UE se va încheia până în 2002. Reducerile tarifare ale Africii de Sud vor fi concentrate în cea de-a doua jumătate a celor 12 ani ai perioadei de tranziție (2006-2012). Acordul prevede și cooperarea între părți în sectorul infrastructurii, mediului înconjurător, științei și culturii. Acordul mai prevede și un dialog politic permanent între cele două părți, precum și asistență financiară din partea UE pentru anumite programe de dezvoltare regională în Africa de Sud.

⁵⁴⁾ Vezi și: "Acord comercial cu Africa de Sud", în *Dialog European*, ian.-febr. 2000, Comisia Europeană, Bruxelles, traducere în limba română.

Capitolul 3

TENDINȚE ALE POLITICII COMERCIALE COMUNE A UNIUNII EUROPENE FAȚĂ DE FOSTELE ȚĂRI SOCIALISTE

3.1. Asocierea țărilor din Europa Centrală și de Est la Uniunea Europeană

Transformările rapide și profunde petrecute în țările foste membre ale CAER în cursul anului 1989 au determinat o schimbare radicală de ambele părți a modului de reglementare a cadrului juridic între aceste țări și Uniunea Europeană.

Abia se semnaseră în 1989-1990 “Acordurile de comerț și cooperare economică și comercială” de către UE cu Ungaria, Cehoslovacia și Polonia, ca bază a relațiilor comerciale și economice pe următorii 10 ani, că evoluția situației politice din aceste țări și ulterior din toate celelalte state membre ale fostului “Pact de la Varșovia” a impus o nouă abordare din partea UE a raporturilor bilaterale și multilaterale cu aceste țări din Europa Centrală și de Est (TECE).

Prima reuniune consacrată viitorului relațiilor dintre UE și TECE – foste membre ale CAER a avut loc la Bruxelles la **5 februarie 1990**, prilej cu care **miniștrii de externe ai celor 12 țări UE de atunci** s-au pronunțat în favoarea propunerii Comisiei UE de a stabili **Acorduri de asociere** (din a 2-a generație) cu țările TECE care aplică programe de reformă politice și economice și se orientează către economia de piață. Aceste acorduri trebuiau să înlocuiască acordurile de comerț și cooperare încheiate anterior și să ofere un cadru suplă și constructiv, care să permită găsirea soluțiilor adaptate condițiilor specifice din fiecare țară⁵⁵). Aceste acorduri de asociere au fost astfel concepute încât ele să constituie o alternativă la o eventuală aderare a fostelor țări socialiste.

Comunicatul reuniunii preciza, de asemenea, că Acordurile de asociere se adresează tuturor TECE (cu excepția URSS care reprezintă un caz aparte, având în vedere dimensiunile și puterea militaro-economică a acestei țări).

Cu ocazia Consiliului European de la Dublin (28 aprilie 1990) șefii de stat și de guvern ai “celor 12” au convenit să angajeze imediat negocieri cu fiecare țară TECE pentru încheierea de acorduri de asociere, care să prevadă un cadru instituțional pentru dialogul politic.

La **1 august 1990**, Consiliul ministerial al UE a aprobat **liniile-directoare ale asocierii**, în baza cărora Comisia UE a început discuții exploratorii cu țările care au solicitat asemenea negocieri. În urma discuțiilor exploratorii, Comisia UE a propus Consiliului de miniștri al UE, la sfârșitul anului 1990, **un mandat-cadru** în baza căruia se vor negocia viitoarele acorduri de asociere. Tot cu acest prilej

⁵⁵) Vezi și: “*Piața comună*” – documentar realizat în cadrul Institutului de Economie Mondială, 1993, pag. 26.

s-a comunicat că aceste acorduri de asociere din a 2-a generație vor fi denumite ACORDURI EUROPENE și că țările ce doresc să înceapă negocierile trebuie să îndeplinească anumite condiții⁵⁶⁾:

- a) respectarea drepturilor omului (inclusiv respectul minorităților etnice și democratice);
- b) aplicarea multipartitismului în viața politică;
- c) organizarea de alegeri libere;
- d) instaurarea economiei de piață.

Acordurile de asociere propuse de Comisia UE pentru a fi semnate cu TECE includeau cel puțin **3 capitoare esențiale**:

- I. dialogul politic;
- II. libertatea schimburilor și libera circulație a bunurilor și persoanelor;
- III. cooperarea economică, financiară și culturală.

Avantaje ce urmau, în opinia experților comunitari, să decurgă din încheierea acordurilor de asociere de către TECE cu UE:

- instituirea unei zone de liber schimb ar contribui la amplificarea și diversificarea rapidă a schimburilor bilaterale și ar elimina temerile unor comercianți și investitori occidentali față de ireversibilitatea proceselor din TECE;
- sprijin financiar de la bugetul UE, cât și din partea unor guverne ale țărilor membre sau al unor bănci private;
- acordarea de asistență financiară în cadrul programului PHARE;
- includerea statelor respective pe lista țărilor beneficiare ale programelor de cercetare științifică și învățământ: **TEMPUS** – formare profesională și schimburi interuniversitare; **LINGUA** – perfecționarea limbilor străine; **ERAMUS**- stagii de studii pentru studenți și profesori în universități vest-europene, precum și la “Fundatia europeană pentru formare profesională”.

Acordurile de asociere încheiate au la bază un model tip de **Acord European de Asociere**, clauzele lor fiind similare în conținut (domenii, natura și volumul concesiilor, perioada de tranziție), deosebiri existând doar în anexele la acorduri. Acordurile sunt de tip mixt, acoperind sfere de competență comunitară și națională, fiind încheiate pe o perioadă de timp nelimitată.

În ceea ce privește **conținutul acordurilor de asociere**, ele au un cadru comun, adaptat situației specifice fiecărei țări partenere, și include următoarele elemente⁵⁷⁾:

- în privința **dialogului politic**, erau prevăzute întâlniri bilaterale regulate la cel mai înalt nivel, pentru discuții cuprinzând toate domeniile de interes comun în interesul sprijinirii reformelor și ajungerea la poziții comune în domeniul politicii externe;

⁵⁶⁾ Vezi și: Ana Bal – “Acordurile de asociere la UE a țărilor central și est-europene”, în colecția *Biblioteca Economiei Mondiale*, nr. 15/1994 – Institutul de Economie Mondială, București, 1994.

⁵⁷⁾ Vezi și: Cornel Albu, Eugen Andreescu – “Noua etapă a integrării vest-europene”, în *Conjunctura Economiei Mondiale*, anuar IEM, București, 1991, pag. 87.

- în ceea ce privește **schimburile comerciale** s-a prevăzut realizarea progresivă a unei **zone de comerț liber** între cele două părți ale acordurilor, concesiile comerciale urmând să fie reciproce. Totuși, având în vedere decalajul economic însemnat între cele două părți s-a convenit ca, înfăptuirea în decurs de **10 ani** a acestei zone de comerț liber, respectiv eliminarea taxelor vamale și a restricțiilor cantitative din calea schimburilor comerciale reciproce să se facă pe baza principiului ASIMETRIEI, în sensul că UE va realiza acest lucru în primii **5 ani** ai perioadei, urmând ca TECE să procedeze la fel în **următorii 5 ani** ai perioadei, pentru a proteja industria și agricultura față de concurența puternică a mărfurilor din țările UE;
- în privința altor probleme legate de activitatea de comerț exterior, acordurile includeau un număr de măsuri de tipul clauzelor ce interziceau introducerea de noi restricții comerciale, **clauze de salvagardare, măsuri anti-dumping** și definirea produselor originare (reguli de origine). Însă se preciza ca, în condițiile stricte, TECE să se poată deroga de la unele clauze, în scopul protejării unor sectoare industriale “tinere” și a celor supuse restructurării;
- în privința **mișcărilor lucrătorilor**, acordurile prevedeau asigurarea progresivă a liberei circulații a forței de muncă și a persoanelor între cele două părți;
- în privința **dreptului de stabilire** s-a convenit ca UE și fiecare țară asociată să garanteze companiilor și agenților fiecărei părți, un tratament nediscriminatoriu numit “tratament național” pentru stabilirea de noi activități economice și profesionale pe teritoriul ambelor părți prevăzându-se pentru TECE unele derogări de la aceste prevederi, privind garantarea tratamentului național în scopul protejării industriilor nou apărute și sectoarelor supuse restructurării;
- în privința **plăților și transferurilor financiare**, părțile au convenit să-și autorizeze orice plăți legate de mișcarea bunurilor, serviciilor și persoanelor, la fel și **transferurilor financiare** legate de investiții, inclusiv repatrierea capitalului și beneficiilor rezultate din investiții, în valute liber convertibile;
- în privința **concurenței și altor prevederi economice**, regulile de concurență similare celor aplicate în UE urmau să fie introduse și în țările asociate. De asemenea, TECE urmau să aplice regulile de protejare a **proprietății intelectuale, industriale și comerciale**, similare celor existente în UE;
- în privința **armonizării legislației** s-a prevăzut faptul că armonizarea legilor TECE la cele comunitare este o condiție majoră pentru integrarea economică în UE. Astfel, țările asociate urmau să asigure compatibilitatea legislațiilor cu cea comunitară, iar Comunitatea va acorda asistență tehnică pentru acest proces;
- în privința **cooperării economice** se prevedeau facilități pentru intensificarea acțiunilor între firme în toate domeniile de interes reciproc;
- în privința **“cooperării” culturale**, părțile au hotărât să promoveze cooperarea culturală pentru sporirea înțelegerilor reciproce dintre popoarele lor,

programele culturale deja existente în UE urmând să fie extinse și la nivelul țărilor asociate;

- în privința “**cooperării**” **financiare**, pentru atingerea obiectivelor acordurilor, s-a prevăzut ca țările asociate să beneficieze de asistență financiară sub formă de împrumuturi și donații, asistența incluzând programele PHARE și împrumuturile Băncii Europene de Investiții (B.E.I.);
- în privința **cadrelor instituționale** au fost create: consilii de asociere la nivel ministerial cu misiunea monitorizării implementării acordurilor europene, asistate de comitete de asociere, care vor asista procesul implementării acordurilor și vor face unele recomandări necesare adoptării normelor comunitare; comitete parlamentare de asociere între parlamentarii țărilor asociate și ai Parlamentului European;
- în privința **intrării în vigoare a acordurilor** acestea se bazează pe Art. 238 din **Tratatul Comunității Economice Europene**, ce impune ratificarea de către toate statele membre a acordurilor încheiate de UE ca și acordul Parlamentului European. Având în vedere însă că, la nivel național, procesul ratificării poate dura mai mult, s-a prevăzut instituirea Acordurilor Interimare, dând astfel posibilitatea intrării în vigoare anticipate a unor prevederi indispensabile bunei funcționări a noului cadru juridic;
- în privința **clauzelor democratice și ale drepturilor omului**, toate acordurile fac referință în preambul la reformele politice, la respectarea drepturilor omului și principiilor democratice și a angajamentelor părților în legătură cu tratatele CSCE: “Respectul pentru principiile democratice și drepturile omului stabilite de **Actul Final de la Helsinki și de Charta de la Paris pentru o Nouă Europă**, ca și principiile economiei de piață, inspirând politicile interne și externe ale părților și constituind elemente esențiale ale prezentei Asocieri”, acordurile cuprinzând și măsuri de luat în cazul când una din părți nu-și respectă obligațiile.

După doi ani de pregătiri și negocieri, la data de **16 decembrie 1991** s-au semnat la Bruxelles acordurile de asociere cu Ungaria, Polonia și Cehoslovacia. Având în vedere că intrarea în vigoare a acestor Acorduri Europene de Asociere are loc după ratificarea lor de către Parlamentul European, parlamentele naționale ale celor 12 țări membre ale CE și parlamentele țărilor asociate (procedură care poate dura 12-18 luni), părțile au semnat, la aceeași dată, acorduri interimare care permit aplicarea anticipată a prevederilor privind aspectele comerciale și economice ale asocierii (pentru intrarea în vigoare a acordurilor interimare este necesară aprobarea Parlamentului European și a parlamentelor țărilor asociate). Acordurile interimare cu aceste țări care acopereau aspectele comerciale ale acordurilor europene, adică libertatea de circulație a mărfurilor și prevederile respective privind plățile, circulația capitalului și regulile de origine, au intrat în vigoare la 1 martie 1992.

Negocieri privind acorduri europene similare au fost finalizate cu România și Bulgaria și textele au fost semnate la **1 februarie 1993 pentru România și 8 martie 1993 pentru Bulgaria**. Intrarea în vigoare a Acordurilor Interimare cu

aceste două țări a avut loc la 1 mai 1993 pentru România, iar în cazul Bulgariei la 1 septembrie 1993.

În 1995, acorduri de asociere similare au fost semnate de către Comisia UE cu Estonia, Letonia, Lituania, iar în 1996 cu Slovenia.

Scopul final al acestor acorduri de asociere a TECE la UE îl constituie **pregătirea economiilor acestor țări în vederea aderării** și, în principal, ajutorarea țărilor asociate în adoptarea acquis-ului comunitar, în special a acquis-ului pieței interne unice⁵⁸⁾.

Lărgirea spre “Est” – prioritate actuală a politicii externe a UE

Conform Art. 237 din Tratatul de la Roma și Art. “0” din Tratatul de la Maastricht, “orice stat european poate să solicite să devină membru al Comunității”. Principalele condiții pe care trebuie să le îndeplinească un stat care dorește să devină membru al UE sunt:

- a) aplicarea principiilor democrației și respectarea drepturilor omului;
- b) acceptarea sistemului comunitar și capacitatea statului solicitant de a implementa acest sistem (datorită extinderii cadrului juridic, economic și politic comunitar, obligațiile țărilor membre au devenit tot mai dificil de transpus în practică. Îndeplinirea obligațiilor presupune o economie funcțională și competitivă și un cadru juridic și administrativ adecvat celui comunitar;
- c) acceptarea și realizarea unei politici externe și de securitate comune;
- d) recunoașterea întocmai a Tratatului de la Maastricht fără nici un fel de act adițional (cazul Marii Britanii și Danemarcei);
- e) acceptarea jurisprudenței Curții Comunitare;
- f) aplicarea acordurilor comerciale încheiate de UE cu țările terțe;
- g) subscrierea la declarațiile și rezoluțiile adoptate în cadrul UE;

Până la sfârșitul anului 1998 au depus cereri de aderare la UE următoarele țări: Turcia (14 aprilie 1987), Cipru (3 iulie 1990), Malta (16 iulie 1990), Elveția (20 mai 1992), Polonia (5 aprilie 1994), România (22 iunie 1995), Slovacia (27 iunie 1995), Letonia (13 octombrie 1995), Estonia (24 noiembrie 1995), Lituania (8 decembrie 1995), Bulgaria (14 decembrie 1995), Cehia (17 ianuarie 1996), Slovenia (10 iunie 1996).

Ceea ce trebuie remarcat este faptul că dacă în cazul Spaniei și Portugaliei de la momentul depunerii cererii de aderare și până la finalizarea negocierilor au fost necesari 6-7 ani, în cazul ultimei lărgiri (1 ianuarie 1995 pentru Austria, Suedia și Finlanda) au fost necesare termene mult mai scurte (2-4 ani). Explicația acestei operativități se datorează gradului înalt de integrare al acestor țări anterior aderării prin intermediul Acordului de Liber Schimb CEE – AELS și a Spațiului Economic European. Mai mult, produsul intern brut/locuitor în aceste țări se situează peste media comunitară, iar schimburile comerciale ale acestor țări cu

⁵⁸⁾ Vezi și: “L’Elargissement de l’Union Européenne, colecția *L’Europe en mouvement*, Commission Européenne, Bruxelles, mai 1994.

Uniunea Europeană se situează între 58-70% din totalul schimburilor externe ale fiecărei țări.⁵⁹⁾

Norvegia, deși a semnat Acordul de aderare la UE în urma unui referendum național, a respins pentru a doua oară aderarea (prima oară Norvegia trebuia să intre în CEE la 1 ianuarie 1973 împreună cu Irlanda, Danemarca și Marea Britanie, dar în urma referendumului rezultatul a fost tot negativ). Cea mai veche cerere de aderare la UE aparține Turciei (1987), dar până în prezent UE nu a întreprins nimic pentru a da curs acestei cereri. Până în anul 2000 șansele Turciei de a demara negocierile de aderare la UE sunt aproape nule.

O situație inedită o reprezintă Elveția, țară care a respins în 1993, prin referendum, aplicarea Acordului care instituie Spațiul Economic European CEE – AELS, dar care a depus în schimb cererea de aderare la UE în luna iulie 1992. Miza pentru Elveția de a fi în interiorul UE este enormă dacă ținem cont de faptul că aproape 80% din schimburile comerciale ale acestei țări se derulează cu țările Uniunii Europene. O pondere atât de ridicată nu are nici o altă țară din cele 15 țări membre ale UE.

Consiliul European, reunit la Copenhaga în iunie 1993, a convenit că țările asociate din Europa Centrală și de Est care doresc acest lucru vor putea deveni membre ale UE. În Comunicatul final al summit-ului s-a precizat că aderarea va avea loc de îndată ce țara respectivă asociată va fi în măsură să-și asume obligațiile care decurg din aderarea sa, îndeplinind condițiile economice și politice cerute, așa cum sunt ele enunțate în concluziile acestei reuniuni. Capacitatea Uniunii de a asimila noi membri menționând în același timp elanul integrării europene și respectând coeziunea sa internă ca și principiile sale fundamentale constituie, de asemenea, un element important care răspunde interesului general, atât al UE, cât și al țărilor candidate, se menționează în comunicatul respectiv.

Consiliul European reunit la Corfu (Grecia) în iunie 1994 a cerut Președinției și Comisiei să-i prezinte un raport cu ocazia viitoarei reuniuni asupra evoluției procesului de apropiere realizată de la Consiliul European de la Copenhaga, ca și asupra strategiei de urmat pentru pregătirea aderării.

Documentul intitulat “**Cartea Albă**” (White Paper) este parte integrantă a strategiei de preaderare adoptată de Consiliul European de la Essen din luna decembrie 1994, pentru țările asociate din Europa Centrală și de Est. Acest document redactat de Comisia UE are rolul de a ajuta aceste țări să-și pregătească economia pentru a funcționa în conformitate cu regulile pieței interne unice a Uniunii Europene.

Cartea Albă este doar un element al strategiei de preaderare, strategie bazată pe două instrumente principale: acordurile europene, care ajută TECE să atingă obiectivul final al aderării la UE și relațiile structurate între țările asociate și instituțiile UE, ce completează acordurile de asociere bilaterale, furnizând un cadru multilateral propice întăririi dialogului și consultărilor.

Din punct de vedere juridic, Cartea Albă nu face parte din negocierile de aderare propriu-zise, ea concentrându-se asupra măsurilor comunitare care nu

⁵⁹⁾ Vezi și: Cornel Albu, Eugen Andreescu – “Considerații privind viitoarea largire spre Est a UE”, articol publicat în *Conjunctura Economiei Mondiale*, anuar IEM, București, 1995.

sunt de natură să creeze și să mențină piața internă, fără modificarea relațiilor contractuale dintre Uniune și TECE, relații bazate pe acordurile europene, iar din punct de vedere economic, Cartea Albă urmărește adoptarea de către țările asociate a unor politici macroeconomice bine concepute, condiție esențială pentru succesul reformelor și al strategiei de preaderare⁶⁰⁾.

În opinia experților, alinierea progresivă la politicile comunitare care vizează construcția pieței interne unice, va întări competitivitatea economiilor țărilor din Europa Centrală și de Est și va mări beneficiile tranziției contribuind astfel la instaurarea și consolidarea stabilității macroeconomice, iar o dată cu reformele din TECE se vor crea instituțiile și un sistem de reguli juridice și comerciale care garantează pentru agenții economici securitatea și transparența ce stau la baza economiei de piață⁶¹⁾.

Alinierea la legislația Uniunii cu privire la piața internă unică vizează de fapt, facilitarea integrării în economiile de piață industrializate din UE a economiilor țărilor din răsăritul Europei, care au atins stadii diferite de dezvoltare economică, dar toate fiind încă în tranziție, ele necesitând reexaminări periodice, care vizează asigurarea unei concordanțe cu eforturile făcute în direcția reformei economice.

Cartea Albă se referă în principal la legislația esențială pentru funcționarea pieței interne unice, prezentând această legislație astfel încât să fie puse în evidență măsurile-cheie pentru fiecare sector, măsurile care ar trebui să fie tratate cu prioritate, dar fără a se stabili o ordine a priorităților între sectoare, în același timp acest document descriind structurile administrative și organizarea care trebuie realizată în fiecare sector.

Cartea Albă se adresează tuturor statelor cu care Uniunea Europeană a încheiat acorduri de asociere, fiind un document de referință general care nu își adaptează recomandările la nevoile particulare ale unei țări, ea cuprinzând două părți: prima parte analizează, în termeni politici, obiectivul, contextul și natura acestui exercițiu și indică urmările posibile, iar a doua parte, Anexa, conține o prezentare detaliată a legislației comunitare în domeniul pieței interne unice.

Acest document reprezintă un instrument prin care se facilitează pentru țările asociate crearea unor instituții și mecanisme care să le facă apte de a deveni părți componente ale pieței interne unice a UE, un instrument principal de realizare a unei creșteri economice și durabile și a unui nivel ridicat de protecție socială și de ocupare a forței de muncă, a unor standarde elevate ale nivelului de trai și calității vieții, a coeziunii economice și sociale⁶²⁾.

⁶⁰⁾ vezi și: *De la Essen la Cannes - Itinerarul strategiei românești de integrare europeană*, Editura Academiei Române, București, 1995.

⁶¹⁾ vezi și: Ana Bal – *Perspectivile integrării depline a țărilor est-europene în UE*, Editura Academiei Române, București 1996.

⁶²⁾ Vezi și: *White Paper – Preparation of the associated countries of central and eastern Europe for integration into the internal market of the Union* – Commission of the European Communities, Brussel, 3 mai 1995.

3.2. Cadrul juridic actual al relațiilor economice dintre Uniunea Europeană și Rusia

Marcând un eveniment de cotitură, șefii guvernelor UE **au semnat în iunie 1999** o strategie comună privind Rusia. Aceasta va acoperi inițial o perioadă de patru ani. Decizia semnaleză nu numai o etapă nouă a relațiilor între Uniune și Rusia, ci reprezintă și primul document de politică externă aprobat de statele membre ale UE în cadrul noii Politici Externe de Securitate Comună (PESC), prevăzută în Tratatul de la Amsterdam (iunie 1997).

"Strategia comună reprezintă un salt calitativ pentru relațiile externe ale UE", a explicat un diplomat de frunte care a lucrat la elaborarea documentului. "Strategia va îndeplini și o altă sarcină importantă dacă va reuși să tempereze frustrarea crescândă a Moscovei ca în ochii Occidentului statutul ei de putere mondială se erodează continuu. Strategia este un semnal extrem de important pe care UE îl dă Rusiei⁶³⁾.

Valoarea unei baze mai oficiale a relațiilor între cele două părți a fost clar demonstrată de tensiunile apărute în timpul crizei din Kosovo. Relațiile între Rusia și UE s-au deteriorat semnificativ deoarece Europa occidentală s-a solidarizat împotriva liderului sârb, Slobodan Miloșevici, care continuă să se bucure de sprijinul aliaților săi tradiționali de la Moscova. Dificultățile relațiilor între UE și Rusia au fost exacerbate deoarece țările candidate din Europa Centrală și de Est se apropie de aderarea la UE. Intrarea în NATO a Republicii Cehe, Ungariei și Poloniei în 1999 a creat de asemenea tensiune cu Moscova.

Situația politică și economică a Rusiei rămâne precară. Fostul președinte Boris Elțin a schimbat numeroase guverne dând țării șase prim-miniștrii în 18 luni. Pe acest fundal dificil, politica UE a urmărit cu puterile ei limitate, să facă tot posibilul pentru a stimula sentimentele reformiste din Rusia. Principala caracteristică a strategiei comune este să asigure Moscova că are un rol în Europa, mai degrabă decât să o împingă spre izolaționism.

Această dorință prioritară a fost clar exprimată în documentul de strategie comună. UE se angajează să coopereze mai strâns cu Rusia și întâmpină cu bucurie reînnoirea Rusiei în "familia europeană".

Într-o ședință la New York, la mijlocul lunii septembrie 1999, comisarul pentru afaceri externe, Chris Patten, s-a întâlnit cu ministrul rus de externe, Igor Ivanov. Ambele părți au exprimat sprijinul lor pentru transformarea în realitate a cuvintelor inspirate din documentul strategiei comune.

UE nu vrea ca unele crize să încetinească procesul de reformă democratică, pe care o consideră elementul cheie care va permite UE să ofere sprijin Rusiei. În cercurile oficiale se consideră că, după reorganizarea din UE, Rusia are mai mulți "parteneri". Pe lângă comisarul pentru relații externe, Chris Patten, și miniștrii individuali de externe ai statelor care dețin președinția UE, un rol important este jucat și de Javier Solana, înaltul reprezentant al UE pentru PESC. El are rolul de a prezenta lumii o linie comună a politicii externe a UE. Din

⁶³⁾ Vezi și: "UE face curte puternicului său vecin", în *Dialog European*, nr.1/ianuarie 2000.

perspectiva trecutului, atingerea unei astfel de poziții comune nu este o sarcină ușoară.

Pentru Rusia, ecuația devine mai interesantă datorită faptului că Javier Solana a eliberat recent postul de secretar general al NATO. Poziția adoptată de alianță față de Kosovo a răcit mult relațiile bilaterale între UE și Rusia în vara anului 1999.

Oricare ar fi dificultățile, semnalele care vin din ambele părți indică hotărârea lor de a realiza cu succes strategia UE. "Rusia este prima pe lista mea de priorități, deoarece dacă această relație nu va fi o reușită și dacă nu vom juca un rol în dezvoltarea economică și politică a Rusiei, ea va fi în viitor o sursă de instabilitate pentru continentul nostru, poate cea mai mare sursă de instabilitate", a declarat dl. Patten în timpul audierii din Parlamentul European pentru confirmarea sa în postul de nou membru al Comisiei (decembrie 1999). Chris Patten consideră că Moscova are nevoie de ajutor, mai ales pentru a face față traficului de stupefiante, administrației financiare slabe, fraudei și criminalității și că Rusia trebuie atrasă în spațiul european pentru a reduce problemele, mai ales atunci când, după următoarea etapă a largirii, va avea o graniță comună cu UE. O dată cu aderarea Finlandei, UE a avut prima graniță comună cu Rusia și următoarele etape ale largirii vor apropia și mai mult țara de statele membre ale UE. Strategia UE stabilește o serie de obiective. Ea își propune să consolideze democrația, domnia legii și instituțiile publice și să ajute integrarea Rusiei într-un "spațiu economic și social european comun". Printre ideile menite să promoveze cooperarea pentru întărirea stabilității și securității în Europa se numără posibilitatea creării unui mecanism permanent de dialog asupra politicii și securității⁶⁴⁾.

Pentru UE, dependentă de importurile de energie, dintre care multe provin din fostele state sovietice și din Rusia, strategia are și scopul de a realiza o cooperare sporită în dezvoltarea politicilor energetice.

Odată cu creșterea criminalității la frontierele de est strategia UE se ocupă și de spălarea banilor și de traficul ilegal de stupefiante și ființe umane. Deși strategia nu are în vedere alocarea de noi și importante fonduri, ea include promisiunea de a acționa în vederea înființării, la un moment dat, a unei zone a liberului schimb între cele două părți. UE s-a angajat, de asemenea, să sprijine eforturile Rusiei de a întruni condițiile de aderare la Organizația Mondială a Comerțului.

Strategia comună implică și un important obiectiv intern - o coerență sporită a activităților generale externe ale UE față de Rusia. Aceasta înseamnă, în practică, consolidarea nu numai a politicii și instrumentelor Comunității, ci și pe cele ale statelor membre. Strategia îi va face pe membrii Uniunii să vorbească cu un singur glas în problema relațiilor între UE și Rusia, inclusiv să facă un front comun în cadrul instituțiilor financiare internaționale, cum ar fi Fondul Monetar Internațional.

Implementarea strategiei se află deja în curs. La mijlocul lunii iulie 1999, în timp ce deținea președinția UE, Finlanda a elaborat un plan de acțiune pentru implementarea strategiei. Propunerile de începere a unui dialog politic sunt în curs

⁶⁴⁾ Vezi și: *EU-RUSSIA SUMMIT-Join Declaration*, Press release, Paris, 30 octombrie 2000.

de elaborare și se pregătește și un proiect de acțiune elaborat de UE și Rusia pentru combaterea crimei organizate. Un dialog economic la nivel înalt între UE și Rusia a avut loc la Moscova în octombrie 1999 sub auspiciile UE și ale Comisiei, și factori importanți de conducere din guvernul rus.

Între timp, acordul de parteneriat și cooperare, intrat în vigoare la 1 decembrie 1997, va rămâne în centrul relației. Acest acord stabilește cadrul instituțional politic și administrativ pentru facilitarea tuturor formelor de cooperare bilaterală, inclusiv întâlniri la nivel înalt.

La aceasta se adaugă programul Tacis al UE care în 1999 a oferit 69 de milioane de euro în asistență tehnică pentru proiecte de reformă în Rusia.

Relațiile viitoare constituie o preocupare și pentru conducerea rusă, care, cu ocazia întâlnirii la vârf de la Helsinki din decembrie 1999, a prezentat propria strategie a Rusiei. Potrivit unor diplomați ruși, Rusia va adopta o abordare pragmatică la început pentru a asigura că parteneriatul și cooperarea funcționează eficient, mai degrabă decât să se concentreze prematur pe legături instituționale. Diplomații consideră că după anul 2010 va veni timpul să se evalueze alte căi de extindere a cooperării.

Noua strategie a UE de cooperare cu Rusia se bazează pe mai mulți factori subliniați în preambul și în primul articol al strategiei comune al UE. De cea mai mare importanță, explică UE este "domnia legii și respectul pentru drepturile omului", în special cele ale minorităților, "stabilirea unui sistem pluripartit cu alegeri democratice și libere, precum și liberalizarea economică în vederea dezvoltării economiei de piață". Experții UE apreciază că, implementarea deplină a acordului de parteneriat între cele două părți presupune continuarea și succesul reformelor politice și economice din Rusia. UE dorește să încurajeze acest proces prin cooperare regională, prin dezvoltarea unui dialog politic regulat asupra aspectelor bilaterale și internaționale, și să ofere asistență tehnică pentru implementarea reformei economice.

Uniunea afirmă că este "conștientă de necesitatea de a îmbunătăți condițiile privind afacerile și investițiile, precum și condițiile în domenii cum ar fi înființarea companiilor, legislația muncii, prestarea de servicii și circulația capitalului". UE consideră că noul acord cu Rusia va crea climatul corect pentru dezvoltarea comerțului și a investițiilor.

Problemele legate de mediu reprezintă o altă preocupare a UE, la fel și cooperarea în activitățile spațiale, precum și promovarea cooperării culturale și a schimbului liber de informații.

Principalele obiective ale acordului între UE și Rusia prevăd:

- stabilirea unui cadru pentru dialog politic;
- promovarea comerțului, investițiilor și relațiilor economice;
- întărirea libertății politice și economice în Rusia;
- sprijinirea eforturilor Rusiei pentru consolidarea democrației, dezvoltarea economiei și trecerea de la tranziție la o economie de piață;
- crearea unei baze pentru cooperarea economică, socială, financiară și culturală;

- crearea unui cadru adecvat pentru integrarea treptată a Rusiei într-o zonă mai largă de cooperare în Europa;
- crearea condițiilor pentru stabilirea viitoare a unei zone a liberului schimb între UE și Rusia, precum și a condițiilor pentru libertatea de a înființa companii, comerțul transfrontalier în domeniul serviciilor și circulația capitalului.

3.3. Cadrul juridic actual și de perspectivă al relațiilor economice între Uniunea Europeană și Ucraina

Cu prilejul celei de-a treia reuniuni la nivel înalt între Uniunea Europeană și Ucraina ce s-a ținut la Paris la **15 septembrie 2000**, președintele francez Jacques Chirac (în calitate sa de președinte și al Consiliului European în acest semestru) a declarat presei că "mai mult ca niciodată noi dorim ca Ucraina să se apropie de UE, deoarece ea este a Europei, prin așezarea sa geografică, prin cultura sa și prin capacitatea sa de a aduce o contribuție importantă la stabilirea de ansamblu a continentului european⁶⁵⁾". În context s-a apreciat că, UE este pregătită să se angajeze într-un proces de cooperare mai intensiv cu Ucraina în toate domeniile, în special în ceea ce privește punerea în aplicare a Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC) și a strategiei comune a UE în favoarea Ucrainei, adoptată la reuniunea Consiliului European din decembrie 1999 de la Helsinki.

Președintele ucrainian, Leonid Kutchma, a insistat de asemenea, asupra importanței celor două instrumente juridice pentru intensificarea imediată a relațiilor economice cu "cei 15", reiterând, totodată, că "obiectivul strategic pe termen lung al țării sale este aderarea la UE". Kutchma a mai precizat, cu acest prilej că, de la alegerile din 1999, poporul ucrainian, "cu o majoritate zdrobitoare, a ales calea integrării europene", fără altă "alternativă a acestei căi". Președintele ucrainian, în cuvântul său, nu a exclus că țara sa își va intensifica, de asemenea, relațiile cu Rusia ("un partener strategic"), precum și cu alte țări din fosta URSS. Președintele Chirac și președintele Comisiei Europene, Romano Prodi au salutat amândoi această "orientare europeană" a Ucrainei, dar au prezentat că e "prematur să se pună problema unei aderări la UE", metoda cea mai bună fiind aceea a unei apropieri "pas cu pas".

În Comunicatul final al reuniunii de la Paris au fost precizate următoarele aspecte principale:

- intensificarea în domeniul politicii de apărare și securitate comună, prin inițierea unor consultări periodice între cele două părți;
- închiderea definitivă a centralei nucleare de la Cernobîl la 15 decembrie a.c., cu respectarea angajamentului Grupului celor 7 țări puternic industrializate (G-7) de a participa la cofinanțarea construirii a două centrale nucleare mai mici;
- acordarea de către UE a unui nou program de asistență financiară, însă după ce va fi reluată finanțarea din partea FMI către această țară;

⁶⁵⁾ Vezi și: *EU-UKRAINE SUMMIT - Joint Statement*, Press release, Paris, 15 septembrie 2000.

- acordarea de asistență tehnică, prin intermediul programului TACIS al UE, pentru promovarea reformelor economice în Ucraina, în special în domeniile: fiscalității, comerțului, agriculturii și privatizării;
- susținerea de către UE a unei aderări rapide a Ucrainei la Organizația Mondială a Comerțului (OMC), inclusiv prin acordarea unei asistențe tehnice în acest sens, care să permită acestei țări o participare mai largă la comerțul mondial. Această aderare la OMC, probabilă în 2001, ar permite Ucrainei și UE să procedeze la deschiderea de negocieri în vederea încheierii unei zone de comerț liber între cele două părți;
- eliminarea de către UE a Ucrainei de pe lista țărilor considerate ca fiind încă cu economie planificată ("non-market economy") în cadrul acțiunilor antidumping inițiate de Comisia Europeană⁶⁶⁾.

În ceea ce privește lărgirea UE prin aderarea celor 10 țări din Europa Centrală și de Est, președintele Kutchma a precizat explicit poziția favorabilă a țării sale față de acest proces, subliniind că "noi susținem actuala lărgire a UE, deoarece aceasta contribuie la stabilitatea politică în Europa, inclusiv a Ucrainei". Președintele ucrainian a menționat însă că această lărgire trebuie să țină seama și de "interesele noastre" și că nu trebuie să conducă la o "nouă divizare în blocuri a Europei". Președintele Comisiei Europene, Romano Prodi a dat asigurări că UE va discuta cu Ucraina impactul politic, economic și comercial al lărgirii asupra acestei țări.

3.4. Cadrul juridic al relațiilor economice dintre Uniunea Europeană și China

După un prim acord-cadru de cooperare economică, semnat între UE și China în 1978, la **21 mai 1985** a fost încheiat un "Acord de cooperare comercială și economică între UE și China", care a intrat în vigoare la 1 octombrie 1985⁶⁷⁾. Acest acord, încheiat pe o perioadă de 5 ani și prelungit prin "tacită reconducțiune", avea ca obiective principale, următoarele:

- acordarea reciprocă a clauzei națiunii celei mai favorizate (n.n. China nefiind membră GATT);
- promovarea cooperării în domeniile: industrial, agricol, minier, știință și tehnologie, energie, transporturi și comunicații, protecția mediului înconjurător;
- facilitarea investițiilor de capital ale țărilor UE pe teritoriul Chinei;
- acordarea de asistență financiară și tehnică de către UE pentru modernizarea economiei.

Pe data de **25 martie 1998** Comisia UE a adoptat o comunicare intitulată "Către un parteneriat global cu China". Această comunicare a fost aprobată de Consiliul de miniștri al UE la **29 iunie 1998**⁶⁸⁾.

⁶⁶⁾ Vezi și: "Uniunea Europeană - Ucraina: a treia reuniune la nivel înalt", în *Piața Internațională* - Buletin de Informare Economică Operativă, nr. 127/octombrie 2000, I.E.M., București.

⁶⁷⁾ Vezi și: *Accords bilatéraux et autres engagements qui lient les Communautés à des pays tiers*, Commission des Communautés Européennes, Bruxelles, 1998.

⁶⁸⁾ Vezi și: *Bulletin Quotidien Europe*, Commission Européennes, Bruxelles, 27 mars 1998.

Respectiva comunicare prezenta recomandări care vizau ameliorarea relațiilor UE cu China, în încheiere menționându-se că, Comisia UE va înainta periodic rapoarte Consiliului și Parlamentului European privind progresele realizate în legătură cu propunerile expuse. Perioada la care se referea documentul menționat era cuprinsă între martie 1998 și martie 2000.

În luna septembrie 2000 Comisia UE a făcut bilanțul acțiunilor întreprinse pentru punerea în aplicare a propunerilor cuprinse în comunicarea Comisiei UE într-un raport publicat în "Bulletin Quotidien Europe". Astfel după adoptarea comunicării relațiile UE-China s-au intensificat considerabil. Primele întâlniri la nivel înalt între UE-China au deschis calea către un dialog politic mai larg. Discuțiile s-au extins asupra unor probleme cum sunt securitatea regională, economia și comerțul și drepturile omului.

Pe data de **19 mai 2000** UE și China au semnat un acord bilateral care deschide calea către aderarea Chinei la Organizația Mondială a Comerțului (OMC). Aderarea Chinei la OMC va în opinia experților, o "provocare" majoră pentru UE, care va consta în punerea la punct a unor metode reciproc acceptabile pentru a verifica respectarea de către China a obligațiilor către OMC și în a o ajuta să le respecte.

În ceea ce privește relațiile comerciale, Comisia Uniunii Europene și Centrul chinez de promovare a comerțului exterior au lansat în 1998 un "dialog comercial UE-China" în vederea promovării contactelor între oamenii de afaceri din cele două țări. Acest proces probabil că se va amplifica, pe 23 octombrie 2000 urmând a avea loc o nouă întâlnire bilaterală, în același timp cu întâlnirea anuală la vârf UE-China. În octombrie 1999, după mai mulți ani de pregătiri, delegația UE la Beijing și societățile provenind din țări membre ale UE au lansat Camera de Comerț a UE la Beijing. Ea va contribui la identificarea și suprimarea obstacolelor care împiedică accesul pe piețe și la promovarea prezenței comerciale a UE în China. Camera se autofinanțează în întregime și are deja 180 de societăți membre.

Suținerea reformelor economice și sociale a constituit și ea o prioritate în perioada menționată (martie 1999-martie 2000).

În prezent există patru proiecte însumând 22 milioane de euro, care urmăresc obiective legate de OMC, după cum urmează:

- un program de pregătire a aderării la OMC care ar urma să înceapă în noiembrie 2000 și care urmărește formarea de funcționari chinezi însărcinați cu punerea în aplicare a obligațiilor care vor decurge în urma aderării;
- o inițiativă de mare amploare vizând susținerea reformei și restructurarea sectorului de servicii financiare, care va începe la sfârșitul acestui an;
- un proiect privind colectarea și difuzarea datelor statistice;
- un program destinat creării unui mecanism transparent și nediscriminatoriu de trecere la piețele publice.

Între cele două părți se mai află în pregătire o serie de proiecte care vor contribui la constituirea unui sistem modern și eficace de protejare a drepturilor de proprietate intelectuală, cu aplicabilitate în 2001.

La sfârșitul lunii martie 2000, la Beijing, au avut loc negocieri între o delegație a Uniunii Europene, condusă de Pascal Lamy, membru al Comisiei Europene responsabil cu schimburile comerciale externe și autorități chineze având în frunte pe ministrul comerțului exterior, Shi Guangsheng. Aceste negocieri au vizat susținerea de către Uniunea Europeană a intrării Chinei în Organizația Mondială a Comerțului în schimbul unor facilități pe care guvernul chinez să le acorde exportatorilor și marilor firme din țările comunitare, similare, într-un fel, cu cele acordate firmelor din SUA ce operează pe teritoriul chinez⁶⁹⁾.

De menționat faptul că, în 1999, Uniunea Europeană a înregistrat un deficit în schimburile comerciale cu China de cca 25 miliarde de euro, în creștere cu cca. 3 miliarde euro față de cel realizat în 1998.

Delegația UE a solicitat un regim preferențial vamal la exporturile pe piața chineză pentru cca. 400 de produse, incluzând: telefonie mobilă și telecomunicații, autoturisme (reducerea taxelor vamale la 17,5%), produse cosmetice, băuturi, tutun, brânzeturi, produse din piele (reducere de taxe vamale în medie, de la 19% la 7%). De asemenea, delegația UE a solicitat autorităților chineze acordarea unor facilități juridice și administrative în domeniile: asigurare, bănci mixte, crearea de lanțuri de magazine, la "paritate" cu cele acordate SUA.

Deși nu s-a ajuns la un acord concret în acest sens, cele două părți au convenit să aibă o nouă rundă de negocieri în cursul lunii noiembrie 2000.

⁶⁹⁾ Vezi și: "Uniunea Europeană - China: negocieri vizând impulsionearea relațiilor economice", articol publicat în *Piața Internațională - Buletin de Informare Operativă*, IEM, 5 aprilie 2000.

Capitolul 4

TENDINȚE ALE POLITICII COMERCIALE COMUNE A UNIUNII EUROPENE FAȚĂ DE ȚĂRILE DEZVOLTATE

4.1. Spațiul Economic European - noua formă de reglementare a cadrului juridic al relațiilor economice dintre Uniunea Europeană și țările membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS)

Generalități

Relațiile economice între țările AELS și UE ca entitate au ocupat, în istoria Comunității, un loc principal, ținând seama de importanța primordială a legăturilor politice, economice și comerciale existente între cele două organisme regionale⁷⁰⁾.

Prima fază a acestor relații, care corespunde și primului cadru juridic instituit între cele două organisme regionale vest europene, s-a derulat în perioada 1972 - 1992 și a fost marcată de încheierea acordurilor de zonă de comerț liber pentru produsele industriale (iulie 1972), limitate la domeniul comercial. Acest acord, ce prevedea eliminarea taxelor vamale și a restricțiilor cantitative din calea schimburilor reciproce de produse industriale într-o perioadă de 5 ani, a fost definitivat abia în 1982, când s-au operat ultimele eliminări de taxe vamale. Având în vedere, lărgirile ulterioare ale UE și adâncirea integrării economice în cadrul acesteia, acest cadru juridic a devenit prea "restrictiv" pentru a îngloba relațiile economice între UE și țările AELS. Semnarea, la 2 mai 1992, la Porto, a Acordului de creare a "Spațiului Economic European" a constituit cea de-a doua etapă și totodată, un salt calitativ, în relațiile bilaterale UE – AELS

Aderarea Austriei, Finlandei și Suediei la UE, de la 1 ianuarie 1995, a constituit momentul de "vârf" al acestor relații.

Spațiul Economic European (UE-AELS) - cea mai mare piață integrată din lume

Intrarea în vigoare de la 1 ianuarie 1993 a Acordului care instituie Spațiul Economic European (SEE) reprezintă un eveniment cu implicații majore asupra arhitecturii geo-politice și economice a Europei. Acordul a fost ratificat de Parlamentul UE, Suedia, Austria, Norvegia, Finlanda și Islanda, singura țară care nu a ratificat acest tratat a fost Elveția. Acest spațiu economic format în 1992 din

⁷⁰⁾ Vezi și: "Relation avec les pays de L'AELE et L'Espace Economique Européen" în colecția *Joly Communautaire*, Bruxelles, dec.1998.

cele 12 țări membre UE și cele 6 țări membre ale AELS, însumau o populație de peste 380 milioane consumatori, ceea ce reprezintă cea mai mare piață integrată din lume.

Conceptul de SEE conturează o nouă formă de integrare între țările AELS și UE, menită să adâncească interdependențele dintre economiile țărilor vest-europene.

Pornind de la zona de liber-schimb deja creată între UE și AELS, SEE înglobează, geografic, aceleași țări, respectiv cele 18 țări membre, dar el se diferențiază de zona de liber-schimb prin aceea că, în afară de domeniul comercial specific zonei, aceasta comportă sau implică o cooperare mai largă, într-un număr mare de domenii (economic, cercetare-dezvoltare, transporturi, protecția mediului înconjurător, social și chiar cultural). Faptul că, mișcarea integraționistă din cadrul UE înregistrează în prezent, sau mai bine zis începând cu anul 1985, o reorientare a direcției de pe plan orizontal - prin lărgirea ariei țărilor participante, pe plan vertical - adâncirea integrării economice, punându-se în aplicare planul de creare a unei piețe interne unice până în 1992, a generat un interes major în țările AELS pentru crearea SEE, respectiv pentru o "apropiere" mai strânsă față de cel mai mare importator și exportator mondial⁷¹⁾.

Argumentul principal ce a stat la baza deciziei de creare a SEE din partea țărilor AELS a fost "teama" acestora că, odată cu încheierea procesului de formare a pieței unice în UE - care presupune liberalizarea completă a schimburilor comerciale intra-comunitare, accesul produselor industriale provenite din AELS va fi îngrădit din nou, producându-se o diferențiere ca regim comercial, față de cele din țările UE sau temerea că ar avea același regim ca acela din alte țări terțe (cu referire la Japonia). Ori, după cum relevau datele statistice, țările UE reprezentau de departe, principalul partener comercial al AELS în 1992, circa 60% din importurile AELS au provenit din UE (116 miliarde dolari), iar 56% din exporturile AELS s-au îndreptat spre țările comunitare (106 miliarde dolari).

De asemenea, în cercurile de decizie din AELS se aprecia că, în contextul formării și funcționării pieței interne unice în UE, acordurile de zonă de liber-schimb existente, între cele două grupări nu mai corespund, planând permanent o anumită incertitudine asupra modului de realizare a exporturilor AELS în UE în condiții de "free trade".

Interesul deosebit pe care țările AELS l-au manifestat pentru crearea SEE rezultă și din tendința de dezintegrare a acestei grupări regionale, prin dorința unor țări de a adera la UE și de a părăsi gruparea. Astfel, Austria, Suedia, Finlanda și Norvegia prezentaseră deja, oficial, cererea de aderare la UE, acestea având deja mai multe runde de negocieri cu autoritățile comunitare.

Pe de altă parte, UE dorea, de asemenea, să-și mențină în continuare relațiile privilegiate cu țările AELS, având în vedere, în primul rând, faptul că, și în cazul ei, AELS reprezenta principalul partener comercial (în 1992, de exemplu, 27% din totalul exporturilor extra - CEE s-au îndreptat spre țările AELS, depășind nivelul cumulativ de 24% înregistrat pe relațiile SUA și Japonia).

⁷¹⁾ Vezi și: "Special Relationship between EFTA and the European Community as actors in European Free Trade" - în *EFTA Bulletin* - No. 2/2000, Geneva.

Deși antamat în 1984 la Luxemburg, procesul de creare a SEE a demarat greoi, concretizarea acestui concept având loc abia la reuniunea la nivel înalt a UE din decembrie 1989 de la Strasbourg, unde reprezentanții UE și AELS au convenit ca, în 1990, să ajungă la un acord global pentru intensificarea conlucrării lor în direcția creării SEE, stabilind totodată, orientările generale referitoare la desfășurarea oficială a negocierilor globale.

Reuniunea a fixat, de asemenea, termene precise de atingere la acest deziderat, hotărând ca direcțiile de acțiune, în detaliu, ale acestui proiect să fie definitive între cele două părți în cursul anului 1991, iar punerea în aplicare a înțelegerilor privind crearea și funcționarea SEE să coincidă, în timp, cu cea a pieței interne unice în CEE, respectiv, începând cu anul 1993.

Negocierile și dezbaterile care au avut loc în cursul anilor 1989 și 1990 între reprezentanții UE și AELS au scos, însă la iveală, o serie de probleme "delicate", de dispute, de opinii controversate în ceea ce privește reglementările ce vor statua SEE.

Deși, în ianuarie 1990, la Geneva, în cadrul reuniunii miniștrilor de externe ai țărilor AELS s-a convenit un mandat comun de negocieri, stabilindu-se conținutul și modul de desfășurare a acestora, totuși, ulterior au apărut poziții divergente în rândul țărilor membre referitoare la diverse reglementări ale viitorului SEE, care lezau unele interese naționale deosebite. Astfel, AELS consideră că fiecare din țările membre, din rațiuni de politică internă, este îndreptățită să-și stabilească propriul său catalog de derogări, care formează, în ansamblu, un inventar global ce apără interesele AELS

Una din problemele delicate și deosebit de controversate a fost aceea a luării deciziei în cadrul viitorului SEE, deoarece se apreciază că țările AELS refuzau să fie puse în fața unui fapt împlinit și reclamau un mecanism de codecizie, care să le apere interesele lor specifice, în timp ce UE considera aceasta o tentativă de imixtiune în treburile sale.

Autoritățile UE susțineau că, instituirea SEE impune din "start" țărilor AELS să accepte cele patru "libertăți" fundamentale ale UE, respectiv, libera circulație a persoanelor, a mărfurilor, a capitalurilor și serviciilor.

În concluzie, procesul de creare a SEE a fost considerat un fapt împlinit, acesta corespunzând și teoriei "arhitecților" comunitari ai Europei concentrice, care văd în centru o Uniune Europeană puternică și unită, înconjurată de al doilea cerc format din cele 6 țări AELS, care să conducă la crearea Statelor Unite ale Europei de Vest. Acest "spațiu economic european" este înconjurat la rândul său de un alt cerc concentric, și anume, cel al țărilor mai vechi asociate la UE (Turcia, Malta, Cipru), urmat în sfârșit, de cercul țărilor est-europene asociate la UE⁷²⁾.

Cea de a 14-a reuniune a Consiliului mixtural SEE, format din miniștrii afacerilor externe ai celor 4 țări AELS (Islanda, Norvegia, Elveția și Liechtenstein) și 15 țări UE, ce a avut loc la Bruxelles, la 19 septembrie 2000, a analizat funcționarea acordului între cele două grupări regionale și a trasat liniile directoare

⁷²⁾ Vezi și: "EFTA and the EEA: a functioning partnership", în *EFTA Bulletin*, septembrie 2000, Geneva.

de evoluție a cadrului juridic reciproc⁷³⁾. Principalele concluzii desprinse în cadrul acestei reuniuni au evidențiat buna funcționare a acordului de SEE, necesitatea lărgirii prevederilor acestuia și în domeniul schimburilor de produse agricole, lărgirea cooperării în domeniul protecției mediului înconjurător, sănătate și protecție socială, precum și intensificarea dialogului politic.

De asemenea, Consiliul mixt SEE a dezbătut implicațiile viitoarei lărgiri a UE asupra relațiilor economice bilaterale, însărcinând Comitetul mixt SEE să evalueze, într-un raport viitor, principalele consecințe și măsurile ce vor trebui întreprinse în această direcție.

4.2. Cadrul juridic actual și de perspectivă al relațiilor economice dintre Uniunea Europeană și SUA

Dacă nu se ține seama de acordurile intervenite în cadrul GATT între UE și SUA, nici un acord comercial global nu există între cele două entități (la nivel sectorial, între UE și SUA au fost semnate de-a lungul timpului mai multe acorduri acoperind domenii ca: energie atomică, mediu înconjurător, produse textile, produse siderurgice, vinuri, tehnologie mineralogică, citrice, anumite produse din carne, deșeuri radioactive ș.a.).

După reuniunea la nivel înalt a UE de la Madrid (decembrie 1995), în care s-a hotărât stabilirea unui cadru juridic adecvat dezvoltării relațiilor economice cu SUA, în martie 1996 a fost stabilit un cadru general și un plan comun de acțiune, în cadrul semnării așa numitei "Agende Transatlantice".

Existența a numeroase probleme "delicate" și contradicții între cele două părți nu a făcut posibilă stabilirea exactă și implementarea unui calendar precis, menit să finalizeze un cadru juridic global al relațiilor UE - SUA.

În cursul lunii februarie 1998, Leon Brittan membru al Comisiei Uniunii Europene responsabil cu relațiile economice externe a relansat proiectul de creare a unei "noi piețe transatlantice" prin prezentarea executivului comunitar a obiectivelor acordului de zonă de comerț liber preconizat a se încheia între "cei 15" și SUA.

De menționat că, relațiile UE - SUA au marcat o ușoară intensificare după adoptarea "festivă" acum 2 ani, a "Agendei transatlantice", dar fără să se concretizeze într-un act juridic bilateral până în prezent.

Leon Brittan, apreciat ca un promotor consecvent al intensificării relațiilor bilaterale UE-SUA, a prezentat o nouă formă a proiectului de creare a unei zone de comerț liber între cele două părți, în ideea de a obține acordul tuturor țărilor membre, în special al Franței, reticentă la acest proiect.

În opinia lui Leon Brittan, încheierea acestui acord și, respectiv, funcționarea propriu-zisă a zonei de comerț liber va conduce la o creștere suplimentară, cu 1 punct procentual a PIB, atât al "celor 15", cât și al SUA, în următorii 5 ani⁷⁴⁾.

Succint, acest proiect cuprinde următoarele obiective:

⁷³⁾ Vezi și: *Conclusions of the 14th Meeting of the EEA Council*, în Press release, Brussels, 19 septembrie, 2000.

⁷⁴⁾ Vezi și: Cornel Albu - "Uniunea Europeană-SUA: negocieri privind viitoarea zonă de comerț liber", *Buletin de Informare Operativă "Piața Internațională"*, IEM, 20 aprilie 1998.

- crearea unei zone de comerț liber în domeniul serviciilor;
- reducerea progresivă până la "zero", până în anul 2010, a tuturor taxelor vamale percepute în schimburile reciproce cu produse industriale;
- eliminarea barierelor "tehnice", respectiv, norme și standarde ce afectează comerțul bilateral, prin extinderea acordurilor de recunoaștere reciprocă deja în vigoare și intensificarea măsurilor de armonizare a acestora;
- liberalizarea reciprocă în domeniile: piețe publice, proprietate intelectuală, investiții de capital.

După cum se poate observa, ținând seama de obiecțiile Franței, proiectul de acord nu conține nici o referire la liberalizarea schimburilor cu produse agricole și în domeniul audiovizualului.

Potrivit comentariilor apărute, la acea dată, în presa de specialitate, după prezentarea proiectului de acord, acest proces bilateral de liberalizare a schimburilor de mărfuri și servicii între cei doi principali "actori" din lume, riscă să aducă un prejudiciu sistemului multilateral promovat de Organizația Mondială de Comerț (OMC), discriminând și descurajând țările terțe, din Asia și America Latină mai ales, în încărcarea lor de majorare a cotei de piață pe cele două mari spații economice. Principalele probleme bilaterale, care, în opinia SUA, împiedică realizarea acestui acord cu UE sunt legate de: protecționismul politicii agricole comune a UE, acordurile preferențiale încheiate de UE cu țările terțe, reglementările de piață internă unică, unele aspecte de politică monetară și energetică a UE, deficitul comercial în creștere înregistrat de SUA cu UE în ultimii ani (vezi tabelul nr. 2)

De partea cealaltă, ultimul Raport al Comisiei Europene ("Report on United States Barriers to Trade and Investment") menționa următoarele probleme ce amână semnarea acordului cu SUA⁷⁵⁾:

- aplicarea unilaterală a legislației americane în virtutea "Secțiunii 301" din "Trade Act" din 1974 și a "Omnibus Trade and Competitiveness Act" din 1988;
- legislația americană asupra achizițiilor publice ("Buy America Act");
- recurgerea la considerații de securitate națională ("Export Administration Act");
- aplicarea extraterritorială a anumitor legi americane în privința: Cubei, Iranului, Irakului și libiei (legea "Helms-Burton" și legea "d'Amato");
- subvențiile directe acordate de SUA exportatorilor săi prin "Foreign Sales Corporation";
- anumite bariere tarifare și obstacole tehnice menținute de autoritățile americane la importul, în special de produse agricole, din țările UE;
- anumite aspecte ale legislației americane privind dreptul de proprietate intelectuală.

Reuniunea la nivel înalt dintre UE și SUA, din 18 mai 1998 de la Londra, a adoptat o "Declarație comună" privind realizarea unui parteneriat transatlantic. La

⁷⁵⁾ Vezi și: "Relations commerciales avec les Etats-Unis", în colecția *Joly Communautaire*, Bruxelles, decembrie 1998.

9 noiembrie 1998, la propunerile Comisiei Europene, Consiliul ministerial al UE a aprobat un program de măsuri care precizează domeniile în care acțiuni comune pot fi demarate și finalizate cu SUA pe plan multilateral și bilateral.

Tabel nr. 2

**Evoluția schimburilor comerciale între UE și SUA
în perioada 1996 - 1999**

milioane euro -

Anii	Export în SUA		Import din SUA		Sold balanță comercială	
	UE (15 țări)	Zona euro (11 țări)	UE (15 țări)	Zona euro (11 țări)	UE (15 țări)	Zona euro (11 țări)
1996	114.877	83.595	113.140	78.574	1.737	5.021
1997	141.373	102.626	137.847	94.339	3.526	8.287
1998	161.158	119.911	152.019	104.790	9.139	15.121
1999	182.804	134.961	158.896	112.182	23.908	22.779

Sursa: EUROSTAT, Nr. 8-9/2000, Bruxelles.

Evoluțiile relațiilor economice dintre SUA și UE din anii 1999 – 2000 nu au permis însă punerea în aplicare a acestor măsuri. Pe plan multilateral, în cadrul OMC, deschiderea “Rundeii Mileniului”, în noiembrie 1999 la Seattle a fost marcată de un eșec total, la bază stând dezacordul dintre poziția UE și cea a SUA privind o nouă liberalizare a schimburilor cu produse agricole, respectiv desființarea reglementărilor protecționiste de import și de subvenționare la export a politicii agricole comune a UE. Pe plan bilateral, ostilitățile reciproce și unele măsuri de “represalii” comerciale luate de o parte și de alta au condus la o escaladare a “războiului” comercial transatlantic, făcând imposibilă derularea unor negocieri vizând încheierea acordului de zonă de comerț liber. La începutul lunii octombrie 2000, cele două părți au încheiat un “armistițiu” în ceea ce privește rezolvarea principalelor diferende dintre ele, în sensul amânării pentru 2001 a discutării “dosarelor sensibile” ce confruntă schimburile comerciale comunitaro-americe (în special cele legate de subvenționarea exporturilor), fără însă, în opinia experților, a se vedea o finalizare a acestora, care să permită deblocarea negocierilor în privința încheierii acordului de zonă de comerț liber preconizat⁷⁶⁾.

4.3. Cadrul juridic actual și de perspectivă al relațiilor economice dintre Uniunea Europeană și Canada

Ca și în cazul SUA, primele relații “contractuale” între UE ca entitate și Canada s-au materializat în încheierea unor acorduri **sectoriale**, acoperind domenii ca: utilizarea energiei atomice în scopuri nemilitare, protecția mediului înconjurător, cooperarea în domeniul științei și tehnicii fuziunii nucleare ș.a.

⁷⁶⁾ Vezi și: “Treve dans la guerre commerciale transatlantique”, în *Le Figaro économique*, 2 octombrie 2000, Paris.

Bazele cadrului juridic actual ce reglementează relațiile economice între UE și Canada au fost puse abia în 1976.

La **6 iulie 1976**, la Ottawa, a fost semnat Acordul-cadru de cooperare economică și comercială între UE și Canada, acord ce a intrat în vigoare la 1 octombrie 1976 și care a fost încheiat pe o perioadă nedeterminată, denunțarea sa putând avea loc pe baza unui preaviz de 1 an⁷⁷⁾.

Acordul a favorizat un cadru propice pentru dezvoltarea schimburilor și cooperării economice între țările UE și Canada. Este vorba de un acord nepreferențial, fondat pe aplicarea principiului clauzei națiunii celei mai favorizate. Acordul prevede, în principal promovarea cooperării economice, în scopul încurajării realizării unor legături mai strânse între industriile din țările comunitare și cele din Canada, mai ales sub forma de societăți-mixte de producție și comercializare. De asemenea, prevede încurajarea investițiilor reciproce de capital, a schimburilor de tehnologie, precum și acțiuni comune pe terțe piețe. Produsele siderurgice din cadrul CECO sunt cuprinse în acord, un Comitet mixt de cooperare fiind creat și însărcinat să evedențieze posibilitățile practice de conlucrare între firmele canadiene și cele din țările comunitare.

Acordul din 1976 a fost completat în 1995 prin o serie de acorduri distincte în domeniul științei și tehnologiei și al formării cadrelor și educației.

Pe plan politic, o “Declarație asupra relațiilor între UE și Canada” a fost semnată la 22 noiembrie 1990, la Roma. Deși ea nu modifică cu nimic prevederile acordului din 1976, totuși ea a creat noi mecanisme de consultare, atât pe plan politic, cât și economic.

4.4. Cadrul juridic actual și de perspectivă al relațiilor economice dintre Uniunea Europeană și Japonia

După eșecul negocierilor angajate în anii '70 în vederea încheierii unui acord comercial între UE și Japonia, cele două părți au convenit să promoveze relațiile economice bilaterale printr-o procedură de “dialog permanent”. Excepție a făcut semnarea la **1 iunie 1977** a unui acord sub forma de “schimburi de scrisori” între Comisia UE și guvernul Japoniei privind modalitățile de cooperare în domeniul protecției mediului înconjurător⁷⁸⁾.

La **18 iulie 1991**, la Haga, a fost semnată o “Declarație comună UE – Japonia” în scopul de a da o dimensiune politică a acestor relații și de a intensifica cooperarea în diverse domenii. Declarația a creat un cadru instituțional de consultări: summit-uri anuale cu participarea președintelui în exercițiu al Consiliului European, președintele Comisiei Europene și primul ministru al Japoniei; reuniuni anuale la nivel ministerial și la nivel de “înalți funcționari”.

⁷⁷⁾ Vezi și: “ Les Relations avec le Canada”, în colecția *Joly Communautaire*, Bruxelles, decembrie 1998.

⁷⁸⁾ Vezi și: *Accord bilatéraux et autres engagements qui lient les Communautés à des pays tiers*, Bruxelles, ianuarie 1988, pag.144.

La 29 mai 1995, Consiliul ministerial al UE a adoptat, la propunerile Comisiei "liniile directoare pentru eliminarea obstacolelor în comerțul Japoniei și pentru a intensifica cooperarea economică cu această țară".

"Dialogul" între UE și Japonia a fost intensificat după summit-ul din iulie 1995. Cu acest prilej, cele două părți au convenit 4 categorii de măsuri.⁷⁹⁾

- eliminarea, într-o perioadă de 3 ani, a obstacolelor netarifare la importul din UE, ce derivă din reglementările specifice pieței japoneze;
- reducerea taxelor vamale la importul japonez din țările UE pentru unele produse ca: încălțăminte, articole din piele, confecții, conserve din pește;
- eliminarea reciprocă a unor obstacole rezultând din norme și certificate tehnice;
- eliminarea unor obstacole "structurale" ce rezultă din raporturile "producători – distribuitori".

În ceea ce privește accesul produselor japoneze pe piața comunitară, restricțiile cantitative pentru diverse produse industriale au fost eliminate în 1998. La 31 iulie 1991, UE a încheiat cu Japonia un aranjament tranzitoriu în sectorul autovehiculelor, care comportă două elemente: UE elimină restricțiile naționale la importul de autovehicule din Japonia, iar în schimb, autoritățile japoneze se angajează să-și autolimiteze, la un anumit nivel negociat anual, exporturile sale pe piețele comunitare. De exemplu, pentru 1998, Japonia a convenit cu UE autolimitarea exporturilor sale în cel 15 țări comunitare la 1,19 milioane bucăți.

La 19 iulie 2000, la Tokio, a avut loc cel de al 9-lea summit între UE și Japonia, care a stabilit direcțiile prioritare ale promovării comerțului și cooperării economice bilaterale pentru următorii 10 ani⁸⁰⁾. Programul, denumit "Decade of Japan-Europe Cooperation", include un dialog politic permanent, vizând promovarea păcii și securității în lume, precum și obiective vizând intensificarea schimburilor comerciale și a fluxurilor de investiții, a cooperării economice în diverse domenii, care să valorifice mai bine potențialul economic al celor două Părți, care dețin împreună 45% din PIB-ul mondial.

⁷⁹⁾ Vezi și: "Les Relations avec le Japon", în colecția *Joly Communautaire*, Bruxelles, decembrie 1998, pag. 19.

⁸⁰⁾ Vezi și: *Japan – EU Summit – Joint Conclusions*, în Press release, Brussels, 20 July 2000.

Anexe

ANEXA 1

REZUMATUL REGLEMENTĂRII ANTIDUMPING A UNIUNII EUROPENE 384/1996, PE ARTICOLE ¹⁾

Articolul 1	Principii	Un produs oferit la un preț de dumping este definit ca fiind acela al cărui preț de export către UE este mai mic decât prețul produsului similar în țara exportatoare. Produsul similar este definit ca fiind acela care este asemănător în toate privințele sau având caracteristici foarte asemănătoare cu cele ale produsului considerat.
Articolul 2	Determinarea dumpingului	Pentru a stabili dacă apare dumpingul se face o comparație între prețul de export și valoarea normală. Valoarea normală se stabilește în mod uzual pornind de la prețul intern în afară de cazurile în care (I) nu există vânzări sau producție internă, (II) vânzările pe piața internă sunt insuficiente pentru a fi reprezentative (uzual, mai mici de 5% din volumul exporturilor către UE), (III) vânzările interne sunt făcute în pierdere. În aceste situații se folosește, de obicei, valoarea normală construită. Aceasta se bazează pe costuri + cheltuieli generale, administrative și cele cu vânzările + un profit rezonabil sau pe prețurile într-o țară terță. Este folosit prețul de export, în afară de situația care nu inspiră încredere datorită asocierii dintre exportatori și importatori. În acest ultim caz prețul de export este construit plecând de la prețul primei vânzări independente. Comparația dintre prețul de export și valoarea normală trebuie să fie corectă. Trebuie să se păstreze proporțiile pentru ajustările corespunzătoare legate de factorii care afectează comparabilitatea de preț. Marja de dumping este calculată pe baza comparației dintre media ponderată a valorii normale cu media ponderată a prețurilor pentru toate tranzacțiile de export către UE.
Articolul 3	Determinarea prejudiciului	Aceasta va implica o examinare obiectivă a volumului importurilor de dumping și a efectului importurilor de dumping asupra prețurilor UE pentru produse similare.

¹⁾ Vezi și: *Ghid practic al procedurilor și practicilor antidumping al Uniunii Europene pentru exportatorii români*, Ministerul Comerțului și Industriei, Departamentul de Comerț Exterior, București, februarie 1997.

		<p>A existat o creștere semnificativă a volumului importurilor?</p> <p>A existat o subevaluare semnificativă a prețului față de prețurile UE?</p> <p>Trebuie evaluat de asemenea, impactul rezultat din aceste importuri asupra industriei comunitare.</p> <p>Aceasta implică o evaluare a tuturor indicilor și factorilor economici relevanți reflectând starea industriei, începând cu declinul vânzărilor, profiturile, procentul din piață etc.</p> <p>Trebuie, de asemenea, demonstrat că importurile de dumping sunt cauze ale prejudiciului și că prejudiciul nu este cauzat de alți factori.</p>
Articolul 4	Definirea industriei Comunitare	Industria comunitară este definită ca având o proporție majoră din totalul producției în UE sau, în cazuri speciale, dintr-o regiune a UE.
Articolul 5	Inițierea procedurilor	Anchetele sunt inițiate după primirea unei plângeri scrise dacă există dovada suficientă a dumpingului, prejudiciului și a legăturii cauzale și există suficient sprijin pentru plângere din partea industriei comunitare. Comisia trebuie să înceapă în 45 de zile de la primirea plângerii.
Articolul 6	Ancheta	Aceasta stabilește procedurile cu privire la perioada de referință, dreptul la audieri și acces la informații. Comisia trebuie să încheie ancheta în 15 luni de la inițiere.
Articolul 7	Măsuri provizorii	Ca urmare a determinării provizorii a dumpingului și a prejudiciului, comisia poate impune măsuri provizorii. Acestea trebuie impuse în 9 luni de la inițiere și pot avea o durată maximă de 9 luni (de notat că întreaga anchetă trebuie să fie încheiată în 15 luni). Mărimea taxei este, de obicei, cea mai mică dintre marja de dumping sau cea de prejudiciu.
Articolul 8	Angajamente	Angajamentele de preț pot fi oferite ca urmare a determinării provizorii a dumpingului și prejudiciului.
Articolul 9	Încheierea fără măsuri sau impunerea de taxe	Anchetele sunt încheiate, de obicei, atunci când procentul de piață al exporturilor unei țări este mai mic de 1% sau marja de dumping este mai mică de 2%. Dacă sunt impuse taxe definitive, mărimea taxei este, de obicei, cea mai mică dintre marja de dumping și cea de prejudiciu.
Articolul 10	Retroactivitate	Taxele provizorii pot fi încasate de către UE dacă există dumping și prejudiciu. În anumite condiții, taxele pot fi percepute retroactiv până la 90 zile înainte de aplicarea măsurilor provizorii.
Articolul 11	Durată, revizuire, Rambursări	Taxele definitive expiră în 5 ani de la impunere, dacă nu sunt subiectul unei revizui.

		<p>Revizuirile de încetare au loc după 5 ani atunci când industria UE poate să furnizeze dovezi că prejudiciul ar putea să reapară dacă încetează măsurile.</p> <p>Pot avea loc revizuii interimare la cererea unei părți interesate dacă circumstanțele s-au schimbat semnificativ.</p> <p>Vor avea loc revizuii pentru noii veniți care încep să exporte după ce ancheta a fost încheiată și care altfel ar trebuie să se confrunte cu taxa cea mai ridicată.</p> <p>O revizuire va fi încheiată în mod normal în 12 luni.</p> <p>Un importator poate cere rambursarea taxelor dacă poate fi arătat că marja de dumping a fost eliminată.</p>
Articolul 12	Absorbție	Comisia poate redeschide o anchetă dacă taxele au fost absorbite de exportator; adică, dacă a fost o mișcare insuficientă în prețurile de vânzare din UE.
Articolul 13	Deturnarea de trafic	Pot fi aplicate taxe produselor sau părților care fac obiectul taxării și care ocolesc taxa fie prin fraudă vamală sau prin operații de asamblare simplă în UE sau în țări terțe.
Articolul 14	Prevederi generale	Acesta se referă la o serie de prevederi incluzând: <ul style="list-style-type: none"> - originea produselor; - suspendarea taxelor dacă s-au schimbat temporar condițiile de piață; - înregistrarea importurilor; - cereri de raportare ale statelor membre.
Articolul 15	Consultări între statele membre	De obicei, consultările au loc în Comitetul Special Consultativ.
Articolul 16	Vizite de verificare	Acestea se referă la procedurile care guvernează vizitele Comisiei pentru a verifica informațiile date în legătură cu dumpingul și cu prejudiciul.
Articolul 17	Eșantionarea	Dacă numărul reclamanților, exportatori și importatori, este mare, anchetele se pot rezuma la folosirea eșantioanelor corespunzătoare.
Articolul 18	Lipsa de cooperare	Atunci când companiile nu cooperează, concluziile Comisiei sunt bazate pe informațiile disponibile, iar rezultatul acestora poate duce la un tratament mai puțin favorabil decât în caz de cooperare.
Articolul 19	Confidențialitatea	Informațiile confidențiale nu vor fi trecute de exportator sau de reclamant în documentele puse la dispoziție celorlalte părți interesate pentru verificare cu condiția să se pregătească rezultate neconfidențiale.
Articolul 20	Dezvăluirea	Acesta expune procedura prin care părțile interesate pot solicita dezvăluirea fundamentelor în baza cărora au fost impuse taxele.

Articolul 21	Interesul comunitar	Măsurile antidumping trebuie să fie în interesul comunitar, bazate pe o apreciere a intereselor diferite, considerate ca un întreg incluzând interesele industriei interne, ale industriilor utilizatoare și ale consumatorilor.
Articolul 22	Prevederi finale	Anumite elemente referitoare la aplicabilitatea altei legislații pentru produsele agricole.
Articolul 23	Abrogarea legislației existente	Reglementările antidumping anterioare ale UE sunt abrogate.
Articolul 24	Intrarea în vigoare	Reglementarea a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1995. Prevederile pentru limitele de timp au fost în vigoare de la 1 septembrie 1995.

ANEXA 2

Uniunea Europeană: propuneri de reglementare a litigiilor comerciale în cadrul OMC¹

În cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), care a înlocuit de la 1 ianuarie 1995 GATT-ul, a fost creat Organul de Reglementare a Diferendelor Comerciale” (ORD) menit să soluționeze conflictele dintre țările membre legate de încălcarea regulilor de bază ale sistemului comercial multilateral.

Acordul de creare a ORD, semnat de toate țările membre OMC, preia o parte din modalitățile de rezolvare a litigiilor existente în cadrul GATT, dar prevede îmbunătățiri pe linia creării unor comisii de experți, durata de judecată, precizarea unor termene fixe, a căror nerespectare duce la aplicarea măsurilor fără consimțământul părții cauzate etc.

În cursul anului 1999, existența unui număr însemnat de litigii nesoluționate au determinat dezbateri aprinse între principalele puteri comerciale ale lumii: Uniunea Europeană (UE), SUA și Japonia având drept scop reexaminarea reglementărilor Acordului ORD.

UE, ca primă putere comercială a lumii și-a făcut cunoscută poziția sa în acest demers, propunând o serie de remedii eficiente.

Pentru reexaminarea sistemului de reglementare a conflictelor OMC propunerile UE au în vedere, în principal îmbinarea diplomației și dreptului prin intermediul celor două faze principale (negocierile și reglementarea juridică). În ceea ce privește negocierile UE ar dori ca orice acord amiabil să fie realizat în două luni. Negocierile trebuie să ia sfârșit după un an de zile, iar dacă una dintre părți dorește prelungirea acestora ea trebuie să solicite o nouă rundă de negocieri.

¹ Prelucrare după: “Différends commerciaux: UE peut-elle faire entendre sa voix au sein de OMC”, în *Problèmes économiques*, no. 2635, Paris, 13 oct. 1999.

UE ar dori, în paralel, și o întărire a preocupărilor juridice care ar presupune printre altele o reformă a modului de formare a comisiilor juridice. În prezent, membrii comisiilor sunt aleși pornind de la o listă de experți. UE sugerează crearea unei grupe de 15 până la 24 de experți împărțiți în grupuri de câte 3. Aceștia trebuie să reprezinte toate zonele geografice, dar să opereze în mod independent. În același timp se consideră că ar trebui crescută transparența, făcând publice toate argumentele prezentate în fața Comisiei sau a Organului de apel și facilitarea accesului la informație pentru țările terțe în aceleași condiții ca și pentru părțile direct implicate în litigiu.

Organismul de soluționare a litigiilor al OMC a făcut deja dovada eficacității sale având în vedere faptul că de la crearea sa în 1995 a înregistrat 154 de cereri de consultare, a format 54 de grupuri speciale și a adoptat 18 rapoarte ale comisiilor juridice, performanțe care reprezintă un veritabil vot de încredere al membrilor OMC.

În 1996, pentru prima dată, UE s-a aflat mai des în postura de reclamant decât de acuzat în afacerile supuse rezolvării OMC. În 1997 această tendință s-a accentuat având loc 16 consultări în care UE a fost parte reclamantă și 10 în care s-a aflat pe banca acuzării. În 1998 UE a fost implicată direct în 7 litigii din 10, la jumătate dintre acestea fiind parte acuzată. Conflictele în care UE a fost implicată în 1998 au situat-o pe poziții adverse în primul rând cu și cu țările în dezvoltare.

Implicarea UE în soluționarea litigiilor comerciale

Anul	UE parte reclamantă ¹	UE parte acuzată ¹	UE parte terță	Număr total de litigii (inclusiv cele în care UE nu a fost implicată)
1995	2 (1)	8 (2)	2 (1)	27
1996	7 (1)	4 (3)	14 (7)	37
1997	16 (5)	10 (3)	10 (2)	50
1998 ²	7	11 (1)	1	25
TOTAL ³	32	33	27	139

Sursa: Comisia UE, EUROSTAT, ianuarie 2000

1) Prima cifră este cea a consultărilor iar cea dintre paranteze este cea a procedurilor care implică grupurile speciale.

2) Pentru primele 6 luni.

3) Din 139 de afaceri, 92 se referă la UE.

În opinia experților, acest rol activ și hotărât al UE se explică în mare parte prin lansarea strategiei comunitare de acces liber pe piețe. Regulamentul privind obstacolele comerciale (ROC) deschide o nouă cale de recurs față de procedurile de soluționare a litigiilor OMC, în sensul că oferă posibilitatea întreprinderilor UE să depună o plângere oficială și să ceară Comisiei UE să deschidă o anchetă privind practicile țărilor terțe atunci când se consideră lezate de faptul că o țară terță a încălcat regulile comerciale multilaterale. Echilibrul intereselor comunitare în cadrul OMC se traduce deci din ce în ce mai mult printr-o abordare strategică a

mecanismului de reglementare a litigiilor OMC care constă în încercarea de a-l utiliza ca instrument de deschidere a piețelor pentru că asigură respectarea strictă a obligațiilor multilaterale de către partenerii comerciali ai UE. În context, se apreciază că, numărul de plângeri depuse de UE ar putea fi mai mare dacă statele sale membre ar fi pregătite să facă front comun pentru a-și apăra interesele. În final UE pare să cedeze la ideea neutralității regulilor de drept, dar în realitate se consideră că acestea reflectă un raport de forțe și confruntarea între sisteme juridice diferite. Puterea dominantă își impune propriile sale reguli de drept. În acest sens, se citează ca exemplu SUA, care nu acceptă deciziile OMC decât dacă ele îi servesc interesele. Legea de ratificare a Acordului de la Marrakech, în vigoare în prezent stipulează că, Congresul american poate cere ieșirea din OMC dacă SUA sunt condamnate de 3 ori în cadrul Organului de reglementare a diferendelor.

Concluzia experților comunitari este aceea că, "legea celui mai tare" nu a dispărut în totalitate odată cu jurisdicționalitatea și UE trebuie să răspundă unei noi provocări, aceea de a "dezechilibra balanța justiției" în favoarea sa pentru că SUA apar în prezent ca fiind singura țară capabilă să-și impună propria interpretare a regulilor OMC.

ANEXA 3

RAPORT AL ORGANIZATIEI MONDIALE A COMERTULUI (OMC) ASUPRA POLITICII COMERCIALE COMUNE A UNIUNII EUROPENE (UE)

Participarea continuă a UE în inițiativele comerciale ale OMC a avut ca rezultat o piață deschisă pentru produsele industriale cu o taxă vamală medie de 4,2% în 1999, scăzută de la 4,9% în 1997, se precizează într-un nou raport al OMC despre politicile comerciale ale UE¹.

Raportul OMC subliniază faptul că barierele de acces pe piață pentru textile și îmbrăcăminte sunt semnificative datorită taxelor vamale și cotelor mai mari. Raportul spune că accesul la produsele agricole este afectat negativ de operațiunea Politicii Agricole Comunitare (PAC).

Noul raport OMC împreună cu o declarație politică a Comisiei Europene (CE), vor servi ca bază pentru revizuirea politicii comerciale a UE care a avut loc între 12-14 iulie 2000 în Organismul de Examinare a Politicii Comerciale (OEPC) al OMC.

Raportul mai subliniază performanțele economice mai puternice ale economiilor țărilor comunitare, începând din 1997, cu o creștere economică medie de 2,5% pe an, care se așteaptă să sporească la peste 3% în 2000 și 2001. Unul din factori este progresul semnificativ al UE spre desăvârșirea pieței interne, notabil prin eliminarea reglementărilor de control pe piața serviciilor financiare și telecomunicațiilor în paralel cu angajamentele OMC și cu introducerea monedei euro în 1999. Totuși raportul arată faptul că această creștere economică trebuie să se manifeste prin scăderea puternică a ratei șomajului, iar UE cere în continuare reforme ale pieței muncii pentru realizarea acestui scop.

¹ *Trade Policy Review Body the European Union, OMC - Press release, Geneva, 4 July 2001.*

Raportul mai precizează că trendurile comerciale s-au oglindit în dezvoltări economice interne. Creșterea mai rapidă a importurilor față de exporturi a condus în 1999 la o inversare a poziției UE de surplus în comerțul de mărfuri și la un deficit comercial de 13,7 miliarde euro. În plus față de cererea internă mai mare, creșterea importurilor de 9% în 1999 a fost afectată de mai mult decât dublarea prețului petrolului pe piețele internaționale și de către declinul pronunțat al euro. În ceea ce privește exportul, sporirea din 1999 a fost susținută de cererea mare a SUA, cea mai mare piață pentru UE.

Raportul subliniază că UE are inițiative de politică comercială OMC și la nivel regional și bilateral. În OMC, UE are un rol de lider și este inițiatoarea unei noi runde de negocieri cu o agendă mai largă decât cea a Runderi Uruguay. UE practică o politică de transparență în propriile documente OMC și angajează reprezentanții societății civile într-un dialog în problema OMC. UE este, de asemenea, un utilizator principal al procedurilor OMC de soluționare a disputelor pentru aplicare drepturilor stipulate de acorduri și este parte reclamată într-un număr de procese; procedurile OMC de soluționare a disputelor joacă un rol cheie în relațiile comerciale transatlantice.

Raportul arată că, în beneficiul consumatorilor săi, UE are o piață larg deschisă pentru produsele industriale, cu un tarif al clauzei națiunii celei mai favorizate mediu de 4,2% în 1999 comparativ cu 4,9% în 1997. O altă acțiune de liberalizare a comerțului subliniată de raport este încheierea în 1999 a Acordului "consens" cu Japonia, care limita exportul de automobile în UE (în vigoare din 1991). Cotele la produsele textile și de îmbrăcăminte au fost liberalizate sau ridicate prin acordul OMC privind produsele textile și de îmbrăcăminte. Totuși raportul precizează că ridicarea cotelor la 12 din cele 52 de categorii de produse restricționate în 1990 reprezintă numai 5,4 din importurile restricționate și au beneficiat doar câteva țări dezvoltate.

Măsurile antidumping sunt în vigoare pentru importurile de produse siderurgice, produse electronice și chimice dintr-un număr de țări. Raportul stipulează că în anul 2000 se așteaptă un trend crescător pentru măsurile în forță, din moment ce numărul de noi investigații inițiate în 1999 s-a triplat. Se mai precizează că subvențiile bugetare subminează condițiile de concurență în unele sectoare industriale, deoarece nivelurile de subvenții au stagnat din 1997 (cu excepția Germaniei). Deschiderea spre concurență în serviciile de telecomunicații și infrastructură din UE în 1998 inclusiv pentru operatori străini, a fost în mare măsură rezultatul încheierii cu succes a negocierilor OMC. Piața este evaluată la 183 miliarde euro la paritate cu mărimea pieței din SUA. Deschiderea sa va da un impuls dezvoltării noii economii.

În serviciile financiare, angajamentele OMC ale UE au intrat în vigoare în martie 1999 extinzând conceptul de "pașaport unic" la furnizori străini de servicii bancare și de asigurări, ambele sectoare dinamice pe piața UE. Introducerea monedei euro în 1999 a dat, de asemenea, un impuls major integrării piețelor de capital europene².

² Examinarea politicii comerciale este un exercițiu, stipulat în acordurile OMC, prin care politicile comerciale ale țărilor membre sunt examinate și evaluate la intervale regulate. Dezvoltările semnificative care pot avea impact în sistemul comercial mondial sunt, de asemenea,

Dezvoltări economice recente

De la ultima examinare a politicii comerciale din 1997 UE a continuat să înregistreze progrese semnificative către desăvârșirea Pieței Interne (PI) inclusiv prin introducerea euro. Din 1997, impulsionată de cererea internă, creșterea economică s-a ridicat la o medie de 2,5% pe an și rata inflației a scăzut la niveluri istorice joase de 1,2% în 1999. Șomajul, totuși, rămâne ridicat la 9,2% din populația activă

În cadrul Pactului de Stabilitate și Creștere Economică, politicile macroeconomice ale statelor membre UE au constituit suportul revenirii economice angrenată la disciplina fiscală și stabilitatea prețurilor. Moneda euro a fost introdusă la 1 ianuarie 1999 pentru 11 din cele 15 state membre UE. Banca Centrală Europeană (BCE) conduce acum politica monetară a zonei euro, având ca obiectiv menținerea stabilității prețurilor (rata inflației sub 2%). În principiu, nu este urmărită nici o politică activă a cursului de schimb pentru moneda euro, care a scăzut cu peste 20% față de dolarul american până în aprilie 2000.

Politicile structurale au fost, de asemenea, suportul creșterii economice a UE. Inițiativele comunitare pentru desăvârșirea pieței interne sunt îndreptate spre îmbunătățirea eficienței și funcționalității piețelor pentru bunuri, servicii și de capital. Eforturi notabile au fost făcute către liberalizarea serviciilor financiare (ale căror efecte pe piața de capital au fost îmbunătățite de euro) și de telecomunicații, sprijinite de angajamentele OMC ale UE.

O mai mare importanță a fost dată unei politici concurențiale efective datorată structurii piețelor în sectoarele în care au fost recent eliminate reglementările de control ale pieței, cum ar fi telecomunicațiile. În plus, un val de fuziuni și achiziții a avut loc în sectoarele afectate de inițiativele pieței interne sau de importanța crescândă a comerțului electronic (pe Internet). În general, sporirea piețelor globalizate a dat un impuls activităților de fuziune transatlantice.

Creșterea de noi locuri de muncă este obiectivul politicii economice centrale ale UE, care trebuie realizat prin îmbunătățirea concurenței firmelor comunitare care operează într-un mediu de afaceri îmbunătățit de Uniunea Economică și Monetară (UEM) și pe piețe mai eficiente. Deși rata șomajului a scăzut constant începând din 1997, exprimându-se cu o singură cifră în 1998, pentru prima dată în ultimii 5 ani, aceasta este încă peste o rată "normală". Pentru a avea piețe de

monitorizate. Pentru fiecare examinare se alcătuiesc două documente: o declarație de politică a guvernului țării examinate și un raport scris detaliat, independent, de către Secretariatul OMC. Aceste două documente sunt apoi discutate de către membrii deplin ai OMC în Organismul de Examinare a Politicii Comerciale (OEPC) al OMC. Documentele și dările de seamă (procese verbale) ale întrunirilor OEPC sunt publicate la scurt timp după aceea. Din 1995, când OMC a intrat în vigoare, serviciile și aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală au fost, de asemenea, luate în considerare. Pentru această examinare, raportul Secretariatului OMC împreună cu declarația de politică dată de Comisia Europeană au fost discutate de OEPC pe 12-14 iulie 2000. Raportul Secretariatului OMC dezbate toate aspectele politicilor comerciale ale UE inclusiv legi și regulamente interne, cadrul instituțional, politici comerciale de măsuri și de sectoare.

muncă mai eficiente, o strategie comunitară de noi angajări este în vigoare din 1998 în baza Planului de Acțiune Națională pentru fiecare stat membru UE.

Tendențele schimburilor comerciale internaționale s-au oglindit puternic în dezvoltările economice interne. Creșterea importului și exportului UE (în cifre absolute) au scăzut brusc în 1998 în comparație cu 1997, deși diminuarea a fost mai accentuată pe latura exportului. Aceste tendințe au continuat în 1999 cu o creștere a exportului estimată la 3%, comparativ cu o sporire de 9% a importurilor. În concordanță cu o creștere internă mai viguroasă, sporirea importurilor (în termeni absoluți) a fost afectată de mai mult decât dublarea prețului petrolului pe piețele internaționale și de declinul euro. Surplusul tradițional al balanței comerciale a UE a dat naștere unui deficit comercial de 13,7 miliarde euro în 1999.

Orientarea geografică a schimburilor comerciale ale UE a suferit modificări însemnate scăzând rapid ponderea țărilor din Asia după 1997, datorită crizelor de pe piețele țărilor sud-est asiatice, și crescând ponderea țărilor nord-americane și central și est europene.

Creșterea economică susținută din SUA, partenerul comercial cel mai important al UE, a impulsionat creșterea exporturilor UE către Statele Unite, care au atins o pondere în total export, de 22% în 1998. Europa Centrală și de Est au câștigat, de asemenea, în importanță, atingând o cotă de peste 15% din exporturile UE în același an.

Obiectivele de bază ale politicii comerciale a UE au rămas în mare măsură aceleași de la ultima examinare (în 1997). UE continuă să urmărească inițiativele multilaterale, regionale și bilaterale pentru comerț liberalizat. La nivel multilateral, UE este inițiatoarea unei noi runde de negocieri cu o agendă mai largă decât la Runda Uruguay, unde negocierile au început în 2000. La nivel regional noua generație de acorduri UE accentuează o mai mare reciprocitate a angajamentelor de acces pe piață decât în trecut și se referă la o gamă mai largă de parteneri comerciali. Politica de dezvoltare este axată spre țările slab dezvoltate și țările beneficiare de SGP, în direcția promovării exporturilor acestor țări pe piețele țărilor comunitare.

Cu partenerii comerciali majori UE accentuează reducerea barierelor netarifare ce frânează comerțul, rezultate din standardele și normele tehnice și a încheiat acorduri de recunoaștere mutuală a dispozițiilor acestor norme.

În concordanță cu astfel de inițiative, UE și SUA au întărit cadrul relațiilor lor atât în interiorul cât și în afara OMC pentru o mai bună rezolvare a conflictelor comerciale.

Participarea UE la Organizația Mondială a Comerțului

UE este un membru cheie al OMC. Notificările despre dezvoltarea politicii comerciale sunt efectuate cu regularitate către OMC și sunt în principiu disponibile pentru public în spiritul politicii de transparență a UE. Angajamentele de la Runda Uruguay sunt implementate conform programului cu toate că extinderea liberalizării comerciale actuale pare a fi modestă. UE se implică în toate inițiativele

OMC de liberalizare a comerțului de la produse din tehnologia informației și farmaceutice până la serviciile financiare și de telecomunicații.

UE este un utilizator principal al procedurilor de soluționare a disputelor pentru aplicarea obligațiilor comerciale multilaterale ale partenerilor săi comerciali și este frecvent implicată ca parte reclamată, adesea, în dispute transatlantice. Majoritatea plângerilor sunt soluționate într-o fază incipientă dar UE a avut dificultăți în respectarea regulamentelor în două cazuri puternic mediatizate: bananele și carnea de vită tratată cu hormoni conducând la represalii vamale autorizate de OMC împotriva exportatorilor UE în 1999. UE recunoaște, totuși, că eforturile sale de asigurare că partenerii comerciali OMC respectă obligațiile lor trebuie să fie însoțite de propriile angajamente de respectare riguroasă a acordurilor.

În beneficiul consumatorilor săi UE are o piață larg deschisă pentru produse neagricole cu o taxă medie vamală în regimul clauzei națiunii celei mai favorizate de 4,2% în 1999 comparativ cu 4,9% în 1996. În plus, UE a eliminat 6 restricții cantitative în conformitate cu Acordul OMC de Liberă Trecere, de menționat fiind restricția Germaniei asupra cărbunelui (în vigoare din 1958) și "consensul" cu Japonia asupra importurilor în UE a autoturismelor de origine japoneză (în vigoare din 1991 până în 1999). Produsele textile și de îmbrăcăminte fac obiectul taxelor vamale peste medie, taxelor vamale în creștere și cotelor; primul și al doilea stadiu UE de integrare a acestui sector în Acordul GATT 1994 a ridicat cotele la 12 din cele 52 de categorii de produse restricționate în 1990 (5,4% din importurile restricționate) afectând doar câteva țări dezvoltate. Măsurile anti-dumping sunt în vigoare la importurile de produse siderurgice, produse electronice și chimice dintr-un număr de țări și este așteptată în 2000 o tendință crescătoare pentru măsurile în forță datorită sporirii numărului de inițieri de noi investigații în 1999. Subvențiile bugetare subminează condițiile de concurență în unele din sectoarele manufacturiere iar nivelul acestor subvenții a rămas în mare măsură neschimbat de la ultima examinare, excepție făcând Germania unde subvențiile pentru noile landuri au scăzut considerabil. Condițiile de acces sunt de asemenea afectate de numeroasele acorduri comerciale preferențiale ale UE care fac tratamentul clauzei națiunii celei mai favorizate aplicabil doar pentru importurile din 8 membri OMC: Australia; Canada; Hong Kong, China; Japonia; Coreea de Sud; Noua Zeelandă; Singapore; SUA. Tratatamentul cel mai favorizant este garantat pentru țările slab dezvoltate și pentru țările ACP (95% reducere de taxe vamale), urmate de acorduri comerciale regionale (80%) beneficiari ai SGP (54%) și țări care fac numai obiectul clauzei națiunii celei mai favorizate (20%).

Condițiile de acces la produsele agricole sunt afectate de PAC. Nivelurile ridicate ale gradului de autoaprovizionare (peste 100%) existente la produsele agricole primare, cum ar fi grâu, produse lactate și produse din carne, mențin un grad de protecție ridicat la importul în UE. Taxele vamale medii la produsele agricole sunt estimate la 17,3%, cu toate că accesul la produsele cu taxe mari, are loc, în principal prin cotele tarifare. Alocarea și administrarea din partea UE a cotelor tarifare a fost mult controversată în cadrul OMC în cazul bananelor. Alte probleme complexe ale regimului de frontieră pentru produsele agricole provenite din UE includ taxe impuse în termeni specifici bazate pe prețul de intrare. Ca

rezultat, condiții mai deschise de acces se aplică în general pentru produsele neprovenind din producția UE (exemplu: cafea, cacao).

În concordanță cu măsurile de protecție, UE a alocat pentru finanțarea PAC 45 miliarde euro (50 miliarde dolari SUA) în 1999, făcând din agricultură (45% din bugetul total) cea mai mare consumatoare de fonduri a UE.

Estimările OCDE indică faptul că nivelul subvențiilor acordate producătorilor agricoli în 1998-1999 a atins precedentul record istoric din 1986-1988, deși plățile directe (care fac obiectul programelor de limitare a producției) au crescut ca pondere la aproape un sfert din totalul subvențiilor. O redirectionare a plăților directe este prevăzută în continuare prin reforma PAC adoptată în 1999 cu reduceri la subvențiile prețului de piață pentru cereale, lapte și carne.

Standardele și normele de produs sunt o problemă cheie de acces pe piață, atât pentru piața internă cât și pentru partenerii comerciali. UE a încheiat acorduri de recunoaștere mutuală a acestor obstacole.

Achizițiile guvernamentale sunt de asemenea o problemă cheie de acces pe piață pentru piața internă și pentru partenerii comerciali. Achizițiile publice de bunuri și servicii au reprezentat aproape 14% din PIB al UE, adică peste 1000 miliarde euro în 1998. O mai bună concurență în acest domeniu a fost pentru mult timp un obiectiv central al UE pentru asigurarea unei mai bune utilizări a banilor publici, dar rezultatele la zi sunt "dezamăgitoare".

Accesul pe piață în cadrul comerțului cu servicii

UE este hotărâtă să continue înlăturarea restricțiilor pentru concurență și comerț în sectorul serviciilor. Între subsectoare, totuși, măsura liberalizării diferă semnificativ. De la ultima examinare în 1997, au intrat în vigoare acțiuni legislative majore în serviciile financiare și telecomunicații. Efectul acestor acțiuni de politică internă asupra condițiilor de concurență în aceste sectoare au fost întărite de angajamentele UE în OMC care prevăd tratament egal pentru furnizorii de servicii. În contrast, nu au fost făcute angajamente OMC pentru transport și servicii de audiovizual, iar legislația UE prevede numeroase forme de tratament preferențial bilateral sau comunitar. Începând din 1998, în paralel cu angajamentele OMC serviciile de telecomunicații și infrastructură în UE au fost deschise spre competiție, inclusiv pentru operatori străini. O piață mult mai competitivă s-a dezvoltat rapid. Schimbări legislative îndreptate spre armonizarea standardelor și condițiilor divergente urmează a fi adoptate până la sfârșitul lui 2001.

O puternică concentrare de furnizori s-a semnalat la exploatarea pieței de servicii de telefonie mobilă și de telefonie la mare distanță, care fac obiectul aplicării efective de către Comisia a legii concurenței UE.

Dezvoltările legate de serviciile financiare includ implementarea Planului de Acțiune pentru acest sector, pentru armonizarea legislației acolo unde este necesar, ca și schimbări structurale pe piețele de capital rezultate din introducerea euro în 1999. În plus, angajamentele OMC ale UE în acest sector au intrat în vigoare în martie 1999 extinzând principiul "pașaportului unic" pentru furnizori străini în servicii bancare și de asigurări. Creșterea economică a fost dinamică în principal, în serviciile bancare și de securitate.

Cu toată importanța acestor dezvoltări, expunerea crescândă a sectorului serviciilor la forțe concurențiale în interiorul și exteriorul UE a relevat a anumită rigiditate structurală a cărei corecție poate îmbunătăți performanța economică a acestui sector.

Protecția drepturilor de proprietate intelectuală

Inițiativele comunitare pentru desăvârșirea pieței interne au într-o anumită măsură un caracter armonizat în statele membre suplimentate de instrumente care creează drepturi comunitare unitare în mărcile înregistrate. De la ultima examinare în 1997, noi inițiative de armonizare s-au aplicat protecției legale a invențiilor tehnologice, protecției designului și este planificată o inițiativă pentru patentarea programelor de calculator. Sunt de asemenea planificate inițiative pentru stabilirea unor noi drepturi unitare pentru: “design comunitar” și “patent comunitar”. Un studiu din 1999 subliniază încălcări ale copyright-ului și mărcilor înregistrate, cele mai puternic afectate sectoare fiind software-ul pentru computere, audio-vizualul și industria modei.

Organismul de Examinare a Politicii Comerciale UE *Raportul Comisiei Europene - Partea a VI-a* Direcții de politică viitoare - o nouă rundă comercială

Pe timpul perioadei de examinare, UE a fost în fruntea eforturilor de lansare a unei noi runde vaste de negocieri comerciale OMC în 2000. Se consideră că o rundă comercială cuprinzătoare și care să ofere beneficii tuturor membrilor OMC va avea o importantă contribuție la creșterea economică globală și la dezvoltări susținute ca și la întărirea în continuare a sistemului comercial bazat pe reguli.

Poziția UE referitoare la “Runda mileniului”

Propunerile Comisiei Europene pentru o rundă de negocieri au fost stabilite la Comunicarea din partea Comisiei către Consiliul și Parlamentul European din 1999 privitoare la abordarea din partea UE a Runde OMC a Mileniului. Această comunicare a stabilit o posibilă agendă a UE pentru rundă, cuprinzând printre altele continuarea liberalizării sau stabilirea de reguli în agricultură și servicii, taxele vamale pentru produse neagricole, investiții, concurență, facilități comerciale, comerțul și mediul, TRIPS și aprovizionarea publică. Comunicarea a subliniat că rezultatele din toate domeniile ar trebui să susțină și să contribuie la o dezvoltare importantă și a propus o agendă detaliată pentru a se asigura că nevoile și interesele țărilor dezvoltate vor fi reflectate în mod concret la negocieri. Comunicarea a mai arătat cum s-a căutat să se implice și să se reflecte opiniile Parlamentului European și reprezentanților societății civile în dezvoltarea strategiei pentru noua rundă. S-a mai subliniat nevoia de o mai bună înțelegere în avansarea pe linia încheierii acordului în domeniul social.

O evaluare economică a runde diferite evaluată de Comisie a concluzionat că o continuare a liberalizării pe linia agendei UE ar putea avea ca efect câștiguri în bunăstarea globală anuală de 400 miliarde dolari SUA din care aproximativ 90 miliarde dolari ar reveni UE dar peste jumătate din beneficii ar reveni țărilor în dezvoltare.

La 26 octombrie 1999 Consiliul UE a susținut în unanimitate propunerea de lansare a unei runde vaste de negocieri. Consiliul a recunoscut faptul că o nouă rundă comercială constituie un important mijloc de a îmbunătăți economia comunitară, de a impulsiona creșterea și dezvoltarea economică globală și de a asigura succesul globalizării. Consiliul a mai subliniat faptul că o vastă rundă de negocieri oferă cel mai bun mod de a lua în considerare interesele comerciale ale membrilor OMC, ca întreg. Aceste concluzii au constituit baza poziției UE la Conferința Ministerială de la Seattle (noiembrie 1999).

Ca și alți membri OMC, UE a fost profund dezamăgită de eșecul conferinței de la Seattle de a lansa o nouă rundă de negocieri.

Una din "lecțiile" învățate la Seattle este că în viitor OMC trebuie să lucreze într-un mod mai transparent față de toți membrii și să îmbunătățească comunicarea cu lumea exterioară. Pot exista preocupări pentru îmbunătățiri pe termen scurt în metodele de lucru, în special în pregătirea și organizarea conferințelor ministeriale, unde o mai mare transparență, eficiență și mijloace de a asigura o mai deplină participare a țărilor în curs de dezvoltare par îndreptățite.

Pe termen lung există nevoia unei îmbunătățiri mai largi ale sistemului în particular pentru a asigura cea mai mare transparență posibilă față de, și în dialog cu publicul larg.

O a doua concluzie după Conferința Ministerială de la Seattle este legată de substanța discuțiilor. În ciuda diferențelor de opinii legate de câteva probleme din agenda de negocieri se poate concluziona că acele diferențe nu ar fi putut fi depășite dacă negocierile ar fi fost mai bine pregătite mai din timp la Geneva.

În cazul unei noi runde de negocieri, motivele fundamentale ale unei agende de lucru mai largi ar fi:

1. În ceea ce privește continuarea liberalizării comerciale atât țările dezvoltate cât și cele în curs de dezvoltare caută să îmbunătățească accesul pe piață pentru produsele și serviciile lor, ca suport pentru creșterea economică din țara respectivă. Doar o abordare largă a accesului pe piață, acoperind toate sectoarele, poate permite tuturor membrilor să-și exploateze avantajele pentru creșterea activității comerciale.
2. OMC are încă nevoie să reînnoiască regulile sale pentru a răspunde regulilor globalizării, astfel încât comercianții și investitorii să aibă un cadru de lucru previzibil, transparent și nediscriminatoriu în care să ia decizii economice și de concurență. Este important să se înceapă negocieri atât în ceea ce privește facilitățile comerciale cât și îmbunătățirea regulilor în domenii ca barierele tehnice comerciale.
3. Runda de la Seattle a subliniat în mod acut nevoia pentru o mai bună integrare a țărilor în curs de dezvoltare în sistemul comercial spre un mai bun acces pe piață, spre îmbunătățirea tratamentelor speciale și

preferențiale, spre constituirea unei capacități de coordonare mai bune și spre un rol mai activ în mecanismele OMC.

4. OMC trebuie să răspundă unor probleme de interes pentru guverne și publicul larg. Potențialele legături ale sistemului comercial cu mediul, dezvoltarea susținută, probleme sociale și siguranța și sănătatea consumatorilor trebuie să fie abordate într-un mod care protejează atât sistemul comercial cât și aceste probleme. Inițiativa UE în legătură cu o evaluare a impactului unei noi runde de negocieri este parte integrantă a acestei abordări.

UE va continua să promoveze transparența în politica comercială. Pe plan intern, UE a lansat o campanie de informare și schimb de opinii cu toți membrii societății civile.

Concluzii - pregătirea pentru lansarea unei noi runde de negocieri

Consiliul UE, care s-a întrunit pe 3 decembrie 1999 la Seattle, a confirmat faptul că elementele abordării largi din partea UE ar trebui să continue să fie urmărite. Este necesar să se adapteze sistemul comercial multilateral la realitățile economice prezente și să situeze puterea globalizării în beneficiul tuturor țărilor.

Lansarea unei noi runde largi de negocieri care să ia în considerare preocupările fiecărui membru OMC este realizabilă dacă capitalul politic necesar este investit într-un proces inclusiv și transparent.

Contribuția UE include garantarea tratamentului de taxe vamale "zero" pentru aproape toate produsele din țările slab dezvoltate și propuneri pentru implementarea acordurilor de la Runda Uruguay.

În concluzie, abordarea propusă reflectă voința UE de asumare a responsabilităților în cadrul OMC și menținerea continuării liberalizării comerțului internațional.

UE se va asigura că viitoarele negocieri sunt puse pe cea mai solidă bază posibilă, că flexibilitatea va fi adusă în dezbatere, că problemele identificate de țările în curs de dezvoltare sunt discutate în mod corespunzător și că funcționarea OMC este îmbunătățită. Pe această bază, UE are încredere că o nouă rundă comercială largă poate fi lansată în anul 2001.